

بلوچی ۽ ناول ۽ رجانک (بندات ۽ ربیت)

پولکار
یا سمین حلیم

بلوچی اکیڈمی
عدالت روڈ کویٹ

www.balochiacademy.org

(c) All rights are reserved.

اے کتاب ۽ درائیں حق گوں بلوچی اکیڈمی ۽ انت۔
بید ۽ اکیڈمی ۽ رضاء کس ایشی ۽ مواداں چھاپ گت نہ کنت۔

بلوچی ۽ ناول ۽ رجانک
(بندات ۽ ربیت)

یا سمین حلیم
(پٹ ۽ پول)

اولی چھاپ: 2021

ISBN # 978-969-680-138-2

نہاد: = /200

بلوچی اکیڈمی ۽ اے کتاب ذکی پر ننگ پر یس کراچی ۽ چھاپ کنائینگ ۽ شنگ کتگ۔

نامدات

منی زہگ عباس ءزینب ءنام ء

لڑ

iii	نامدات
iv	لڑ
ix	بنداتی تزان
1	اولی در: رجائکاریء ازم
1	1.1: رجائکء پجار
6	1.2: رجائکء ارزشت
9	1.3: رجائکء جیڑه
10	1.3.1: گالریچی جیڑه (مخاوره)
11	1.3.2: گالبند سازی (اصطلاح)
13	1.3.3: چہرء شین (تشبیہ واستعاره)
15	1.3.4: در شاندا ب (اسلوب)
19	دومی در: بلوچی زبانء رجائکاریء روایت
19	2.1: بلوچیء رجائکاریء بندات
22	2.2: بلوچی رجائکء دیروئیء مکتبہ درخانیء کرد
25	2.3: بلوچی زبانء کسی لسنانکء رجائکء روایت

- 25..... 2.3.1: آزمائک
- 50..... 2.3.2: کسمائک
- 56..... 2.3.3: گدار
- 60..... سیسی در: بلوچی لبزائک ء گدار ء رجائکاری
- 60..... 3.1: بلوچی ء گدار ء رجائکی بندات
- 62..... 3.2: بلوچی ء رجائک بوتگئیں گدارانی پچار
- 63..... 3.2.1: پیر مرد ء زِر / پیر مرد ء ساوڑ
- 63..... 3.2.2: آشوب
- 64..... 3.2.3: سادگیں تاک
- 64..... 3.2.4: یک بے نام ء تواریں جتکے ء نمندی
- 65..... 3.2.5: کاندیت
- 66..... 3.2.6: بے چارگ ء بزکاریں مردم / بے وسیں مہلوک
- 66..... 3.2.7: کوریں بوم
- 68..... 3.2.8: آجوائی ء چراغ
- 68..... 3.2.9: پلانی ٹوکری
- 69..... 3.2.10: بنگ ء مسافری
- 70..... 3.2.11: بنی آدم ء بخت
- 70..... 3.2.12: الکیمسٹ
- 71..... 3.2.13: کلیدر
- 72..... 3.2.14: ارواح ء موتک
- 72..... 3.2.15: مات

- 73..... 3.2.16: درآمد
- 74..... 3.2.17: ناحدء جن
- 74..... 3.2.18: زوال
- 75..... 3.2.19: سدہارتہ
- 75..... 3.2.20: حاجی مراد
- 76..... 3.2.21: کر نلاکس کا گدنبشتہ نہ کنت
- 76..... 3.2.22: پیش گپتیس مرگء و ہدپتر
- 77..... 3.2.23: دُزء کچک
- 77..... 3.2.24: کلات
- 77..... 3.2.25: جوہان
- 78..... 3.2.26: ایوان ایلچء مرگ
- 78..... 3.2.27: زندگی لوٹانی چکاس
- 79..... 3.2.28: ابابیل
- 79..... 3.2.29: انیمیل فارم / گنگد امانی واٹر
- 80..... 3.2.30: زردیس ہور
- 80..... 3.2.31: مرادانی بام
- 81..... 3.2.32: گنوکیء رودپتر
- 81..... 3.2.33: مرگء وش
- 82..... 3.2.34: تنگوس ڈگار / گنجیس دیار
- 82..... 3.2.35: جنگل بک
- 83..... 3.2.36: سستکس کانگڈو

- 83.....3.2.37: بابا سبحان ء قصہ
- 83.....3.2.38: شازدہ احتجاب
- 84.....3.2.39: گو کے کہ حرے بوت
- 84.....3.2.40: ریدگیں سانکل
- 84.....3.2.41: مُر وارد
- 85.....3.2.42: کس گبرے پہ گاری ء نیلیت
- 85.....3.2.43: 1984
- 86.....3.3: بلوچی گدار ء دری زبانان رجانک
- 86.....3.3.1: نازک
- 87.....3.3.2: گندم کی روٹی
- 87.....3.3.3: چاند کو ڈھلنے دو
- 87.....3.3.4: مہر و ہمراہی
- 87.....3.3.5: شمال کی مہکتی فضاؤں میں
- 88.....3.3.6: A Craving for Love
- 88.....3.4: شنگ نہ بوتگیں گدار
- 88.....3.4.1: The Fire is Whispering
- 88.....3.4.2: Love and Companionship
- 91.....چارمی در: بلوچی ء رجانک بوتگیں گچینیں گدارانی وانشت
- 91.....4.1: درآمد (The Stranger)
- 102.....4.2: سدھارتہ (Sidhartha)
- 113.....4.3: ارواہ ء موتک

121 (Mother) مات:4.4
128 4.5: کر نل ء کس کا گد نبشته نہ کنت
143 آسری تران
147 کتابیات

بنداتی تزان

رجانک زبان ۽ لبز انک ۽ ديمروئی ۽ مز نيل بستارے داريت۔ رجانک ۽ مکک ۽ یک نیمگے یک زبانے ۽ دومی زبان ۽ مواد آرگ بنت ته دومی نیمگ ۽ هما زبان ۽ گپ جنوکانی تب ۽ میل، رسم ۽ دود، چاگر دی زند، جیڑگ ۽ مارشت، واب ۽ حیال ہما مردماں سر بنت کہ آہانی اصل زبان ۽ آشناہ انت۔ اگاں رجانک مہ بیت ہیج راج دومی راج ۽ مردمانی پگر ۽ مارشتاں سر پد بوت نہ کنت، آچہ یکے دومی ۽ درآمد بنت۔ رجانک ہے درآمدی ۽ دور کنت ۽ آشنائی ۽ سفر ۽ دیم ۽ بارت۔

دنیا ۽ ایندگہ زبانانی وڑا بلوچی ۽ ہم رجانک ۽ پڑیک محکمیں روایتے داريت۔ یک نیمگے بلوچی ۽ ساچشتی مڈی اردو ۽ انگریزی زبانان رجانک کنگ بوٹگ ۽ انت، دومی نیمگ ۽ میاں استمانی لبز انک ۽ موادماں بلوچی ۽ رجانک بوٹگ ۽ انت۔ بزاں گوشت کنے کہ رجانک ۽ پڑ ۽ جوانی ۽ کار بوٹگ ۽ انت۔

نوزدہمی کرن ۽ بندات ۽ مکتبہ درخانی ۽ چیر دستی ۽ بلوچی رجانک ۽ سفر بندات بیت۔ اے وہد ۽ مولانا محمد فاضل درخانی ۽ آئی ۽ ہمایاں عیسائی مشینری آئی

عیسائیت ء تبلیغ ء دیم دارگ ء پاکیں قرآن ء ایند گہ مذہبی کتاب ماں بلوچی ء براہوئی ء رجانک کت انت۔ 1950 ء پد بلوچی آزمانک ء بنگیجی ء فلشن بزاں قصہ لبزانک ء رجانک ء سفر بندات بوت۔ اے عہد ء بنداتی رجانکاراں عبد اللہ جان جمالدینی، ع۔ ص۔ امیری، مراد ساحر، غوث بخش صابر، نعمت اللہ گچکی ء حکیم بلوچ ء نام ہوار انت کہ آہاں چیخوف، ہمنگوئے، ٹالسٹائی ء میکسم گورکی ء آزمانک ماں بلوچی ء رجانک کت انت۔

بلوچی ء گدارانی (ناول) رجانک کنگ ء سفر چہ آزمانک ء لہتیں سال رند بیت۔ اے عہد ء اولی رجانکار غوث بخش صابر انت کہ آئی ء اولی رند ء دری گدارے ماں بلوچی ء رجانک کتگ ات۔ 1967 ء آئی ء ”ہمنگوئے“ ء گدار The Old Man and the Sea ”پیر مرد ء زر“ ء نام ء بلوچی ء رجانک کت ء ہفتگی تاک ”نوکیں دور“ ء بہر واری چھاپ کنائنت۔ ایشی ء ابید آئی ء جان اسٹین ء گدار کسمانکی دروشم ء ”صدف“ ء نام ء ء امر تا پریتیم ء ”سادگیں تاک“ ہم بلوچی ء رجانک کتگ انت۔ اے غوث بخش صابر ات کہ آئی ء بلوچی ء گدار ء رجانک ء حکمیں بُند ایر کت۔

1967 ء بندات بوتگیں گدار رجانک ء سفر داں روج ء مرچی جوانیں رنگے ء بر جاہ انت۔ دنیا ء نامداریں گدار نبیسانی گدار بلوچی ء رجانک کنگ بوتگ انت، چشکہ البرٹ کامیوے ”درآمد“، ”زوال“ ہرنسٹ ہمنگوئے، ”سدہار تھ“ نجیب محفوظ ء ”دُز ء کچک“ گبر نیل گارشیما رکیز ء ”کرنل ء کس کا گد نبشتہ نہ کنت“ گورکی ء ”مات“ ء دگہ بازیں گدار ماں بلوچی ء رجانک کنگ بوتگ انت۔

دری زبانوں چہ بلوچی ۽ رجانک بوتگلیں گداریک نیمگے ۽ بلوچی زبان ۽ لبرزانک ۽ دنیا ۽ ایندگہ زبانانی لبرزانک ۽ تب ۽ میلاں گوں بلوچی زبان ۽ آشنا کن انت ۽ دومی نیمگ ۽ رجانکاری ازمی لیکہ ۽ دسترسی ۽ ہم پد رکنٹ۔

اے پٹ ۽ پول ۽ سیادی گوں ہما گداران انت کہ کتابی دزو شم ۽ شنک بوتگ انت یاما ہتاک ۽ تاکبنداں قسط وار شنک بوتگ انت۔ اے پٹ ۽ پول ۽ سرجم کنگ ۽ جہل ۽ داتگلیں رہنداں کمک زورگ بوتگ:

تاریخی یا دستاویزی پٹ ۽ پول (Historical or Documentry Research)، دیم پہ دیمی ۽ ریس ۽ پریسی پٹ ۽ پول (Comparative and Analytical Research) اے پٹ ۽ پول بیانیہ تکنیک ۽ رہند ۽ سرجم کنگ بوتگ۔

بنگپ ۽ گچین کنگ ۽ وداں من 1967 ۽ بگر داں 2017 ۽ رجانک بوتگلیں گدار زرتگ انت بلئے نون من ایشی ۽ تہا گیشی آورتگ ۽ داں 2020 ۽ گدار ہم ہوار کنگ انت۔ لہتیں نوک تریں رجانک بوتگلیں گدارانی بابت ۽ سوشل میڈیا ۽ سرپدی رستگ آہانی پچار ہم دیگ بوتگ انت۔

اے پٹ ۽ پول سرجم ۽ چار دراں بہر کنگ بوتگ۔ اولی در ۽ رجانک ۽ پچار، ازم، رجانک ۽ ارزشت ۽ جیڑہانی سراتران کنگ بوتگ۔

دومی در ۽ بلوچی لبرزانک ۽ رجانک ۽ بندات ۽ روایت، رجانکاری ۽ جہت ۽ مکتبہ درخانی ۽ کرد ۽ بلوچی ۽ قصہ لبرزانک ۽ رجانکاری ۽ سفر ۽ گیشواری بوتگ۔ اے

درء بلوچی ء رجانک بوتگس آزمانکی دپترانی پبچار دیگ بوتگ، ایثی ء ابید کسمانک ء گدار ء رجانک ء سراهم تزان کنگ بوتگ۔

سیسی درء بلوچی ء گدارانی رجانکاری ء سراتران کنگ بوتگ ء بلوچی ء رجانک بوتگس گداراں ابید دگہ زبانان بلوچی ء رجانک بوتگس گدارانی ہم پبچارے دیگ بوتگ۔ ہے رنگ ء چہ دگہ زبانان، بلوچی ء رجانک بوتگس آزمانکانی پبچارے ہم دیگ بوتگ۔

چارمی درء بلوچی ء رجانک بوتگس پنج گدار (ناول) چوکہ درآمد، سدہار تھ، ارواہ ء موتک، مات ء کرنل ء کس کاگد نبشتہ نہ کنت وڑیں رجانکانی ازمی تپاس کنگ بوتگ۔

گڈڈی درء چاریں درانی Findings دیگ بوتگ انت ء ہماکتب، تاک، تاکبند ء لبز بلد کہ اے پٹ ء پول ء کارمرز کنگ بوتگ انت آوانی شون دیگ بوتگ۔ من ء امیت انت کہ اے بنگپ پہ آؤکیں پولکارں سکینے ء ابید پولکاری ء نوکیں درے پچکت کنت۔

یا سمین حلیم

20 جنوری 2021

تربت کچ

اولی در

رجانکاریء ازم

رجانک بزاں ٹرانسلیشن (Translation) کجام ہم زبانے ء ردوم ء
جہت ء مزنین ارزشتے داریت۔ رجانک ء کمک ء نہ تہنا یک زبانے ء ساچشت دومی
زبان ء برگ بنت بلکیں یک راجے ء جیڑگ ء مارشت، واہگ، ارمان، غم ء وشی ء
مجلسی زندمان ء رنگ ء دژوشم دگہ زبانے ء تہا آرگ بنت۔ رجانک دوزبانانی نیام ء
درامدی ء ہلاس کنت ء آہاں گوں یکے دومی ء نزدیک کنت۔ دوزبان لسانی نا آشنا نیانی
سوب ء یکے دومی ء نزدیک ء اتک نہ کن انت پمشکا گوشگ بیت کہ رجانک دوزبانانی
نیام ء پُہلے ء کرد ء پیلو کنت ء آہانی نیام ء ہے دوری ء در آمدی ء ہلاس کنت۔

1.1: رجانک ء پچار

پہ رجانک ء انگریزی ء Translation ء لہزکار مرز بیت۔ اے لہزچہ
لاطینی زبان ء لہز Translation ء زورگ بوتگ۔ ایثی ء معنائت Carrying
across بزاں چہ یک جاگہ دومی جاگہ ء برگ ء آرگ۔

پہر جانک ء انگت ء چوشیں تو سیپے دیم ء نیاتگ کہ درستیں مردم آئی ء
 سراپاک بہ کن آنت۔ بازیں زانینکار ء ندرکاراں وتی وڑ ء رجانک ء ستاگت۔ جان محمد
 دشتی ء رد ء بند دا تگیں ڈکشتری "بلوچی لہزبلد" ء رجانک ء تعریف چو اے رنگ ء
 انت:

”رجتگیں، بدل کتگیں، دگہ زبانه ء تریتنگیں“۔ (1)

سید ہاشمی ء لہزبلد ”سید گنج“ ء رجانک ء تو سیپ اے پیم داتگ کہ:

”رجانک: رجتگیں دگہ زبان ء تریتنگیں، Translation“۔ (2)

فرہنگ آصفیہ اردو زبان ء کوہن تریں لہزبلد اں چہ یکے، اداں رجانک

(ترجمہ) ء تعریف اے رنگ ء داتگ:

”ہمارے نزدیک ترجمے کی تعریف یہ ہے کہ کسی مصنف کے خیالات کو لیا

جائے ان کو اپنی الفاظ و محاورات کے سانچے میں ڈھالا جائے اور اپنی قوم کے

سامنے اس انداز میں پیش کیا جائے کہ ترجمے اور تالیف کے اندر کچھ فرق

معلوم نہ ہو“۔ (3)

ڈاکٹر جمیل جالبی ء رد ء بند دا تگیں لہزبلد "قومی اردو لغت" ء رد ء رجانک

چوش معنانت:

”ایک زبان سے دوسری زبان میں حروف یا الفاظ کا نقل کرنا۔ حرفی کرنا یعنی

ایک زبان کے الفاظ میں لکھنا اور نقل کرنا یعنی لفظوں کی اصل آواز ظاہر

کرنے کے لیے دوسری زبان کے الفاظ میں لکھنا دوسرے رسم الخط میں لکھنے کا

عمل“۔ (4)

ہے وژا Oxford Lexico Dictionary ءر جانک ء تو سپ اے پیم داتگ:

"The Process of translating words or text from one language into another(5)."

وکیپیڈیا ر جانک ء گوں اے لبز اں گیشینیت:

"Translation: Translation is the communication of the meaning of a source language text by means of an equivalent target language text(6)."

ہے رنگ ء Meriam Webster ڈکشنری ر جانک ء سپت ء اے رنگ

ء کنت:

"A Rendering from one language into another(7)"

اے جتا جنائیں لبز بلد ء کتاباں چہ زر تگلیں بیاناں اے گپ پدر بیت کہ
ر جانک دو زبانانی نیام ء بیت۔ بزاں یک زبانے ء مواد ء زانشی مڈی دومی زبان ء
برگ ر جانک انت۔ ر جانک یک شعوری عملے ء ہما و ہد ء کنگ بیت و ہدے یک راجے
چہ دومی راج ء زانشی مڈیاں آشنائی لوٹیت۔ اے زانشی مڈی لبز انکی، سیاسی، چاگردی
ء مذہبی دگہ ہے وڑیں تھرے ء بوت کن انت۔

بنی آدم ء نیام ء درستاں چہ مستزیں اڑ ء جنجال زبانانی دگری ء درآمدی

نیگ انت۔ ہے زبانانی نا آشنائی ء سبب انت کہ دو زبان یک دومی ء نزیک ء اتک نہ

کن انت۔ رجانک ء عمل زبان ء راجانی اے درآمدی ء ہلاس کنت ء آیانی میان ء
آشنائی ء درے پچ کنت:

”انسانوں کے درمیان باہمی ارتباط، اتحاد اور یگانگت کی راہ میں جو سب سے اہم
فطری رکاوٹ حائل ہے شاید وہ زبانوں کا فرق ہے۔ اس فرق کو مٹانے اور انسان
کے علم و عرفان اور ادب کو بنی نوع انسان کی مشترک میراث بنانے میں ترجمہ
نے جو اہم اور نتیجہ خیز رول ادا کیا ہے انسانی تہذیب کی تاریخ کا ہر ورق اس کا
گواہ ہے ترجمہ نے ہی ایک قوم کے ذخیرہ علم و ادب کو دوسری قوموں تک پہنچایا
ہے ایک انسانی گروہ کے تجربات سے دوسری جماعتوں کو موقع فیض اٹھانے کا
موقع دیا ہے۔“ (8)

رجانک ء لوٹ ء گزر ہر دور ء باریگ ء است انت۔ رجانک ء سبب ء یک
راجے نہ تہنا دومی راج ء زانشی ء سٹاساچی متاہاں آشنابیت بلکیں آئی ء چاگردی
زندمان ء بابت ء ہم سرپدی رسیت۔

”ترجمہ نے ہر عہد میں نئے نئے افکار و نظریات کو ایک قوم سے دوسری قوم تک
پہنچایا ہے ایک تہذیب کو دوسری تہذیب سے روشناس کرایا ہے ترجمہ کے ذریعے
ہی ایک زبان دوسری زبان اس کے نحوی ساخت سے متعارف ہو کر اپنا رنگ روپ
بدلتی اور وسعت حاصل کرتی ہے۔ اکثر دوسری زبانوں کے شاہکاروں کا ترجمہ ہی
ادیبوں کو نئے ادبی میلانوں اور فنی معیار کا احساس دلا کرنے تجربے پر اکساتا اور نئی
ادبی رجحانات کا محرک ثابت ہوتا ہے۔“ (9)

رجانک ۽ بنکی مول ۽ مرادیک زبانه ۽ نکاناں دومی زبانه ۽ هوارجیجک
انت دانکه یک راجے چه دومی راج ۽ مارشٹاں آشنا بہ بیت۔ ہے آشنائی ۽ سفر ۽
بابت ۽ گوشگ بیت کہ:

”رجانکاری یا ترجمہ ۽ تاریخ سک دراج انت ۽ اے ماراکساس کلیں راج قومانی
زبان ۽ آوانی لبزانک ۽ تہاگندگ ۽ کئیت ایوک ۽ بیان ۽ زبان ۽ بدلینگ ۽ نام
ترجمہ نہ انت بلکن ۽ ترجمہ یک سرجمیں چاگردے ۽ راہندی قالب ۽ رادومی
چاگردے راہندی قالب ۽ تہا تینگ انت۔ اے پیانہ ایوک ۽ دوچاگردی ۽ راجی
راہند دیم پہ دیم بنت بلکن ۽ آدوئیں چاگردے راجانی رداکی روایت ہم دست ۽
دروہ بنت“۔ (10)

گیشتریں رجانکار اے گپ ۽ تپاک انت کہ رجانک سرنگ مہ بیت بزاں
یک رجانکے ۽ مستریں شری ایش انت کہ آئی ۽ وانوک ۽ اے گمان مہ بیت کہ آ
رجانکے وانگ ۽ انت بلکیں اصل ساچشت ۽ گمان بہ بیت۔ ادا اے گپ ہم گیر
آرگ بہ بیت کہ ہر زبانه ۽ ساچشت ۽ وتی زمین ۽ بو ۽ باس گون بیت رجانکار ہے بو
۽ باس ۽ وتی زبان ۽ کاریت۔

ہماپیم کہ اصل مواد انت رجانک کار ہما پیانہ شتہ اش بہ کنت اگاں مواد ۽ را
ابہامی مان گڑاں رجانک کار ہم وتی رجانک ۽ ابہامی ہوار بہ کنت دانکہ معناء سحر
برجاہ بہ بیت ۽ اے گپ ۽ وانوک ۽ سرایلہ بہ دنت کہ آوت ساچشت ۽ رلیں ۽
پرلیں ۽ چون کنت:

”ترجمہ اصل متن کو بعینہ اپنی زبان میں منتقل کرنے کا نام ہے اس میں ترجمہ نگار کسی قسم کی چھیڑ چھاڑ نہیں کر سکتا اور اگر کرے گا تو تحریف کا مرتکب ہو گا۔“ (11)

1.2: رجانک ء ارزشت

رجانک پہ زبان ء لبزانک ء دبمروئی ء مزنین بستارے داریت۔ رجانک کنگ ء نہ ایوک ء لبزانک ء نوکیں بن گپ دبم ء کایت بلکیں درشانداب ء نوکیں رنگ ء دروشم ہم گنگ بیت۔ ہے وڑادرآمدیں زبانان چہ نوکیں شعری ء ردانکی تہر دبم ء کایت۔ گدار (ناول)، آزمانک (افسانہ)، ہائیکو، سانیٹ ء دگہ بازیں لبزانکی تہر رجانک ء کمک ء اے دگہ لبزانکاں جاگہ دیگ بوتگ آنت۔ آگس رجانک مہ بوتیں ہائیکو ایوک ء جاپانی لبزانک ء بہرے آت ء آزمانک ء گدار رودار تکی لبزانک ء بہرات آنت۔

وہدے یک زبانی ء ساچشت دومی زبان ء رجانک بنت۔ آئی ء ہما گلبند، چہر ء شبین ہم رجانک بنت۔ آگال آئی مواد ء حساب ء لبزے نہ رسیت گڑا پرہاں نوکیں گلبند آرگ بیت۔ ہے رنگ ء زبان ء لبز امبار ء گیشی کیت۔ ہمیشگہ گوش انت یک زبانی داں ہما وہد ء دبمروئی نہ کنت دانکہ زبان ء رجانکاری مہ بیت:

”ترجمہ کے ذریعے زبان کئی طرح پھلتی اور پھولتی ہے اور اس کی کئی طرح کی خوبیاں ترجمہ کے مضامین کے حوالے سے پیدا ہوتی ہیں وہ ایک وقت علم الشعر کو بیان کر سکتی ہیں اور دوسرے وقت میں وہی زبان فلسفے کی زبان بھی بن سکتی

ہے۔ اس زبان میں طب کی باتیں بھی کی جاتی ہیں اور وہی زبان ٹریفک کے اصولوں کی، بچوں کی نظموں کی اور قانون کی زبان بھی بن سکتی ہے۔“ (12)

رجانک ء وسیلہ ء یک ساچشتے ء رسانک ء کارپڑ (دائرہ کار) شاہیگان بیت۔
 آساچشت چہ زبانی قید ء بنداں آجو بیت ء ہما مردماں روت ء سر بیت کہ آئی ء اسل
 زبان ء آشنا نہ انت۔ بزاں رجانک ساچشتاں یک حاصیں زبانی ء جغرافیہ ء قید ء
 بنداں چہ آزات کنت ء آئی ء راجہانگیر (Universal) کنت۔ اگاں زبانی نیام
 ء رجانک ء عمل مہ بیت گڑا آیکے دومی ء نزیک ء اتک نہ کن انت۔ چوش بہ گوش
 کہ رجانکاری دوزبانی دودمانانی میان ء پھل ء کرد ء پیلو کنت۔

اگاں رجانک مہ بوتیں ما ارسطو، افلاطون، ابن خلدون، البرٹ کامیو،
 فرانسز کافکا، گبر نیل گارشیامارکیز، فروغ فرخ زاد، احمد شاملو، سعادت حسن منٹو ء
 کرشن چندر وڑیں ہستی آئی علمی ء لبرزانگی کارپداں آشنا نہ بوتیں ء آہانی تہذیبی ء
 زانشی مڈی یک حاصیں ہندے ء محدود بوت انت کہ یک و ہدے ء پد دز ء مجانی
 تہاگار ء اندیم بوتگ ات انت۔ اے رجانک ء برکت انت کہ مرچی اے دز اہیں
 زانکارانی علم سرجمیں دنیا ء نیران انت ء آہانی زانشی مڈی دنیا ء ہرچ زبان ء
 لبرزانکاں ہوار انت:

”ترجمے ہی کے ذریعے ایک مخصوص ملک ایک جغرافیائی علاقے اور ایک خاص
 قوم کی تخلیقات اس کے علوم اس کے فنون تمام انسانیت کی ملکیت بنتے ہیں اس
 لحاظ سے ترجمہ کی ذمہ داری کم از کم اتنی اہم ہے جتنی ہی کسی کیمیاوی قوت کو ایک
 روپ سے دوسرے روپ میں ڈھالنے کی ہوتی ہے۔ تیل کو نلے اور سونے کی

کانیں جب تک زمین کے سینے میں دبی رہیں اس وقت تک وہ قومی دولت نہیں
 سمجھی جاتی ہیں لیکن جب ذخیرے کو ایک جگہ سے دوسری جگہ منتقل کیا جائے گا
 تو یہی عمل دولت کی پیداوار سمجھا جاتا ہے اور یہ دولت تمام عالم انسان کی مجموعی
 دولت میں اضافہ کرتی ہے۔“ (13)

وہدے یک مز نہیں زبانی ء ساچشتے یک کسانیں زبانی ء رجانک کنگ
 بیت گڑاں چریشی ء یک نیمگے زبان ء ساچشتی گیشی کیت ء دومی نیمگ ء ہمازوریں
 زبان مز نہیں زبان ء برابری ء کیت ء اوشتیت :

”ہم ترجمہ کے عمل کے ذریعے ان زبانوں کی علمی برتری ختم کرنا چاہتے ہیں جس
 کی علمی برتری ہمیں پریشان کرتی ہیں اس طرح اپنی زبان کو وہی قامت، گہرائی
 اور پھیلاؤ دینا چاہتے ہیں۔“ (14)

رجانک ء کمک ء ساچشت (Creation) دنیا ء یک کُنڈے ء چہ دومی
 کُنڈے سفر کنت ء بنی آدم ء علم ء زانت ء گیشی کاریت۔ کلیں دگنیا ء پگر ء حیالی لیکہانی
 پہمگ ء وسیلہ ہے رجانک انت۔ اے درگت ء Paul St. Perre نبشتہ کنت:

"The importance of translation can be located in the
 fact that translation brings the readers, writers and
 critics of one nation in to contacts with those of
 others, not only in the field of literature but in all
 areas of human development science and philosophy,
 medicine, political science, law and religion, to name
 but a few translations in this way plays essential role

in determining how a nation establishes its identity in terms of others, be this through opposition to foreign influences through assimilation or naturalization of the foreign where by differences are erased to as great a degree possible, or through imitation of an other, usually dominant culture. These are all different strategies of translation becoming possibilities at different moments in history and under lining the various types of relations b/w nations which can exist(15)"

اے گپ ۽ ہچ شک نیست کہ دنیا ۽ گیشتریں زباناں ہما و ہداں دیروئی
کتگ و ہدے آہانی تہار جانک ۽ روایت محکم بوتگ۔

1.3: رجانک ۽ جیرہ

رجانک ایوک ۽ یک زبانی ۽ مواداں دومی زبان ۽ پوشاک گورادیک ۽ نام
نہ انت۔ بلکین نبشتہ کارے ۽ مارشاناں دگہ زبانی ۽ انچیں رنگے ۽ ساچگ انت کہ
وانوک آئی ۽ مارشانی درستیں تک ۽ پہناتاں جوانیں رنگے ۽ سرپد بہ بیت۔ شڑیں
رجانک ہمائی ۽ گوشگ بیت و ہدے رجانکار چہ اصل ندکار ۽ زبان ۽ تب ۽ جوانی ۽
سرپد بیت ۽ نوں رجانک کنت۔

رجانک کنگ ء وهد ء رجانکار ء بازیں جیڑہ دیم ء کاینٹ کہ چریشاں لہنتیں جہل
ء بیان بونگ ء انت؛

1.3.1: گالریچی جیڑہ (محاورہ)

یک زبانی ء گالریچ ارزانی ء دومی زبان ء برگ نہ بنت۔ گالریچ گوں
راجانی تب ء نفسیات ء بندوک انت ء چہ Collective Wisdom ء بُنزہ ء
درتگ انت۔ گالریچ راجے ء حکمت ء دانائی ء سرشون انت۔ یک راجے وتی عملی
زندگی ء کجام وڑ ء پیش داریت آچہ گالریچاں زانگ بیت۔ بازیں زبانی گالریچ
گوں یکے دومی ء ہمدپ انت۔ اگاں رجانکار دومیں زباناں سرپد بہ بیت آئی ء اے
پہیں گالریچانی رجانک کنگ ء ہچ وڑیں جیڑہ ء جنجال دیم ء نئیت چوش کہ:

بلوچی: مار ء وار تگیں چہ ساد ء ترسیت۔

اردو: سانپ کا کاٹارسی سے ڈرتا ہے۔

بلوچی: آپ چہ بُن ء لُرد انت۔

فارسی: آب از سرچشمہ گل آلود است۔

بلوچی: گپ ء بجاء درکن۔

اردو: پہلے تھولو بعد میں بولو۔

بلئے باز انچیں گالر پیج است آنت کہ آتچک ء یک زبانه ء مڈی آنت آہانی

رجانک کنگ ء واستہ ہما تب ء گالر پیج شوہازگ لوٹیت چوش کہ:

بلوچی: کونڈانی جاگہ دل سرانت۔

کبراں کلپیوگ مان نیست۔

1.3.2: گالبند سازی (اصطلاح)

رجانک ء درگت ء دگہ جیڑھے گالبندانی انت۔ گالبند چو گالر پیجانی پیم ء

یک ذرا جیں لسانی ء چاگردی جہگیری ء کن آنت۔ گالبند سازی انچانی ء نہ بیت

بلکیں آئی ء وتی جتائیں تب ء میلے بیت۔ آئی ء روتگ ہماراج ء دودمان ء لسانی زمین ء

پوست آنت۔ اے آرداد ء وتی کتاب لبزانکی گالبند ء "Censor" کنگ ء واستہ

”گوش ء پونز کنگ“ ء گالبند جوڑ کنگ آنبشتہ کنت کہ:

”گوش ء پونز کنگ ء خیال کونہیں زمانگ ء چہ افلاطون ء وتی ”راجداری“ ء شعر ء

شاعرانی سرا ایراد گپتگ ء شاعران در پہ در کنگ ء گپ کرتگ، بلکیں چکانی

کتابانی تہ ء ہمودا کہ نہ و شیں گپ ء جبرمان بوتگ آنت کنگ ء جہد کرتگ

انت۔ و کٹورین دور ء گوش ء پونز لبزانکی بستار ء دیم ء اتلگ۔ عکس کاری، تامر ء

لبزانک ء بد ء نہ و شیں گپ کنگ بوتگ انت۔“ (16)

بلئے ”گوش ء پونز کنگ“ بلوچی ء یک گالر پیج ء گالر پیج ء وتی جتائیں ساختے ء

دگہ معناء کارمرز بیت۔ سنسر کنگ Positive Sense ء ہم بوت کنت بلئے ”گوش ء

پونز کنگ “بلوچ ۽ چاگرد ۽ دگہ معنائے ۽ پشتدرے داریت چو کہ ”گوش ۽ پونز کنگ: گوش ۽ پونزانی بڑگ۔ بے عزت کنگ۔ کم شرپ کنگ۔“ (17)

ہے رنگ ۽ اے آرداد ۽ انگریزی گالبنڈ "Extrovert" ۽ واستہ (ڈنی مردم) ۽ گالبنڈ جوڑیننگ:

”ہماکس کہ وتی جند ۽ جیڑگانی بدل ۽ ڈنی دنیا براں انسان، واقعات، دگہ چیزاں حب ناک بہ بیت۔“ (18)

بلوچی ۽ ”ڈنی مردم“ ہائی ۽ گوش انت کہ در آمدے یاچہ دگہ دیارے ۽ اتلگ۔ اے آرداد ۽ وضاحت گوں بلوچی ۽ ”ڈنی مردم“ ۽ ہمدپ نہ انت۔ اگاں مابہ گوشاں ”چاگرد ۽ مردے“ تہ مئے ذہن ۽ ہمے جبر کئیت کہ چا کرچہ دگہ دیارے ۽ اتلگ۔ ہمے وڑا "Oedipus Complex" ۽ واستہ اے آرداد ۽ ”ماتی مہر“ ۽ گالبنڈ جوڑکتگ:

”ہمے گپ کہ بچکیں چک کسانی ۽ چہ مات ۽ وتی دوستدار سر پد بیت ۽ وتی پت ۽ وتی بدواہ زانت“۔ (19)

بلوچی ۽ ”ماتی مہر“ ہما انت کہ چک ۽ چہ وتی مات ۽ نیمگ ۽ سیت۔ دومی نیمگ ۽ Oedipus Complex یک نفسیاتی جیڑہے کہ اوڈیپس نامیں مردے ۽ گوں ہم گرنچ انت کہ پہ نابزانتی وتی پت لوئیس ۽ کئیت ۽ گوں وتی مات جو کٹا ۽ صور کنت۔

اے آردادء جوڑ کتگیں گالبدء بُنکی سرشون اوڈپس گون نہ انت ہے
 وستاگوں ”ماتی مہر“ ء مردم ء حیال ہما مہر ء روت کہ کسے ء وتی مات ء نیمگ ء
 رسیت۔

گالبد داں ہما و ہد ء رواج نہ گپیت دانکہ آگوں راجے ء چا گردی، لسانی ء
 نفسیاتی تب ء ہم گرنج مہ بیت۔ بازیں ڈنی گالبد است انت کہ پرہاں بلوچی ء ہما ہانی
 معنائی حساب ء گالبد سازگ بوتگ ء آرواج کپتگ انت۔

گالبد سازی یک گرانیں کارے۔ ہر یک لبزے ء یکے ء چہ گیش معنا
 انت۔ پیشکا اگاں لبزے در ستیں معنہانی ریس ء پریس کنگ مہ بیت ء گالبد ٹہینگ بہ
 بیت گڑا آئی ء معناء رسانک یک مز نیں جیڑ ہے بیت۔ اے ہم الم نہ انت کہ ہر لبز
 رجانک کنگ بہ بیت۔ رجانک ء بدل ء اگاں وتی اسلیں دروشم ء نبشتہ کنگ بہ بیت تہ
 آئی ء معنہا جوانیں رنگے ء پد ر بیت۔

1.3.3: چہر ء شبین (تشبیہ و استعارہ)

رجانک ء دگہ یک جیڑ ہے چہر ء شبینانی انت۔ ردانک ء رجانک ء و ہد ء
 رجانکار داں حدے ء آزات انت چیا کہ ردانک ء معناء مفہوم زورگ بیت بلے
 شاعری ء شعر ء نازر کی، چہر و شبین ء شعریت درستانی حیال دارگی انت۔ چہر ء شبین
 شاعر ء سنا ساچی بودشت ء کتہ کاری ء پد ر کنت۔

یک زبانی ء کار مرز بوتگیں چہر ء شبین باز براں دومی زبان ء کہ رجانک
 کنگ بنت تا مز نیں فرقے (تپاوتے) کیت انت۔ ایٹی ء سبب ایش انت کہ ہر زبان

ءوتی شعری تے، ءاگاں رجانک گوں شعری تب ءہمدپ مہ بیت شعر ءتاثر حراب
 بیت۔ ملافاضل ءوتی شاعری ءزیبائی ءواستہ ”گر کی تل“، ”کہربائیں ہنگ“، ”استین ء
 پیاپیں ترونگل“ ءچہر کار مرزنگگ انت ءاے لبزانی گندگ ءمئے حیال ءزیبائی ء
 کجسم ءظاہر بیت۔ بلئے اے استعارہ رجانک کنگ نہ بنت ءاگاں بہ بنت ہم گڑا
 رجانک ءآرنگیں کیفیت پیداک نہ بیت کہ اصل ءاست انت۔ ملافاضل ءاے
 شعر ءبہ چارات:

گوش گوں کہربائیں ہنگ ء
 دابانی گلیں ماہ رنگ ء
 پرچے نتنگ ء دل تنگ ء
 ساز ءچوگو شوکیں چنگ ء
 ہر وہد داب کنت نودی شل
 گندیم گونگیں گر کی تل
 استین ءپیا ہیں ترونگل
 رحم کن شپ چراگ سرادانی (20)

عطا شاد ءاے شعر اردو ءچوش رجانک کتگ:

اے جاں یہ خموشی کیسی

جاناں! یہ اداسی کیسی؟

تو ایک دھڑکتی لے ہے

نغمہ ہے سرودنے ہے
سنورے تو پھواروں کاراگ!
جھلکے مر میں گل اندام!
برفاب بدل ماہ پیکر
قدیل شپ غم پرور
ایک لطف نظر ہو ہم پر
ہم تیرے لیے دیوانے" (21)

وہدے ما اصل ء گوں رجانک ء دیمپہ دیم کنناں تامارا اردو رجانک ء آوڑیں
تاثر ء امیج گندگ ء نئیت کہ اصل ء موجود انت۔ ہے چہر کہ ملا فضل کار مرز کتگ
انت عطاشاد ء آہاں رجانک کنگ ء بدل ء آہاں گوں نژیک ترین لبز سازیتگ ء اردو
زبان ء تہاگیشی آوڑتگ چوش کہ ”برفاب بدل“، ”پیاپیں ترونگل“ ء گوں نژیک انت
بلے ”گندیم گونگیں گر کی تل“ ء بدل آئی ء نہ سازیتگ۔ چرے مثال ء اے گپ پدر
بیت کہ چہر ء شین یک زبانی ء چہ دومی زبان ء رجانک کنگ نہ بنت۔

1.3.4: در شاندا ب (اسلوب)

رجانک ء وسیلہ ء خیال ء مارشانی رسانک ء بیت بلئے در شاندا ب ء یک زبانی
ء چہ دومی زبان ء برگ گران انت۔ در شاندا ب نبشتہ کار ء پچار انت، رجانک
رجانکارے۔ ہمیشا رجانک ء وہداں چہ نبشتہ کار ء گیشتر رجانکار ء در شاندا ب گندگ

بیت۔ ایشیء مستریں سوب ایش انت ہر زبان ء و تی لبز، بتل، گوشتن، گالرتیچ ء گالوار
انت کہ در شانداب ء دروشم دیمنت:

"کسی فن پارے ادبی تخلیق کو ترجمے کے ذریعے کسی دوسری زبان میں منتقل کرنا
ممکن نہیں کیونکہ ہر زبان کا اپنا مزاج اپنا آہنگ اور اسلوب و پیرایہ بیان ہوتا ہے
علاوہ ازیں روزمرہ تشبیہات، محاورات، ضرب الامثال استعارات و کنایات،
مخصوص معاشرتی، معاشی، تاریخی اور سیاسی زندگی کی نمائندگی اور تہذیب و
تمدن کی عکاسی کرتے ہیں۔ (22)

رجانک ء بابت ء ادا من یک گئے گیٹینگ لوٹاں کہ رجانک ہیچ وڑا اصل ء
جاگہ ء گپت نہ کنت چیا کہ ہر زبان ء و تی یک ابرمی تے بیت ء آدمی زبان ء آرگ
نہ بیت۔ برزء داتگلیں جیرہ ہے گپ ء پدر کن انت کہ رجانک یک گران ء پیچید ہیں
کارے۔ جو انیں رجانک ہما و ہد ء دیم ء کنیت و ہدے رجانکار ء دوئیں زبانی سرا
Command بہ بیت ء آلسانیاتی نازر کیاں ہم سرپد بہ بیت۔

سرشون:

- 1- دشتی، جان محمد، بلوچی لہنزلہ، کوئٹہ بلوچی اکیڈمی، 2015 تا کدیم، 676
- 2- ہاشمی، سید، سید گنج، گوادر سید ہاشمی اکیڈمی، 2000، تا کدیم، 470
- 3- احمد، سید دہلوی، فرہنگ آصفیہ، جلد اول، لاہور مکتبہ حق سہیل لمیٹڈ تا کدیم، 601
- 4- جالبی، ڈاکٹر جمیل، قومی انگریزی لغت، اسلام آباد، مقتدرہ قومی زبان، تا کدیم 26
- 5- <https://www.lexico.com/definition/translation>
- 6- <https://en.wikipedia.org/wiki/Translation>
- 7- Merian Webster Dictionary Online
- 8- رئیس، ڈاکٹر قمر، ترجمہ کافن اور روایت، کراچی سٹی بک پوائنٹ، 2016، تا کدیم، 4
- 9- ہمیش، تا کدیم، 7
- 10- بلوچ، ڈاکٹر عبدالصبور، بلوچی کھسی لہنزانک (پٹ ۽ پول ۽ نگد کاری) کوئٹہ بلوچی اکیڈمی، 2009، تا کدیم، 274
- 11- شاہد، حمید، نیشٹانک ہوار راوی، 2008، تا کدیم، 4
- 12- جیلانی، پروفیسر کامران، نیشٹانک ہوار، تراجم کے مباحث، مرتب ابو بکر فاروقی، کراچی سٹی بک پوائنٹ، 2016، تا کدیم، 14
- 13- قریشی، نثار احمد، ترجمہ روایت اور فن، (مرتب)، طبع اول ستمبر، اسلام آباد مقتدرہ قومی زبان، 1985، تا کدیم، 102

14- ہمیش، تاکدیم 13

Paul S Pierre "Translation and National identity" - A - 15
hand book of translation studies, Bijay Kumar Das,
ATLANTIC publishers and distributor's B2,
Vishal Enclave, opp Rajouri Garden, New Delhi,
Page 79

16- داد، اے۔ آر، لسز انکی گالبنڈ، تربت، بلوچستان اکیڈمی، 2012، تاکدیم، 88

17- رگام، شے، بتل، گشتن، گالبنڈ، کوئٹہ، بلوچی اکیڈمی، 2017، تاکدیم، 405

18- داد، اے۔ آر، لسز انکی گالبنڈ، تربت، بلوچستان اکیڈمی، 2012، تاکدیم، 56

19- پدا ہمیش، تاکدیم، 90

20- فاضل، ملا، شپ چراگ، کوئٹہ، بلوچی اکیڈمی تاکدیم 59-60

21- شاد، عطا، اب جب نیند ورق الٹے گی (کلیات عطا شاد) کوئٹہ، فیصل بکس،

2012 تاکدیم 306

22- جیلی، سید غفران، نبشتانک، تراجم کے مباحث، مرتب، محمد ابو بکر فاروقی سٹی

بک پوائنٹ، 2016 تاکدیم 63

دومی در

بلوچی زبان ء ر جانکاری ء روایت

2.1: بلوچی ء ر جانکاری ء بندات

نوزدہمی کرن ء انگریز مشینری (تبلیغی) ہندوستان ء دور ء دراجیں دمگاں پہ عیسائیت ء تبلیغ ء گام بُرّان ات انت۔ آہاں ہے جہد کت کہ مہلوک ء راجہ وتی مذہب ء دلپروش بہ کن انت ء عیسائی مذہب ء نیمگ ء بیارانت۔ ایسٹ انڈیا کمپنی ء واکداراں اے گپ شتری ء مارینگ ات کہ مغلانی حاکمی نوں وتی گڈی روچان انت پیشکا آہاں ہے جہد کت کہ آوت وڑے نہ وڑے ء ہندوستان ء حاکم بہ بنت۔ آاے گپ ء ہم جوانی ء سرپدات انت کہ اے دَمگ ء گیشتر مہلوک ناواندگ انت ء مذہب یک انچیں Phenomenon ءے کہ مردم ء رازوت وتی نیمگ ء کشیت۔ اگاں مذہبی حساب ء لس مہلوک ء آوتی ہم خیال بہ کن انت تہ آہانی اے واہگ

زوت پیلو بیت۔ وتی سیاسی واکء را محکم کنگء ایسٹ انڈیا کمپنیء واکداراں بازیں
رپکء ہنر کار بستء پریشیء مذہب آہانی مستریں سلاہ ات:

"Rev. Kennedy wrote;

"we must continue our efforts till all the people right
from cape comorin to the himalay embrace the
religion of Christ and India becomes a magnificent
nation, the bullwark of christianity(1)"

ایسٹ انڈیا کمپنیء واکداراں نہ تہنا عیسائی تبلیغیانی سرپرستی کت بلکیں
عیسائیتء دیمروئیء ہروٹیں گانگیچ چست کت۔ ہمے روچاں کمپنیء نوکیں قانودے
دیمء آورت کہ، اگاں کسے وتی مذہبء مٹ بہ کنت آچہ وتی پتء پیر کی گنجء مالان
زہر نہ بیت۔ مذہب ہر کسی وتی جندهء جیڑہ انت آئیء گوں کھولء پشتی مالء جائیداد
ء بچ وٹیں سیادی نیست۔ کمپنیء واکداراں وتی جہل کاردار subordinate وتی لوگاں
لوٹا ئنت انتء آہاناں زوردات کہ آعیسائی تبلیغیانی وازاں گوش بہ دار انت داں کہ آ
عیسائیتء نیمگء بیانت:

"The company officials had invited their subordinates to
their houses and forced them to listen to the sermons of
the priests. Sometimes the preists were accompanied by
the local policemen. Every possible effort was made
under the official pateronage to spread Christianity(2)."

اے درگت ء ہندوستان ء شہر سیرام پور ء سیرام پور مشن پریس ء بُنپد ایر
کنگ بوت۔ ہمے پریس ء چیر دستی ء پنجابی، تلگو، مرہٹی، راجستانی، ہندی ء سنسکرت ء
ہوار ہندوستان ء بازیں زبانان انجیل رجانک کنگ بوت۔ 1815ء ہمے پریس ء
چیر دستی ء انجیل ماں بلوچی زبان ء رجانک کنگ بوت:
سیرام پور میٹسٹ مشن کے تراجم:

”۱۸۱۵ء پنجابی اور بلوچی (اناجیل مستی، مرقس اور لوقا)“ (3)

سیرام پور ء پدلاہور ء بلوچی ء ابید انجیل براہوئی زبان ء رجانک کنگ
بوت۔ اے رجانکائی مستریں سبب ایش ات کہ اے دگ ء مرد ماں عیسائیت ء
کلوہ تجکی ء ہماہانی جند ء زبان ء سرکنگ بہ بیت۔

مولانا فاضل دُر خانی ء آئی ء ہماہاں ماریت کہ اے رنگیں رجانک اسلام
ء اسلامی اقدار ء سرامز نیں اُرشے، اگاں اُرش کارانی (عیسائی مبلغ) دیم دارگ نہ
بوت گڑا جرحہ ہلوت ء گوزیت ء عیسائی مشنری وتی من ء مراد ء پیلوکن انت۔ پدا
اے ہند ء دگ ء مردم سیاسی ء معاشی حساب ء ابید مذہبی حساب ء ہم زیر دست
کنگ بنت۔ پمشکا مشنریانی اے پد نبودیں کار ء پد کرد (رد عمل) ء ڈھاڈر ء فاضل
در خانی، حضور بخش جتوئی ء آہانی ہماہاں ڈھاڈر ء مکتبہ دُر خانی ء بُن حشت ایرکت۔
ہمے مکتبہ ء پلیٹ فارم ء قرآن پاک ء ایندگہ اسلامی کتاباناں بلوچی ء براہوئی زبانان
رجانک کنگ ء کار بندات بوت۔

2.2: بلوچی رجانک ۽ دیمروئی ۽ مکتبہ درخانی ۽ کرد

مکتبہ درخانی بندر ۽ یک مدرسه ۽ بوتگ کہ 1876ء فاضل درخانی ۽ آئی ۽ ہمبل حضور بخش جتوئی ۽ ماں ڈھاڈر ۽ جوڑکت۔ اے مدرسه ۽ بنگی مقصد اسلام ۽ دیمروئی ۽ مسلمانان چہ عیسائی مشینیریانی یلغار ۽ رکینگ ۽ اسلام ۽ دود ۽ قدرانی پہازگ ات:

”چہ لاهور ۽ یک عیسائی تبلیغی ادارہ ۽ وتی مقصدانی حاطر ا یوحنا بلوچی ۽ رجانک کت ۽ ماں بلوچ علاقہاں شنگ کت کہ چہ ایشی ۽ پد کرد (رد عمل) ۽ بلوچی عالم ۽ ملاہاں مکتبہ درخانی جوڑکت ۽ چہ ہمہ ادارہ نیمگ ۽ 1920ء مولانا حضور بخش جتوئی نامیں بلوچ عالمے ۽ قرآن شریف ۽ راماں بلوچی ۽ رجانک کت کہ چہ ایشی ۽ پد قرآن شریف ۽ بازیں آیات ۽ صورتے ماں بلوچی ۽ تزینگ ۽ دیم ۽ آرگ بوت۔“ (4)

چو کہ مکتبہ درخانی ۽ بُن حشت ایر کنگ ۽ بنگی مول ۽ مراد عیسائیت ۽ دیم ۽ دارگ ات پیشکا اے عہد ۽ مارالبز انک ۽ نیمگ ۽ ہچ وڑیں دلگوشی گندگ ۽ نیت۔ اے دور مذہبی سرکماشانی نیام ۽ یک مذہبی مسابقہ ۽ بوتگ بلتے اے مسابقہ ۽ مستریں مڈی بلوچی زبان ات، ہر دوئیں مذہب ۽ منوگراں وتی مذہبی مڈی ہما مردماں سرکت انت کہ آہانی اصل زبان ۽ سرپد نہ بوتگ انت۔

”یورپی مشینیریاں بائیبیل ۽ پد مولانا حضور بخش جتوئی ۽ قرآن شریف ۽ راماں بلوچی

زبان و رجانک دینی مقصدانی خاطر اکتگ ات۔ یلئے چہ ایشی و بلوچی راہم یک
مزنیں پاندگے رستگ و اگاں چہ اے رجانکاں چوشیں مزنیں لبزانی ارزشتے
نیست انت یلئے آہانی تاریخی ارزشت و چہ کس ناں کت نہ کنت کہ چہ ہے
رجانکاں ماں بلوچی و رجانکاری و بن حشت ایرکنگ بوتگ“ (5)

مولانا حضور بخش جتوئی و فاضل درخانی و اے ادارگ و چیر دستی و گیشتر
مذہبی لٹریچرانی رجانک و کار کت انت کہ عیسائیت و بدیں شرتگانی دیم و چو کوہ و مک
ات انت۔ حضور بخش جتوئی و قرآن و ابید بازیں اسلامی کتاب چہ عربی و فارسی و
بلوچی و رجانک کت انت چریشاں درس قدوری، شمال شریف، خلاصہ کبدانی منیتہ
المصلیٰ، روضتہ الحساب، حکایت الصادقین، اصول الصلوٰۃ و دگہ بازیں کتابے ہوارات:
”ان کی تصانیف کی اکثریت منظوم تراجم کی ہے ایک قادر الکلام شاعر کی حیثیت
سے انہوں نے بعض دینی کتب کا بلوچی میں منظوم ترجمہ کیا ہے اور سچ تو یہ ہے کہ
موصوف کے ترجمے کا حق ادا کیا ہے، بلوچی زبان میں دینی کتب کی بہت کمی تھی
جسے مولوی صاحب نے موصوف کی کتب سے پورا کر دیا۔“ (6)

مکتبہ درخانی و گیشتریں کار مذہبی بوتگ انت و اے ادارہ و چیر دستی و بلوچی
و براہوئی زبان و مذہبی کتابانی رجانک بوتگ:

”اے مکتب و نیمگا چہ رجانک بوتگیں کتاب ردانک و شعر ہر دورنگ و انت
و اے کتابانی تھاخط و نسخ کار مرزکنگ بوتگ۔ مکتبہ درخانی و کل چینچو کتاب
رجانک کتگ اے گپ و سراکت کس تپاک کت نہ کنت کامل القادری و
پٹ و پول و ردا 528 کتاب شنگ کتگ کہ آہانی تھا 313 براہوئی و 215

بلوچی زبان ء انت بلے دومی نیمگا ڈاکٹر عبدالرزاق صابر ء گوشگ انت کہ
 درخانی کتاب جاہ ء دُرسی 280 کتاب شنگ کتگ کہ آہانی تہا 200 براہوئی ء
 ہشتاد بلوچی ء انت۔ بلے نوکتیں پولکار گوں اے ہر دوئیں پٹ ء پولکاراں
 تپاک نہ کن انت۔ آہانی گوشگ انت کہ چہ درخانی کتاب جاہ ء کل 332
 کتاب شنگ بوتگ کہ اشانی حساب چوش انت براہوئی 200، بلوچی 91 اردو
 5 ء فارسی 11 عربی 10 سندھی 2۔ (7)

حساب ء دگری وتی جاگہ ء بلئے یک گپے تچک انت کہ اے ادارگ ء
 گیشتریں رجانک براہوئی زبان ء بوتگ انت۔ ایشی ء مستریں سوہ ایش انت کہ
 عیسائیانی نشانگ گیشتر براہوئی ہند بوتگ انت۔

مکتبہ درخانی ء سوہ ء انگریز مشینری بے سوہ بوت انت۔ بلوچی ء
 براہوی زبان ء مذہبی لٹریچر مزینیں کسا سے ء رجانک کنگ بوت۔ چریشی ء یک نیمگے
 ہے زبانانی تہا نبشتہ ء رجانک ء روایت محکم تر بوت ء دومی نیمگ ء بلوچی ء براہوئی
 زبان ء مذہبی لٹریچر ء یک بے بہائیں گنجے ہوار گیجگ بوت۔ بلوچ عیسائی جوڑ نہ بوت
 انت ء عیسائیت ء اسلام ء جاگہ ہم گپت نہ کت۔ بلئے بلوچی ء براہوئی زبان ء
 رجانکاری ء بن حشت ایر کنگ بوت۔

2.3 بلوچی زبان ء کسی لبزانک ء رجانک ء روایت

2.3.1: آزمائک

ملکتہ درخانی ء چیر دستی ء رجانکاری ء ہمارا کہ فاضل درخانی ء مولانا حضور بخش جتوئی ء آہانی ہماراں رستگ ات۔ آؤ کیں دور ء آئی ء منزل لبزانکی رجانکاری ات۔ 1950 ء و ہدے بلوچی زبان ء لبزانکی تاکاری ء لبزانکی تاکبندانی سفر بندات بوت تہ رجانک آئی ء گوں ہگام ات۔ گوں ماہتاک اومان ء شنگ بوتگ ء میاں استمانی لبزانک ء ساچستی ڈی ء راماں بلوچی ء رجانک کنگ بوت۔ اے درگت ء میکسم گورکی ء آزمائک ”پشومانین جنین آدم“ اولی دری آزمائک انت کہ بلوچی ء رجانک کنگ بوتگ۔ اے آزمائک عبدالصمد امیری ء رجانک کنگ ء ماہتاک اومان ء مارچ 1952 ء شنگ کنگ۔ چہ ادا بلوچی ء قصی لبزانک ء رجانک کنگ ء یک محکمیں روایت ء بن حشت ایر بیت۔ آؤ کیں روچاں بازیں دری آزمائکے ماں بلوچی ء رجانک کنگ بوت۔ ادا یک گپے گیر آرگ بہ بیت کہ بلوچی لبزانک ء آزمائک ء روایت گدار بزاں ناول ء نسبت ء توانا ء محکم تر انت۔ بلوچی ء چہ گدار ء گیشتر آزمائک ء نیمگ ء دلگوش دیگ بوتگ ء ہے رنگ ء رجانکاراں چہ گدار ء گیشتر آزمائک ء دلگوش داتگ۔

بلوچی فلشن ء بنداتی دور ء بزاں پنجاہ ء دہک ء رجانک ء رفتار انچو تیز نہ انت، ایشی ء مستریں سوہ ایش انت کہ آزمائک ء تاک ء ماہتاکانی روایت محکم نہ انت ء یوکا دو ماہتاک بزاں ”اومان“ ء ”بلوچی“ انت کہ یک شل ء در آہگ ء انت

بلئے ایش 1953ء بگر داں 1960ء بزاں اے پستیں سالاں درستی بیست ء
شش (26) آزمانک چہ دری زباناں ماں بلوچی ء تڑینگ بوتگ کہ ماہتاک اومان ء
ماہتاک بلوچی ء شنگ بوتگ انت۔

چریشاں چندے ایش انت:

سرحال	آزمانکار	رجانکار
پشومانیں جنین آدم	میکسم گورکی	عبدالصمد امیری
مات ء لاڑک	رابندر ناتھ ٹیگور	محمد اسحاق
انصاف	آسکروائلڈ	اکبر بارکزئی
محبت ء حاترا	اوهنری	اکبر بارکزئی
سرگردانیں ساہگ	رابندر ناتھ ٹیگور	عبدالصمد امیری
لیپ	انتون چیخوف	عبداللہ جان جمالدینی
آسمان جوڑینوک	کرشن چندر	شیر محمد مری
اوست	موپساں	نسیم دشتی
سیاہیں روج	کرشن چندر	امان اللہ جمالدینی

1 - گچین آزمانک

بلوچی لبزانک ء فلشن ء رجانک ء روایت میزان میزان ء دیم ء جنزان
بیت۔ مئی 1970ء چہ بلوچی اکیڈمی کونٹہ ء نیمگ ء حکیم بلوچ ء رد ء بند دا تگلیں

کتاب ”گچین آزمانک“ شنگ بیت۔ اے بلوچی آزمانک ء اولی کتاب انت۔ اے کتاب ء بلوچی ء بنداتی زمانگ ء بیست ء چار (24) آزمانکاں ابید روسی، فرانسیسی، انگریزی، عربی، اردو، بنگالی ء سندھی زبانانی آزمانک ہوار انت کہ جتا جتائیں رجانکاراں بلوچی ء رجانک کتگ انت۔

اشانی تہا لہتیں چو اے وڑا انت:

آزمانک	آزمانکار	رجانکار
دیوال	ژین پال سارتر	عبدالحکیم
وشیں حیالے	موپساں	نعمت اللہ گچکی
و اے وتن ہشکیں دار	ولئیم سرائن	غوث بخش صابر
ستلگیں دل	گورکی	ع ص امیری

2۔ ملگزار

غوث بخش صابر بلوچی رجانکارانی مستریں ناماں یکے۔ 1973ء آئی ء رجانک کتگیں آزمانکانی دپتر ”ملگزار“ چہ بلوچی کیڈمی کوٹہ ء نیمگ ء شنگ بیت کہ بلوچی رجانک ء سفر ء جو انیں گیشی ءے کاریت۔ اے کتاب ء درستی سی ء یک (31) آزمانک ہوار کہ چہ اردو، عربی، فارسی، کشمیری، براہوئی، پنجابی، ء بنگالی زباناناں ماں بلوچی ء تہینگ بوتگ انت۔ چریشاں لہتیں اے وڑا انت:

نام	زبان	رجانکار
ہٹی بند	براہوئی	نادر قمبرانی

صادق ہدایت	فارسی	حاجی مراد
یوسف السباعی	عربی	شوم
ٹالسٹائی	روسی	دل و رزن

3- شد یکیں سنگ

”شد یکیں سنگ“ غوث بخش صابرء رجانک کتگیں آزمانکانی دپتر انت کہ 1996ء بلوچی اکیڈمی کوئٹہء نیمگء شنگ بوتگ۔ اے کتابء گیشتریں آزمانک چہ اردو زبانء زورگ بوتگ انت۔ اے کتابء اردو، انگریزی، روسی، بنگالیء فارسیء ہوار دنیاء جتاجتائیں زبانان رجانک بوتگیں نوزده (19) آزمانک ہوار انت۔ چریشاں، لہتیں چو اے وڑانت:

زبان	ندکار	کتاب
اردو	انتظار حسین	زردیں کچک
اردو	رام لعل	بروہیل مروعات
اردو	بانو قدسیہ	مونج ابدمانیں
اردو	عزیز احمد	زندآپ
اردو	حجاب امتیاز علی	باڑہء لوگ
انگریزی	ڈی ایچ لارنس	روچ پیتاپ
انگریزی	چارلس ڈکنز	گواتی کلات
انگریزی	اناطولی فرانسس	سیاہیں نغن

روسی	ٹالسٹائی	ہماشپ ۽ ناچ
روسی	چیخوف	وشیں بہار گاہ
ہنگالی	رابندر ناتھ ٹیگور	شدیکیں سنگ

4- سچکان

”سچکان“ ڈاکٹر بیزن بلوچ (بیزن سب) ۽ رجانک کتگیں آزمانکانی دپترانت کہ 2004ء بلوچی اکیڈمی کو سٹو ۽ نیمگ ۽ شنگ بوتگ۔ ایشی ۽ تہاد نیاء مزنیں زبانان چہ ہبدہ (17) آزمانکانی رجانک ہو ارانت، چریشاں، لہتیں اے وڈانت۔

نام	زبان	ندکار
پرچہ دیرکت	انگریزی	اوہنری
مغرو	فارسی	سعید نجفی
چاندی ۽ کوہ	سوئیڈش	سلمی لیگراف
باندات	چینی	لوشون
غمانی شریدار	روسی	چیخوف

5- کس مہ کندیت

ڈاکٹر عبدالصبور بلوچ فکشن ۽ رجانکاری ۽ جہان ۽ یک مزنیں نامے ۽ واہند انت۔ بلوچی فکشن ۽ سراپولکاری ۽ ابید آئی ۽ دری زبانانی بازیں آزمانک ۽ یک گدارے ہم بلوچی زبان ۽ رجانک کتگ۔ ”کس مہ کندیت“ چیکو سلواکیہ ۽ مزن

نامیں نبشتہ کار میلان کنڈیراء آزمائے بلوچی رجانک No One Shall Laugh ء بلوچی رجانک انت کہ ڈاکٹر عبدالصبور ء بلوچی ء رجانک کنگ۔ اے کتاب ء ایوک ء ہمے یکیں آزمائے مان انت۔ اے کتاب 2010 ء بلوچی ڈیپارٹمنٹ یونیورسٹی آف بلوچستان کوئٹہ ء چھاپ ء شنگ کنگ۔

6- میٹامار فوسز

”میٹامار فوسز“ فرانسز کافکا ء شرتز سچشتاں چہ یکے۔ اے آزمائے اولی رند ء 1915 ء جرمن زبان ء شنگ بوتگ ء پداوہد وہد ء سرائنگریزی ء ہوار دنیا ء بازیں زبانان رجانک کنگ بوتگ انت۔ اے آزمائے زاہد آسکانی ء بلوچی ء رجانک کنگ ء 2011 ء کلکشان پبلی کیشنز گوادر ء شنگ کنگ۔

7- آتار

”آتار“ ڈاکٹر عبدالصبور بلوچ ء رجانک کنگیں آزمائے پتر انت۔ اے کتاب ء درستی سینزدہ (13) آزمائے ہوار انت کہ چریشاں فرانسسیسی، روسی، جرمن، چیک، عربی، اردو، سندھی زبان ء چہ بلوچی ء ترینگ بوتگ انت۔ اے کتاب ء دو بہر انت ”دور ء دور“ ء نزیک ء گور، دور ء دور ء تہامیاں استمانی زبانانی آزمائے ہوار انت ء نزیک گور ء ہندی زبانانی آزمائے رجانک ہوار انت۔ ایشانی تہا ہتیں آزمائے چو اے وڑا انت:

ایاز قادری	سندھی	کفن دُز
میلاں کنڈیرا	چیک	کس مہ کنڈیت
عذرا اصغر	اردو	پڑم ۽ گز نچہ
اے کتاب 2012ء بلوچی اکیڈمی کوئٹہ ۽ چھاپ ۽ شنگ کتگ۔		

8- تراتانی ۽ کشار

”تراتانی ۽ کشار“ عزیز بگٹی ۽ آزمائکانی دومی دپتر انت۔ آئی ۽ آزمائکانی اولی دپتر ”نوذ ۽ رغام“ 1983ء شنگ بوتگ۔ تراتانی ۽ کشار ۽ سئے بہر انت۔ اولی بہر ۽ عزیز بگٹی ۽ چند ۽ یازده آزمائکانک ہوار انت۔ دومی بہر ۽ سرحال ”بدل آزمائکانک“ انت کہ ایشی ۽ دنیا ۽ جتا جتائیں دوازده (۱۲) آزمائکانک ہوار انت۔ اے آزمائکانی تہا لہتیں ایش انت:

ندکار	آزمائکانک ۽ نام
موپساں	موکل
چینوف	گناہ گار
سعادت حسن منٹو	بوژ
اینڈرسن	تیلی شو شکوخ
ٹیکور	بدھی
سلیمان لائق	من نمیراناں

اے کتاب ۽ سیمی بہر ۽ سر حال "خلیل جبران ۽ بہر" انت کہ ایشی ۽ تھا
 مزن نامیں نبشتہ کار خلیل جبران ۽ شش آزماکانی بلوچی رجانک ہوار انت کہ چو اے
 وڑا انت: (۱) خدا، (۲) گدو بندر، (۳) دو عالم، (۴) چم، (۵) ماٹ ۽ جنک، (۶)
 انصاف۔ اے کتاب بلوچی اکیڈمی کوئٹہ ۲۰۱۲ء چھاپ ۽ شنگ کتگ۔

9- کرامات

”کرامات“، احمد علی ظفر ۽ رجانکانی دپتر انت۔ اے کتاب دو بہرانی تھا
 انت۔ اولی بہر ۽ چہ دری زبانان رجانک کتگیں آزماک ہوار انت ۽ دومی بہر ۽
 رجانک کتگیں شعر ۽ لپہ انت۔ اے کتاب ۽ تھا درستی ده (10) آزماک ۽ سینزدہ
 آزماکک ہوار انت کہ چہ اردو، روسی، فرانسیسی ۽ سندھی زبانان بلوچی ۽ ترینگ
 بوتگ انت ایشانی تھا، لتیں اے وڑا انت۔

آزماک	ندکار	زبان
سزا	موپساں	روسی
شیمک	چیخوف	روسی
دراں ڈیہہ	امر جلیل	سندھی
کرامات	سعادت حسن منٹو	اردو

اے کتاب 2012ء نقش پہلی کیشنز ۽ چھاپ ۽ شنگ کتگ۔

10- زاپران پل

”زاپران پل“ چہ ایندگہ رجانک بو تگیں آزمائگی دپتر اں یک جتائیں بستارے داریت۔ اے دپتر 1951ء بگرداں 1960ء بلوچی فکشن ۽ بنداتی دورے رجانک بو تگیں بیست ۽ چار (24) آزمائک ہوار انت۔ اے کتاب ارشاد عالم ۽ ردے بند داتگ۔ اے دپتر ۽ ہوار، لہتیں آزمائک چو اے وڑا انت:

آزمائک	ندکار	رجانکار
زاپران پل	خواجہ احمد عباس	امان اللہ جمالدینی
شاعر	سمر سٹ ماہم	نسیم دشتی
مات ۽ لاڑک	رابندر ناتھ ٹیکور	محمد اسحاق
روکیں دل ۽ داستان	میکسم گورکی	عبداللہ جان جمالدینی

اے کتاب 2014ء سید ہاشمی لبز انکی گل ۽ چھاپ ۽ شنگ کتگ۔

11- سندھی آزمائک

انچو کہ چہ نام ۽ پدرا انت اے کتاب ۽ سندھی آزمائک بلوچی رجانک کنگ بوتگ کہ عزیز کلمتی ۽ بلوچی ۽ ترینتگ انت۔ اے کتاب ۽ تہادرستی نو (9) آزمائک ہوار انت کہ آہانی تہاشش (6) آزمائک امر جلیل ۽ نبشتہ کتگ، لہتیں چو اے وڑا انت۔

کر نانی	امر جلیل
پونز	مہتاب محبوب

کافر
امانت

نسیم کھرل
کرشن کٹوانی

اے کتاب 2015ء بلوچی اکیڈمی کوئٹہء چھاپہ شنگ کتگ۔

12۔ دو سستگیاں استار

اے آرداد بلوچی لبزانکء ہمانام انت کہ آئیء بلوچی لبزانکء دراہیں
پڑاں کمء گیش بورتاچی کتگ۔ شاعری، فکشنء نگدء ابید آئیء رجائکاری ہم
کتگ۔ ”دو سستگیاں استار“ آئیء ردء بند دا تگیاں میاں استمانی آزمائکانی گچینی میں
دیتر انت۔ اے کتابء درستی ہبدہ (17) آزمائکان ہوار انت، آہانی تہا لہتیں چو
اے وڑا انت۔

رجانکار	ندکار	آزمانک
حفیظ حسن آبادی	شولوخوف	دو سستگیاں استار
غوث بخش صابر	آسکروائلڈ	روحء پیاپ
امیر دوست	فرانز کافکا	چکاس
عزیز بگٹی	ٹالسٹائی	پرام

اے کتاب 2014ء ساج پبلشرء چھاپہ شنگ کتگ۔

13- بندیک ۽ پوشاک

شرف شاد بلوچی فکشن ۽ رجانک ۽ پڙ ۽ شرف مندیں نامے۔ آئی ۽ البیر کامیو ۽ گدار ”درآمد“ ۽ ”زوال“ ۽ ابید گارشیما ریز ۽ گدار ”پیش گپتیں مرگ ۽ وہد دپتر“ ہم بلوچی ۽ رجانک کتگ انت۔ گدار ۽ ابید آئی ۽ بازیں آزمانکے ہم بلوچی ۽ رجانک کتگ۔ ”بندیک ۽ پوشاک“ آئی ۽ رجانک کتگیں میاں استمانی رجانکانی دپتر انت۔ اے کتاب ۽ درستی سینزدہ (13) رجانک کتگیں آزمانک ہوار انت، ایشانی تہا لہتیں چو اے وڑا انت:

آمانک	زبان	ندکار
بندیک ۽ پوشاک	عربی	نجیب محفوظ
وانکا	روسی	چیخوف
واب گندو کیں جنین	لاطینی	گارشیما ریز
خداوند ۽ دزنہشتہ	لاطینی	بورخیس

اے کتاب 2015ء بلوچی اکیڈمی کوئٹہ ۽ چھاپ کتگ۔

14- زانش ماں و شبوہاں

”زانش ماں و شبوہاں“ عربی زبان ۽ نامداریں ساچشتکار خلیل جبران ۽ ساچشتانی گچین انت کہ حمزہ بلوچ ۽ رجانک کتگ انت۔ اے کتاب ۽ خلیل جبران ۽

آزمائیاں ابید آئی ۽ گوشتن ہم هو ارانت۔ اے کتاب 2015ء بلوچی اکیڈمی کوئٹہ
۽ چھاپ کتگ۔

15۔ وارڈ نمبر شش

”وارڈ نمبر شش“ مزین نامی فکشن ساز انتون چیخوف ۽ مشهوریں آزمائیاں
Ward No 6 ۽ بلوچی رجانک انت۔ اے آزمائیاں اولی رند 1892ء ۽ روسی زبان
۽ شنگ بوتگ۔ اے آزمائیاں شرف شاد ۽ بلوچی ۽ رجانک کتگ ۽ 2016ء سنگت
اکیڈمی آف سائنسز کوئٹہ ۽ چھاپ کتگ۔

16۔ جارج بور خیس

جارج بور خیس قاسم فراز ۽ رد ۽ بند داتگلیں دپتر انت۔ اے دپتر ۽ لاطینی
امریکہ ۽ مزین نامی نیشته کار جارج بور خیس ۽ گچینی نیس نیشته هو ارانت۔ ایشانی تها
ہبدہ (17) آزمائیاں ہم هو ار، لہتیں چو اے وڑا انت:

پراسلس ۽ گلاب

پاکیں کتاب

بابل ۽ لائٹری

ودار

حفیظ حسن آبادی

اے کتاب 2017ء سنگت اکیڈمی آف سائنسز کوئٹہ ۽ چھاپ کتگ۔

17- زردیرانت

”زردیرانت“ عاصم زہیرؒ ردء بنددا تگلیں کتاب انت۔ اے کتاب ء مراد ساحرؒ رجانک ہوار انت۔ مراد ساحر بلوچی ء بنداتی رجانکاراں ہوار انت۔ آئی ء خلیل جبران، گورکی، امرتا ہریتیم، کرشن چندر، جمال ابڑو، نسیم کھرل، علاؤالدین آزاد، ابراہیم جوئیو ء فہمیدہ اختر ء لہتیں آزمانک بلوچی ء رجانک کتگ۔ اے کتاب ء ہواریں لہتیں آزمانک چو اے وڑا انت: ’امیت ء ورنائی‘، شاعر ء مرک‘ (خلیل جبران)، ’شاہین ء سوت‘ (گورکی)، ’موز ء پوست‘، ’بختاور‘ (امرتا ہریتیم)، ’زردیرانت‘، ’گوانزگ‘ (کرشن چندر) ’پیرانی‘، ’بے زانگ‘ (جمال ابڑو) ’مکافر‘ (نسیم کھرل)، ’گل نسا‘ (فہمیدہ اختر)، ’ہور‘ (علاؤالدین آزاد)، ’دپ بوج‘ (ابراہیم آزاد)۔

اے کتاب 2017ء سیدہاشمی ریفرنس لائبریری ء چھاپ ء شنگ کتگ۔

18- روسی آزمانک

”روسی آزمانک“ رحیم مہرؒ ردء بنددا تگلیں روسی آزمانکانی گچین انت۔ اے گچین ء تہا گورکی ء پنچ (5)، چیخوف ء نو (9)، ٹالسٹائی ء شش (6) ء شولونوف ء یک آزمانکے ہوار۔

اے آزمانکانی تہا لہتیں چو اے وڑا انت:

گورکی: پشومانیں جنین (ر۔ع۔ص۔امیری)، ستلگیں دل
(ر۔ع۔ص۔امیری)، ماں کپ ۽ (ر۔رزاق نادر)، روکیں دل ۽ داستان
(ر۔عبداللہ جان جمالدینی)

چیخوف: لیب (ر۔عبداللہ جان جمالدینی)، دل ۽ گگ (ر۔محسن بالاچ)،
شرط (ر۔شرف شاد)، بڑگیں جنک (ر۔ڈاکٹر فضل خالق)
لیو کانٹ ٹالسٹائی: ہما شپ ۽ ناچ (ر۔غوث بخش صابر)، قدرت ۽
قانون (ر۔غنی پرواز)، بادشاہ ۽ بیماری (ر۔عتیق دانش)، نان ۽ شیطان (ر۔کفایت
زہیر)

شولوخوف: دو ستلگیں استار (ر۔حفیظ حسن آبادی)
(اے کتاب 2018ء عزت اکیڈمی پنجگور ۽ چھاپ ۽ شنگ کتگ۔)

19۔ مارکیز ۽ آزمانک

انچو کہ چہ نام ۽ ظاہر انت اے کتاب گارشیا مارکیز ۽ آزمانکانی بلوچی رجانک
انت۔ اے کتاب شرف شاد ۽ رجانک کتگ ۽ ایشی ۽ تہا مارکیز ۽ ہر دہ (18) آزمانکانی
بلوچی رجانک ہو انت۔ لہتیں چو اے وڑ انت:
کاگد ۽ گلاب، مونٹیل ۽ جنوزام، فرشتہ، واب گندوکیں جنین، نیلگیں کچک ۽ چم
۽ دیہانی قلات ہو انت۔

(اے کتاب 2018ء اکیڈمی آف بلوچیا (نوں انسٹیٹیوٹ آف بلوچیا
انت) ۽ چھاپ ۽ شنگ کتگ۔

20- درى ندرارگ

”درى ندرارگ“ عبدالحلیم امبرء رجانک کتگیں آزانانکانی دپترانت۔ اے کتاب ء پانزدہ (15) آزانانک انت کہ چہ اردو، فارسی، روسی، لاطینی، انگریزی ء چینی زبانوں زورگ بوگ انت۔ اے آزانانک چہ اردو ء بلوچی ء تڑینگ بوگ انت۔ ایشانی تہا لہتیں آزانانک چو اے وڑا انت:

آزانانک	زبان	آزانانک
دوڈر	اردو	کرشن چندر
دراں ڈیھ	روسی	چینوف
بوتن	فارسی	سیمیں دلہنشور
آکر ء باکر	لاطینی	گارشیامار کیز
دیری ء سوب	انگریزی	اوہنری

(اے کتاب 2018ء علم و ادب پبلشر کراچی ء چھاپ ء شنگ کتگ۔)

21- سیاہیں ماہیگ

”سیاہیں ماہیگ“ ایران ء ورنائیں آشوبی نیشہ کار صمد بہرنگی ء قہہانی کتاب ”ماہی سیاہ کو چلو“ ء بلوچی رجانک انت کہ ماجد مسافر ء بلوچی گوناپ داتگ۔ صمد بہرنگی ء زہگانی بازیں قہہ نیشہ کتگ ء ہمے ایرانی لبزانک ء آئی ء مستریں پچار انت۔ ”سیاہیں ماہیگ“ زہگانی قصہ ء چہ گیش یک سیاسی الیکری (Political

(Allegory) ے زانگ بیت پمشکا شاہ ے زانگ ے ایران ے اے کتاب ے سرابندش
بوتگ:

"Though banned during Pahlavi rule due to its nature as a political allegory, the story of the Little Black Fish became an important revolutionary tool. Written on the eve of open armed struggle in Iran (the first guerrilla activities started in 1971), the story symbolized the lives of young revolutionaries killed by the Pahlavi regime(8)."

(اے کتاب 2018 ے ر بیدان شنگ جاہ تہران ے چھاپ ے شنگ کتگ۔)

22۔ دبیک

”دبیک“ فارسی زبان ے مزن نامین آزمانکار صادق ہدایت ے آزمانکانی بلوچی
دپتر انت۔ اے دپتر ے سی ے پنچ (35) آزمانک ہوار انت کہ نعیم پیر جان ے تچک ے چہ
فارسی زبان ے ر جانک کتگ انت۔ اے آزمانکانی تہا، لہتیس آزمانک چو اے وڑ انت:
’تہاریں لوگ، یلہ چریں کچک، کاتیا، بیرا، پینجک، دبیک، فرانسسی بندیک ے حاجی
مراد ہوار انت۔ اے کتاب 2019 ے بلوچی اکیڈمی کوئٹہ ے چھاپ کتگ۔

22- میاں استمانی آزمانک

”میاں استمانی آزمانک“ ذاکر قادر ء رد ء بند دا تگیں کتاب انت۔ اے کتاب ء ٹالسٹائی ء سینزده (13)، موپساں ء سینزده (13) چیخوف ء بیست (20) کافکا ء بیست ء یک (21)، ہمینگوے ء چار (04) ء گارشیا مارکیز ء ہشت (08) آزمانک ہو ار انت۔ ایشانی تھا، لہتیں آزمانک چو اے وڑا انت:

کانٹ لیونالسٹائی:

پیر مرد ء ملکوت (ر۔ کریم بلوچ تھل)، پیالہ (ر۔ عبدالحلیم امبر)، آسمان ء ساہگ ء (ر۔ شرف شاد)، دل ء رژن (ر۔ غوث بخش صابر)

گائے ڈی موپساں:

اوست (ر۔ نسیم دشتی)، امیل (ر۔ سلطان نعیم قیصرانی)، زلیخا (ر۔ ڈاکٹر بیزن بلوچ)، بیر (ر۔ ذاکر قادر)

انتون چیخوف:

شرط (ر۔ غنی پرواز)، بڑگیں جنک (ر۔ ڈاکٹر فضل خالق)، یک کلر کے ء بیرانی (ر۔ شرف شاد)، دل ء گگ (ر۔ محسن بالاچ)

فرانز کافکا:

مردگانی مہمان (ر۔ جلیل فیض) گریکس شکاری (ر۔ حمزہ بلوچ)، یک کہنگیں سیاہگے (ر۔ امیر دوست)، زر پہاز (ر۔ غنی گنوک)

ارنسٹ، ہمیں گویے:

ہو ۱۰۰۰ سر ۱۰۰۰ پشوا (ر۔ رؤف راز)، سہر پوستانی اُرد (ر۔ مولا بخش ریسٹی)

گار شیا مار کیز:

نیلگیس کچک ۱۰۰ جم (ر۔ شرف شاد)، کاگد ۱۰۰ گلاب (ر۔ راشد حسرت)،

مونتیل ۱۰۰ جنوزام (ر۔ ذاکر قادر)

آزمائش اے گچین 2019 ۱۰۰ بلوچی اکیڈمی کوئٹہ ۱۰۰ چھاپ کنگ۔

اے دپتراں ابید تاک ۱۰۰ ماہتا کانی تھا بازیں دری زبانانی آزمائش بلوچی ۱۰۰

رجانک کنگ بوتگ انت ہے رجانکانی وسیلہ ۱۰۰ بلوچی فکشن میاں استمانی فکشن ۱۰۰

اسلوب ۱۰۰ ابید آئی ۱۰۰ تب ۱۰۰ میلاں گوں نریک بوتگ۔

2.3.1.1 ایندگہ زبانان بلوچی آزمائش رجانک

بلوچی زبان ۱۰۰ آزمائش ۱۰۰ رجانکاری ماہتاک اومان ۱۰۰ ماہتاک بلوچی ۱۰۰ منت ۱۰۰

ردوم زوران کنت ۱۰۰ چندے سالانی تھا گوں محکمیں روایتی ۱۰۰ دیم ۱۰۰ کنتیت۔ انچو کہ پیسرا

گوشگ بوتگ کہ چہ دگہ زبانے ۱۰۰ رجانک بوتگیں اولی آزمائش گورکی ۱۰۰ The

Remorsed Woman انت کہ ع۔ ص امیری ۱۰۰ ”پشومانیں جنین“ ۱۰۰ نام ۱۰۰

1952 ۱۰۰ رجانک کنگ۔ بلتے چہ بلوچی ۱۰۰ ایندگہ زبانان آزمائش رجانکاری ۱۰۰ روایت باز

رند ۱۰۰ دیم ۱۰۰ کنتیت۔ اے درگت ۱۰۰ اردو اولی زبان انت کہ بلوچی ۱۰۰ آزمائش ترینگ بنت:

”بلوچی افسانوں کے اردو تراجم کا سلسلہ قدرے تاخیر سے شروع ہوا۔

ممتاز محقق ڈاکٹر انعام الحق کوثر کے اشارے ”بلوچی سے اردو تراجم“ کے

مطابق بلوچی کاسب سے پہلا افسانہ ۱۹۶۳ء میں اس وقت ہوا جب امام بخش بلوچ نے اپنے افسانے ”دو ستار“ کو ”دو ستارے“ کے عنوان سے ترجمہ کیا۔ اسی طرح ماہنامہ ”بلوچی دنیا ملتان“ کے نومبر دسمبر ۱۹۶۳ء کے شمارے میں امام بخش بلوچ نے اپنے ایک اور افسانے ”وشیں واب“ کو ”حسین خواب“ کے عنوان سے ترجمہ کیا۔ تاہم اس پر افسانے سے زیادہ تمثیل کا گمان ہوتا ہے جسے مصنف نے لفظی ترجمہ کے ذریعے اردو کا جامہ پہنایا ہے۔“ (9)

بلوچی آزمائک ءِ رجائک ءِ گیشی ہما و ہدءِ کئیت و ہدے اکادمی ادبیات ءِ چیر دستی ءِ سہ ماہی تاک ادبیات شنگ بیت۔ اے تاک بند ءِ بلوچی ءِ سک باز آزمائکائی رجائک شنگ بوتگ۔ گو سنگیں پنجاہ سالانی تہاسد (۱۰۰) ءِ برز آزمائک اردو ءِ رجائک بوتگ انت ءِ بازیں آزمائکائی دپتر ہم شنگ بوتگ انت کہ چوائے وڑانت:

1- تھوڑا سا پانی

”تھوڑا سا پانی“ غنی پرواز ءِ آزمائکائی اردو رجائکائی دپتر انت کہ آئی ءِ وت رد ءِ بند داتگ۔ اے دپتر ءِ رجائک بوتگیں آزمائکائی تہا لہتیں چوائے وڑانت:

”تھوڑا سا پانی“ (پگلے آپ)، ”دل کی منزل“ (دل ءِ منزل) ”دراز قامت“ (دیم سیاہ) ”تڑکتگیں بان“ (دراڑیں)، ”عجیب علت“ (عجیبیں علت)۔

اے کتاب ۽ آزمانک غنی پرواز، محسن بالاچ، حنیف شریف، اقبال نذرآبادی، حمل غنی ۽ سٹی پرواز ۽ اردو ۽ رجانک کتگ انت۔ اے کتاب 2002ء بلوچستان اکیڈمی تربت ۽ چھاپ ۽ شنگ کتگ۔

2۔ انجیر کے پھول

”انجیر کے پھول“ افضل مراد ۽ رجانک کتگیں کتاب انت۔ اے کتاب ۽ تہا بلوچی، براہوئی ۽ پشتو آزمانکانی اردو رجانک ہوار انت۔ بلوچی آزمانکانی تہا غنی پرواز ۽ ”تھوڑا سا پانی“ (پٹکے آپ)، ”دس دس کے صرف چار نوٹ“ (بس چار دہی نوٹ) منیر بادینی ۽، ”اور پھر گیٹ کھلا“ (رند اگیٹ پیچ بوت)، صورت خان مری ۽ ”قتل رحم دلی“ ڈاکٹر علی دوست ۽ تاریک راہیں، ڈاکٹر نعمت اللہ گجلی ۽ ”کیا یہی زندگی ہے؟“ (اے زند ایت) صبا دشتیاری ۽ ”کہاں سے آئے ہو؟“ (چہ کجا کائے؟) ۽ گوہر ملک ۽ ’اور بلوچ نے مجھے دھکا دیا (بلوچ ۽ من ۽ تیلانک دات) ہوار انت۔ اے کتاب 2005ء شہر زاد کراچی ۽ چھاپ ۽ شنگ کتگ۔

3۔ بلوچ نے مجھے دھکا دیا

اے کتاب ۽ گوہر ملک ۽ نبشتانک، رجانک ۽ آزمانکانی رجانک ہوار انت۔ اے آزمانک ڈاکٹر شاہ محمد مری ۽ رد ۽ بند داتگ ۽ بلوچی آزمانک اردو ۽ رجانک کتگ انت۔ اے آزمانکانی تہا، ہتیں چو اے وڑا انت:

”بانجھ‘ (سنٹ)، بلوچ نے مجھے دھکا دیا (بلوچ ء من ء تیلانک
 دات)، بڑھیا کی تنہائی (بنگ تہنا انت) ء ’بیٹی‘ (جنک) ہوار انت۔ اے
 کتاب 2006ء سنگت اکیڈمی آف سائنسز کوئٹہ ء چھاپ ء شنگ کتگ۔

4۔ امید وجود

”امید وجود“ ء تہاڈاکٹر نعمت اللہ گچکی ء آزانکانی اردو رجانک ہوار
 انت۔ اے کتاب ڈاکٹر نعمت اللہ گچکی ء جنڈء اردو ء رجانک کتگ۔ اے کتاب ء گل
 سی (30) آزانکانی رجانک ہوار انت کہ آہانی تھا، لتیں چو اے وڑا انت:

”یہ ایک زندگی ہے‘ (اے زند ایت)، ’ایک تارا ٹوٹا‘ (استالے
 ست)، ’زندگی کے ہزار غم‘ (زندپہ ہزار جنجال) ء ’تیس روپے‘ (سی کلدار)۔
 اے کتاب 2012ء بلوچیہ لوزانک پبلی کیشنز کوئٹہ ء چھاپ ء شنگ کتگ۔

5۔ صدیوں لمبی رات

”صدیوں لمبی رات“ منیر بادینی ء آزانکانی اردو رجانکانی دپتر انت۔ اے
 آزانک شرف شاد ء رجانک کتگ انت۔ لتیں آزانک چو اے وڑا انت:
 ”صدیوں لمبی رات“ (ہزار پاسیں شپ)، ’بلی اور بوڑھا‘ (پٹی ء پیر کو) ”بیوہ کی
 فائل کاراز“ (جنوزان ء فائل ء راز) ء ”گو اہی“ (ہوار انت)۔“

(اے کتاب 2015ء سچکان پبلی کیشنز گوادر ء چھاپ ء شنگ کتگ۔)

6- جنگل

”جنگل“ غنی پروازء آزمائکانی اردو رجانکانی دومی دپترانت۔ اے کتاب غنی پروازء ردء بند داتگ۔ اے دپترء رجانک بوتگیں آزمائکانی تہا لہتیں چو اے وڑانت:

”چشمہ اور گلاب (چمگ ء گلاب)، سلگتا دل (ستلگیں دل)، اونچا پہاڑ (برزیں کوہ) ء محبت کا گناہ“ (مہرء گناہ) ہوارانت۔

اے کتابء رجانکارانی تہا غنی پرواز، محسن بالاج، اختر ابیتک، حمل غنی ء سٹی پرواز ہوارانت۔ اے کتاب 2016ء جمشید پبلشر تربت ء چھاپ ء شنگ کتگ۔

7- ان دیکھا خواب

”ان دیکھا خواب“ اور نگزیب بلوچ ء اردو ء رجانک کتگیں بلوچی آزمائکانی گچین انت۔ ایشی ء نوزده (۱۹) آزمائکانی بیست ء سئے (۲۳) آزمائکان ہوارانت۔ چریشاں جہاد (غنی پرواز)، شامات (عباس علی زیمی)، منزل (ناگمان)، آگ (اسحاق خاموش)، رومال (منیر مومن) ء ان دیکھا خواب (رخشنده تاج) ہوارانت۔ اے کتاب 2020ء رُژن لبزانکی چاگرد کراچی ء چھاپ ء شنگ کتگ۔

اے رجانکی کتاباں ابید دگہ بازیں انچیں آزمائکان اردو زبان ء رجانک کنگ بوتگ انت کہ اتنی وهدی کتابی دروشم ء چھاپ نہ بوتگ انت۔ چوشیں

آزمائے کسان کی بازانت کہ تاک، ماہتاک ء سوشل میڈیا ء چھاپ ء شنگ بوتگ انت۔ چریشاں، لہتیں ماں انٹرنیٹ ء پی ڈی ایف ء دروشم ء ”بلوچی کے کچھ افسانے“ ء نام ء رد ء بند دیگ بوتگ انت کہ آلیش انت؛

نام آزمائے	نوشتہ کار	رجانکار
روماں	منیر مومن	واحد بخش بزدار
دہشت	منیر احمد بادینی	شرف شاد
ڈھول بتاشوں کا انجام	منیر احمد بادینی	شرف شاد
چشمہ اور گلاب	غنی پرواز	غنی پرواز
سوکھے پتوں کا سنگیت	صبا دستگیری	مہجور بدر

اردو ء ابید بلوچی ء بازیں آزمائے انگریزی زبان ء ہم رجانک کنگ بوتگ۔ چریشاں، لہتیں کتابی رنگ ء چھاپ بوتگ انت ء دگہ بازیں ایو کا انٹرنیٹ ء روتا کاں ہم چھاپ ء شنگ بوتگ انت۔

داں اٹوں بلوچی آزمائے انگریزی رجانکائی دو دپتر شنگ بوتگ کہ چو اے وڑا انت:

8۔ دی پرائز (The Prize)

The Prize بیگ محمد بیگل ء انگریزی ء رجانک کتگیں بلوچی آزمائے کانی

دپتر انت۔ ایٹی ء دوازده (12) آزمائے ہوار کہ بیگ ء جند ء انگریزی ء تریٹنگ

انت۔ اے آزمائے کانی تھا، لہتیں اے وڑا انت:

In the Mourning، (دشتار) Fiance، (انعام) The Prize

(سروزء مرک) Broad Leaves of Fig Tree (پتن تاکیں انجیر) ہوار

انت۔ اے کتاب 1996ء بلوچی اکیڈمی کوئٹہ ء چھاپ ء شنگ کتگ۔

9۔ شوٹنگ سٹار (Shooting Star)

Shooting Star ڈاکٹر نعمت اللہ گچکی ء رجانک کتگیں بلوچی آزمائکانی

دیتر انت۔ اے دیتر ء تہا ہبدہ (17) بلوچی آزمائکانی رجانک ہوار انت۔ اشنائی تہا
لہتیں چو اے وڑا انت:

Shabo، (استالے سست، نعمت اللہ گچکی) Shooting Star

(شابو، محمد طاہر) Victory in Defeat، (پروش ء سوب، صورت خان مری) ء

صبا دشتیاری ء Futile Struggle (جهدوں پہ سرشت) ہوار انت۔ اے

کتب 2003ء پاکستان اکادمی آف لٹرز اسلام آباد ء چھاپ ء شنگ کتگ۔

God and the Blind Man-10

“God and the Blind Man” منیر بادینی ء آزمائکانی انگریزی

رجانکائی گچین انت کہ فضل بلوچ ء انگریزی ء رجانک کتگ۔ اے کتاب ء ہر دہ

(۱۸) آزمائکانک ہوار انت کہ چریشاں لہتیں ایش انت:

The Night with a (مرگانی بال)، The Flight of Birds
 God and the Blind ، (ہزار پاسیں شپ) Thousand Pauses
 Man (خدا ۽ کور) ۽ The Envelope (لفافہ) ہوارانت۔
 اے کتاب 2020 ۽ بلوچستان اکیڈمی آف سائنس اینڈ ریسرچ کونسل ۽
 نیمرگ ۽ چھاپ بوٹگ۔

Why Does the Moon Look So Beautiful? - 1 1

Why Does the Moon Look So Beautiful? ناگمان ۽

گچینی نیس آزمائشی انگریزی ۽ رجانکی کتاب انت۔ اے کتاب ۽ ناگمان ۽ سینزدہ
 آزمائش ہوارانت۔ چریشاں لہتیں اے پنیم ۽ انت:

The wind, (نک) The Babay, (چپسوک) The Sticker,

(گوات) The Wooden Horse (دار ۽ افس) ۽ (ماہ پرچاڈولدر انت؟)

Why does the Moon Look So Beautiful? ہوارانت۔

اے کتاب فضل بلوچ ۽ انگریزی ۽ رجانک کتگ ۽ 2020 ۽ انسٹیٹیوٹ

آف بلوچیا گوار ۽ چھاپ ۽ شنگ کنائینگ۔

اے آزمائش ابید پاکستان اکادمی ادبیات ۽ انگریزی تاکبند Pakistani

Literature ۽ حالتا کانی لبزانکی تاک ۽ بازیس ویب سائٹاں بازیس بلوچی آزمائشی

انگریزی ۽ اردور جانک شنگ بوٹگ انت۔

2.3.2: کسمانک

چوناہایک لیکھے ایش انت کہ کسمانک (ڈرامہ) فلشن ۽ تہراں ہوار نہ انت پرچہ کہ ایشی ۽ سیادی گوں اسٹیج ۽ انت۔ اے لیکھے مردم گوش انت کہ فلشن ۽ دو مزین تہر انت چریشاں یکے گدار انت ۽ دومی آزمانک انت۔ اے دوئیں تہرانی کتاب چھاپ ۽ وانگ بنت بلئے کسمانک وانگ ۽ چہ گیش چارگ ۽ پیش دارگی چیزے۔ کسمانک ۽ ہنکی مول ۽ مراد بنی آدم ۽ دل وشی بوتگ۔ نوکیں دور ۽ کسمانک ۽ ہموچی زندمان ۽ جیڑہ ۽ جنجال ہم ہوار کنگ بوتگ انت ۽ لبزانک ۽ ایندگہ تہرانی پیم ۽ کسمانک ہم زندمان ۽ آدینک جوڑ کنگ بوتگ۔

آزمانک ۽ گدار ۽ سیادی تنچک ۽ گوں وانوک ۽ انت بلئے کسمانک گوں چاروکاں بندوک انت۔ پیشکا پہ کسمانک ۽ اسٹیج المی انت بزاں پہ کسمانک ۽ قصہ ۽ کارست ۽ ابید چاروک ہم المی انت۔ چوشکہ کسمانک قصہ ۽ چہ در نہ انت پمیشامن کسمانک ہم اے پٹ ۽ پول ۽ ہوار کنگ۔

بلوچی لبزانک ۽ کسمانک ۽ روایت چہ بوند ۽ گون انت۔ کوئیں قصہ ۽ شاعری ۽ مارا کسمانک ۽ دروشم پدرا میں رنگے ۽ گندگ ۽ کیت۔ بلوچی عہدی داستان کرداری شاعری ۽ دروشم ۽ انت۔ اے رنگی ۽ جنگی داستانانی گپ ۽ تران (مکالمہ) کسمانکی (ڈرامائی) رنگ ۽ انت بلکیں مردین ۽ جنینانی جوڑگ ۽ مارشانی درشان ہم اے کسمانک ۽ ہوار انت۔ جہل ۽ داتگیں شعر اں کسمانکی رنگ ۽ سنیل کن ات:

جنگ: بیامناں دژنگاں ایر کن اوبچک اسپیت چادری

بچک: من ترادزنگال ایر کنناں سہر پشکس جنک،

من ترادزنگال ایر کنناں مزء چی دیئے

جنک: یادیاں ہارء یادیاں دستء سنگوء

بچک: چون کنناں ہارء چون کنناں دستء سنگوء“ (10)

”چاریں مرد کہ زالء بت اش ٹاینت“ بلوچیء اولی کسمانک گوشگ بیت

کہ ماں 1838ء اسٹیجء پیش دارگ بوتگ۔ اے درگتء اشیر عبدالقادر شاہوانی

نہشتہ کنت:

”1838ء منگچرء لانگہاں“ چار مرد کہ زالء بت اش ٹاینت“ء کہ چوڈرامہء

پیش کرتنتء پدالینفٹنٹ لیچء اے قصہء راڈرامہء دزوشمء نوشتہ کت انچو

اے کوہنیں کسمانکء سلیم خان گئیء انور ارمانء اردوء بدل کت“۔ (11)

دگہ حیا لے ہمیش انت کہ بلوچیء اولی کسمانک مراد آوارانیء شہناز انت

کہ جنوری 1957ء ماہتاک بلوچیء شنگ بوتگء اے کسمانک ہم اسٹیج کنگ

بوتگ۔ بلئے اشیر عبدالقادر شاہوانی وت صورت خان مریء سرشونء ردانہشتہ

کنت:

”صورت خان مریء پٹء پولء پدا بلوچیء اولیء آخری اسٹیج ڈرامہ“ شہدادء

مہناز“ء انت کہ آرا میر جمہ خانء شہ مرچیء سی سال پیش شہ کراچی،

مستونگ،ء کوٹہء اسٹیج کرت۔“ (12)

ہیبتان عمر و قی کتاب ”کسمانگ ء بلوچی کسمانگ“ ء اے دوئیں لیکھانی بارواچوش نوشتہ کنت کہ بلوچی ء اولی اسٹیجی کسمانگ و ”چار مرد کہ زال ء بت اش ٹاینت“ انت بلئے نبشتہی رنگ ء اولی کسمانگ کہ مارا ماہتا کاں دست کپیت آئی ء نام ”زانگ“ انت کہ ملا مراد ء نوشتہ کنگ ء ماہتا کا اومان ء 1956 ء تاک ء چھاپ بوتگ۔

ہیبتان عمر نوشتہ کنت؛

”بلوچی ء اولی کسمانگ کہ اسٹیج کنگ بوتگ آ 1838 ء مستونگ ء پیشدارگ بوتگ ء نبشتہی رنگ ء اولی کسمانگ ملا مراد ء ”زانگ“ انت کہ 1956 ء ماہتا کا ”اومان“ ء چھاپ بوتگ۔ بازیں پولکاراں مراد آوارانی ء ”شہناز“ ء را اولی کسمانگ گشتگ کہ ردانت پرچکہ ’شہناز‘ کسمانگ ماہتا کا اومان ء تاک 1957 ء چھاپ بوتگ ء ہمے سال ء ماں کراچی ء اسٹیج ء پیشدارگ بوتگ۔ 1950 ء بہ گر تاں اے و ہداں بلوچی ء بازیں کسمانگ نبشتہ کنگ بوتگ۔ چریشاں گیشتر ماں ریڈیو ء ٹی وی ء پیش کنگ بوتگ انت۔ 1949 ء ریڈیو کراچی ء بلوچی مرآشانی بنداتی ء کسمانگ اشکلنا سینگ ء دود ہم شروع بوت“۔ (13)

بلوچی لبزانک ء کسمانگ ء روایت گوں ریڈیو پاکستان کوئٹہ ء بندوک انت۔ اکتوبر 1956 ء ریڈیو ء بنگلہ بوتگ ء گوں بلوچی کسمانگ نویسانی لڑے دیم ء اتک کہ آہاں چا گردی بنگلانی سرا کسمانگ نبشتہ کت ء چہ ریڈیو ء شنگ کت انت، بلئے ریڈیو پاکستان کوئٹہ ء چہ پیسر ریڈیو پاکستان کراچی ء بلوچی مرآگش بنگلہ کنگ بیت۔

نبشتہی دروشم ۽ ساری ریڈیو ۽ نشریات بندات بوتگ انت پمیشا بازس
 انچیں کسمانک ریڈیو ۽ گوئندارینگ بوتگ انت کہ آنہبشی رنگ ۽ دیمانینگ انت۔
 ”ایاز“ بلوچی ۽ اولی ریڈیو کسمانک زانگ بیت کہ ماسٹر حسن علی تاج ۽ نبشتہ کنگ ۽ چہ
 ریڈیو پاکستان کراچی ۽ نیمگ ۽ شنگ بوتگ۔ ریڈیو پاکستان ۽ کونٹہ ۽ شنگاری ۽ بنگیج
 بوتگ ۽ گوں کسمانک ۽ نیمگ ۽ جوانیں وڑے ۽ دلگوشی دیگ بوت۔

اے بلوچی کسمانک ۽ وش بختی انت کہ آئی ۽ رابنداتی دور ۽ عطاشاد، غوث
 بخش صابر، حکیم بلوچ، اختر ندیم، کریم دشتی، اکبر بارکنزی ۽ امان اللہ گچکی ۽ تیمیں
 کسمانک نہیں رستگ ات کہ آہاں بلوچی ۽ نوک گا میں کسمانک ۽ راجوانیں داب ۽
 دروشم ۽ دیم ۽ آورت۔ وھدے 1974 ۽ پی ٹی وی ۽ پروگرام بنگیج بوتگ ۽ اتاں
 داں بلوچی کسمانک ۽ رادگہ محکمیں پلیٹ فارمے رس ات۔

بنداتی دور ۽ کسمانکی تہا گیشتر چاگردی جیڑہ بیان بوتگ انت۔ ادا یک گپے
 گیر آرگ لوٹیت کہ بنداتی دور ۽ گیشتریں کسمانک چہ کلاسیکل لبزانک ۽ زورگ
 بوتگ انت۔

”اے دور ۽ کسمانک ہم عہدی داستانگاں چہ زورگ بوتگ انت۔ آ دور ۽ جنگی
 داستان ہم کسمانکی چہر دیگ بوت انت کہ آیانی تہا بالاج ۽ حسن چا کرے، میر
 کمبر ۽ دگہ بازس نام گرگ کرز انت۔“ (14)

ہے نیام ۽ کسمانکاراں چہ دری زبانان کسمانک رجانک کت ۽ بلوچی زبان ۽
 راگوں میاں استمانی کسمانک ۽ تب ۽ میلاں آشنا کنائینگ ۽ جہد کت۔ صباد شتتیری ۽

کتاب ”بلوچی زبان ء لبزانک“ ء سرشون ء ردء چہ دری زبان ء بلوچی ء رجانک
 بو تگلیں کسمانک آغا حشر کاشمیری ء ”رستم ء سُہراب“ انت کہ ادیب یوسف زئی ء
 رجانک کتگ ء ماہتا ک اومان ء فروری تا ک 1957 ء شنگ بوتگ۔ ایند گہ رجانک
 بو تگلیں کسمانکاں، لہنتیں اے وڑا انت۔

کسمانک	نہشتہ کار	بلوچی رجانکار
بغداد ء دُز	آغا حشر کاشمیری	ادیب یوسف زئی
ہمراز	انور رومان	غوث بخش صابر
زرء چول	ولیم بٹلر میسٹس	حکیم بلوچ
میر چاکر رند	سلیم خان گمی	تاج محمد بلوچ
سے گوہار	انتون چیخوف	غوث بخش صابر
بریگار	سعادت حسن منٹو	اکرم صاحب خان
کیلیگولا	کامیو / فہیم اعظمی	رحمن مراد
آس ء چہر	شیکسپیئر	حکیم بلوچ
ایمانداری ء مُزّ		عطا بلوچ
پنجاہ ہزار کلدار		نذیر صوفی
ماہیکانی ء گمان	لیٹی گریگوری	میران داد

ایشاں ابید ڈاکٹر فضل خالق ء یونانی کسمانک نیس یوری پیڈیز ء مشہوریں کسمانک، ”میڈیا“ ماں بلوچی ء رجانک کتگ ء سال 2000 ء بلوچی اکیڈمی کوٹھ ء نیمگ ء شنگ کنگ بوتگ۔ ”میڈیا“ کسمانک بادشاہی چلے ء کسہ انت کہ آئی ء نام جیسن انت ء ایشی ء رامیڈیا نامی جادو گریں زالے ڈوک وارت۔ اے کسہ ء شاہی ماڑی ء مردمانی نیام ء گر ء چیل، مہر ء نفرت شون داتگ۔

فکشن ء تہراں کسمانک ہما تہر انت کہ چہ درستاں کم بلوچی ء رجانک کنگ بوتگ۔ ایشی ء مستریں سوب ایش انت کہ کسمانک ء لوٹ گزر چہ آزمانک ء گدار ء جتانت۔ کسمانک ء حاترا ہمار نگلیں اسٹیج لوٹیت ء کارستانی Get up ہم اصل رنگ ء بہ بنت ء ایشی ء حاترا Resources پکار بیت پیشکا گیشتریں رجانک پہ ریڈیو ء نبشتہ کنگ بوتگ ء گوانگی موجانی کمک ء شنگ بوتگ انت۔

چہ انگریزی زبان ء رجانک بوتگلیں کسمانک جر منی ء نامداریں کسمانک نویس ء سازندہ بیٹھون ء ”بیڈیلیو“ نام ء رجانک بوتگ کہ ایش فریڈریک نو من فاؤنڈیشن اسلام آباد ء رجانک کنائینگ۔ (15)

من باز جہد کتگ بلئے من ء ایشاں ابید دگہ بلوچی کسمانکانی اردو یادگہ زبانے ء بوتگلیں رجانک دست نہ کپتگ انت۔ اے بابت ء سدکیں گپ جنگ نہ بیت کہ چینکس بلوچی کسمانک دگہ زبانے ء رجانک بوتگ؟

2.3.3: گدار

بلوچی گدار ء راجد پتر اینچو کو ہن نہ انت چشکہ آزمانک ء ایندگہ ردا نکی تہرانی انت۔ 1976ء سید ہاشمی ء ”نازک“ چھاپ ء شنگی ء بلوچی گدار نبیسی ء روایت ء ہم بندات بوت۔ بلوچی ء گدار ء چہ پیسر گدارانی رجانک ء کار دیما اتلگ۔ ڈرستاں پیسر غوث بخش صابر ء ارنسٹ ہمنگوئے ء گدار The Old Man and the Sea ”پیر مرد ء زر“ ء نام ء رجانک کتگ۔ چریشی ء پد غلام فاروق ء خلیل جبران ء گدار The Spirit Rebelious ء ”آشوب“ ء نام ء بلوچی ء رجانک کت۔

سال 2000ء دہک ء بلوچی ء گدار ء رجانک کاری شتریں رنگے ء رواج گپت ء دنیا ء مزن نامیں گدار نویسانی گدار بلوچی ء رجانک کنگ بنت۔ ایشانی تہا ٹالسٹائی ء ”حاجی مراد“ میخائل شولوخوف ء ”بنی آدم ء بحت“، میکسم گورکی ء ”مات“، عمر رواہیل ء ”ارواہ ء موتک“، البیر کامیو ء ”درآمد“ ء ”زوال“، کافکا ء ”قلا ت“، ہرمن ء ”سد ہارتہ“، گار شیا مار کیزر ء ”کرنلاکس کا گد نبشتہ نہ کنت“ ہو ار انت۔

اے رجانکائی منت ء وانوک چہ اے دگہ راجانی لیکہ ء مارشاں آشنا بنت۔ ہے رجانکائی سبب ء بلوچی گدار دیروئی ء نیمگ ء روان انت ء اے سفر داں روچ ء مرچی دیروئی کنان انت۔ مرچی بلوچی زبان ء سیاسی، چاگردی، مہرائگی، راجد پتری ء دگہ بازیں سر حالانی سرا گدار نبیسیگ بو نگ ء انت۔ چرے رجانکائی کمک ء بلوچی ء گدار نبیساناں ہم سکین رستگ کہ آوتی پکر ء مارشانی کینوس ء شاہیرگان بہ کن انت ء نوکیں سر حالاں دیم ء بیار انت۔

بلوچی ء نوکیں دورء گدار نویساں الم ء چہ دری گداراں اثرزتگ۔ اے
 درگت ء منیر بادینی ء نام سری ناماں کیت کہ آئی ء ہمک جیڑہ ء سر حال بلوچی
 گدار ء دامن ء جاگہ داتگ۔ آئی ء تاریخی سر حالاں بگرداں ہمک روچی زندمان ء
 جاور، مہر، دوستی ء دژمنی ء ہوار بنی آدم ء باطنی سر حالانی سر آئی ء صد ء برز گدار ء
 گدارک نبیستگ۔ بادینی ء ابید بازیں ندکاراں اے پڑاں کار کتگ ء اے کار
 انگت ء جاری ء بر جاہ انت۔

سرشون:

V D savakar, The Indian war of 1857, london 1909, -1

pp.47

Ahmed, Saeed Khan & Mansoor Sarwar, Trek to -2

Pakistan lahore,2012, pp5

3- مرزا، ڈاکٹر حامد بیگ، مغرب سے نثری تراجم، اسلام آباد، مقتدرہ قومی زبان،

1988، تاکدیم 109

4- شاد، عطا، نبشتانک، ہوار، پاکستانی زبانوں کا ادب، غلام ربانی آگرو / خالد اقبال

یاسر، اسلام آباد، پاکستان اکیڈمی ادبیات، 1984، تاکدیم 64

5- بلوچ، حکیم طاہر، نبشتانک ہوار:ردانک ء نوکیں سفر، کوئٹہ، بلوچی لبررائی

دیوان، 2013، تاکدیم 361

7- ماہتاک، اولس، اسلام آباد، اگست، ستمبر 2008، تاکدیم 15

8- <https://ajammc.com/2011/12/14/the-little->

[/black-fish-realism-in-childrens-literature-2](https://ajammc.com/2011/12/14/the-little-)

9- کریم، فضل، بلوچی افسانوں کے اردو تراجم: فنی و لسانیاتی مطالعہ، مقالہ برائے

ایم۔ فل، یونیورسٹی آف سندھ، جامشورو، ندارد

10- شاہوانی، اشیر عبدالقادر، نبشتانک، ہوار، بلوچی زبان ء ادب (جلد اول)،

کوئٹہ، بلوچی اکیڈمی، 1998، تاکدیم 254

11- شاد، عطا، نبشتانک، ہوار، بلوچی ردانک ۽ نوکیں سفر، کوئٹہ، طاہر حکیم، بلوچی

لبز انکی دیوان، 2013، تاکدیم 305

12- شاہوانی، اشیر عبدالقادر، گچین کسمانک (جلد اول) کوئٹہ، بلوچی اکیڈمی، 1993،

تاکدیم، 9

13- عمر، ہیبتان، کسمانک ۽ بلوچی کسمانک، کوئٹہ، بلوچی اکیڈمی، 2019، تاکدیم،

279

14- شاد، عطا، نبشتانک، ہوار، بلوچی ردانک ۽ نوکیں سفر، طاہر حکیم، کوئٹہ، بلوچی

لبز انکی دیوان، 2013، تاکدیم 302

15- عمر، ہیبتان، کسمانک ۽ بلوچی کسمانک، کوئٹہ، بلوچی اکیڈمی، 2019، تاکدیم

253

سیمی در

بلوچی لبرزانک ۽ گدار ۽ رجائکاری

3.1: بلوچی ۽ گدار ۽ رجائکی بندات

گدار قصی لبرزانک ۽ مستر ۽ محکم ترین تهر انت۔ بلوچی ۽ گدار ۽ عمر سک
 ذراج نہ انت ہنچو کہ آزمانک نیگ انت۔ بلوچی ۽ آزمانکاری ۽ بندات 1951 ۽
 بیت ۽ ہمہ زمانگ ۽ دگہ زبانانی آزمانک ہم بلوچی ۽ رجائک کنگ بنت۔ بلتے گدار چہ
 آزمانک ۽ بیست ۽ پنج سال (25) رنددیم ۽ کئیت۔ گدار ۽ رجائک ۽ درگت ۽
 دگوشی گپ ایش انت کہ بلوچی ۽ پیسرا گدار رجائک کنگ بیت ۽ رندا ساچشتی
 حساب ۽ گدار دیم ۽ کئیت۔ اے درگت ۽ غوث بخش صابر اولی مردم انت کہ آ
 ارنسٹ ہمیٹگوئے ۽ The Old Man and the Sea ”پیر مرد ۽ زر“ ۽ نام ۽
 رجائک کنت۔

اے رجانک بہر بہر پیٹنگی تاک ”نوکیں دور“ کوئٹہ 8 جون 1967ء
بگرداں یکم ستمبر 1967ء تاکاں چھاپ بوتگ۔

غوث بخش صابرء گوشگ انت کہ ”ترجمہ و ہدء آئی اے ناول کتابی

صورت ء رنگ ء نہ دیستگ بلکن ء ہما و ہدء اخبارے ء تہا قسط وار چھاپ

بوتگ کہ من ہما پیا ایشرار جینتگ کہ اے سرجم ہم نہ انت۔“ (1)

چہ ہما بلوچی ء گدار ء رجانکاری ء سفر بندات بیت کہ داں مرچی دیم ء

روان انت۔

1996ء غوث بخش صابرء امرتا پریم ء گدار ”کورا کاغذ“ ء را ”سادگیں

تاک“ ء نام ء بلوچی ء رجانک کتگ۔ چد ء پد حکیم بلوچ، غوث بہار، منیر بادینی ء

عبدالخالق خالد ء رجانک کتگیں گدار دیم ء کاینٹ ء بلوچی ء گدار ء رجانک ء روایت

محکم بیت۔

بلوچی ء رجانک در رجانک ء روایت گیشتر محکم انت۔ چوشیں گدار سک کم

انت کہ تچک ء چہ وتی اسلیں زبان ء بلوچی ء رجانک بوتگ انت۔ ہسپانش، عربی ء روسی

زبانان نبشتگیں گدار کہ یکبرے انگریزی ء ترینگ بوتگ انت پداہے انگریزی،

اردو ء اتلگ ء گڈی ء بلوچی جاگ گور ء دیگ بوتگ انت۔ ایٹی ء یک سو بے ہمیش

انت کہ اے گدارانی اردو رجانک ارزانی ء دست کپ انت ء دومی اے گدار انچیں

زبانان نبشتہ کنگ بوتگ انت کہ چرہاں مئے رجانکار آشانہ بوتگ انت۔

بازیں گدارے کہ ماں انگریزیء رجانک کنگ بوتگ انت آہانی انگریزی،
 رجانکء و ہدء رجانکاراں دست نہ کپتنگ انت پمشکار دوء کمک زورگ بوتگ۔ ہے
 رجانکانی کمکء بلوچی لبزانک جو انیں رنگےء گوں میاں استمانی لبزانکء تبء
 ٹیلاں آشنا بوتگ۔

3.2: بلوچیء رجانک بوتگیں گدارانی پچار

بلوچی زبانء فکشنء رجانک ہما و ہدء بندات بیت، و ہدے ع۔ ص امیری
 میکسم گورکیء آزمانک ”پشومانیں زال“ء ماں بلوچی زبانء رجانک کنت بلئے
 فکشنء مستریں تہر گدارء رجانک اے دورء نہ بوتگ ات۔ ایشیء مستریں سبب
 ایش انت کہ آزمانگء بلوچی گدارء روایت انگت دیمء نیتنگ ات۔ بلوچی قصہ
 لبزانکء آزمانک چہ گدارء پیسر انت۔

بلوچیء اولی گدار ”نازک“ 1976ء نبشتہ بیت و ہدیکہ گدارانی رجانکء
 سفر 1967 بندات بیت۔ غوث بخش صابر ارنسٹ، ہمینگوئےء گدار The Old
 Man and the Seaء را ”پیر مردء زر“ء نامء رجانک کنت۔ بلوچی گدارء سفر
 داں 2000ء کنٹ گام بیت بزاں 1967ء بگر داں 2000 ایوکا ہژدہ (18) گدار
 ماں بلوچیء رجانک کنگ بیت بلئے 2000ء رند ایشیء تہایک تیزی ئے کیتء دنیاء
 مزن نامیں گدار نبیسانی گدار ماں بلوچیء رجانک کنگ بنت۔ بیائے یکبرے ہما
 گدارانی سراتزان کنیں کہ بنداتی دورء رجانک بوتگ انت۔

3.2.1: پیر مردِ زور / پیر مردِ ساوڑ

The Old Man and the Sea میسٹمی کرن ۽ شہ کاریں گدارانی تھا

ہوار انت۔ اے گدار انسٹ، ہمینگوئے ۽ 1951 ۽ کیوبا ۽ تروتا ۽ وہد ۽ نبشتہ کتگ ۽ 1952 ۽ ماں انگریزی زبان ۽ چھاپ بوتگ۔ 1953 ۽ اے گدار ۽ Pulitzer Prize for Fiction دیگ بوتگ ات۔ اے گدار دنیا ۽ بازیں زبانان رجانک کنگ بوتگ۔ ہے گدار ۽ رانوث بخش صابر ۽ 1967 ۽ رجانک کتگ بلئے آئی ۽ اے رجانک انگت کتابی شکل ۽ دیم ۽ نیتنگ۔ اے گدار پتگی تاک نوکیں دور ۽ جون تا ستمبر 1967 جتا جتائیں تاکاں شنگ بوتگ۔

برکھا بلوچ ۽ ہے گدار ”پیر مردِ ساوڑ“ ۽ نام ۽ 2015 ۽ چہ استین شنگ کار

کتج ۽ نیمگ ۽ چھاپ کنائیتنگ۔

3.2.2: آشوب

”آشوب“ لبنان ۽ نامداریں نبشتہ کار خلیل جبران ۽ گدار The

Rebellious Spirit ۽ بلوچی رجانک انت۔ اے گدار اردو ۽ ”زرد پتے“ ۽ نام ۽

رجانک کنگ بوتگ۔ ڈاکٹر رحیم مہر ۽ پٹ ۽ پول ۽ رد ۽ اے اولی رجانکی گدار انت کہ

بلوچی زبان ۽ کتابی رنگ ۽ شنگ بوتگ:

خلیل جبران ۽ نامی یں گدارک (Novelt) ”آشوب“ ۽ نام ۽ بلوچی لبز انکی

دیوان کراچی ۽ نیمگ ۽ چھاپ ۽ شنگ کنگ بوتگ۔ کتاب ۽ شنگی ۽ نیکہ ماہ ۽ سال

دیگ بوتگ آنت ۽ نیکہ رجانکار ۽ نام، بس گدار ۽ خلیل جبران ۽ پچارادارگ ۽ نیمگ ۽ دیگ بوتگ آنت۔ بلئے چہ پٹ ۽ پول ۽ جست ۽ باوست ۽ ہے گپ دیما تگ کہ اے گدار بلوچی زبان ۽ نامی نہیں لبزانت ۽ کو اس واجہ غلام فاروق بلوچ ۽ رجانک کرتگ۔ اے ادارگ ہمائی کار مستری ۽ کار ۽ بوتگ۔“ (2)

3.2.3: سادگیں تاک

”سادگیں تاک“ اردو زبان ۽ نامداریں نبشتہ کار امر تا پرتیم ۽ ناول ”کوراکاغذ“ ۽ بلوچی رجانک انت کہ غوث بخش صابر ۽ کتگ۔ اے گدار تچک ۽ چہ اردو ۽ بلوچی ۽ رجانک کنگ بوتگ۔ اے گدار 1996 ۽ بلوچی اکیڈمی کوئٹہ ۽ چھاپ ۽ شنگ کتگ۔

3.2.4: یک بے نام ۽ تواریں جنکے ۽ نمدی

”یک بے نام ۽ تواریں جنکے ۽ نمدی“ آسٹریا ۽ مزن نامیں قصہ ساز اسٹیفن زوانینگ ۽ گدار Letter From an Unknown Woman ۽ بلوچی رجانک انت۔ اے گدار اولی رند ۽ 1922 ۽ جرمن زبان ۽ شنگ بوتگ۔ اے گدار ۽ سرا تا مہم جوڑ بوتگ۔ اے گدار ایم۔ شاکر ۽ بلوچی ۽ رجانک کتگ:

”اے ناول کتابی رنگ ۽ چھاپ نہ بوتگ بلکن ۽ بہر بہر ۽ قسط قسط ۽ سرا ماہتا ک بلوچی ۽ چھاپ ۽ شنگ بوتگ۔ وہدیکہ ایشی دومی بہر ہے ماہتا ک ۽ فروری 1999 ۽ تاک ۽ ہوار انت۔ ہے وڑا ایشی ۽ سیسی ۽ چارمی بزاں گڈی بہر مارچ 1999 ۽ اپریل 1999 ۽ ماہتا ک بلوچی ۽ تاکاں ہوار انت۔“ (3)

3.2.5: کاندیت

”کاندیت“ فرانسء مزنا نامل شہزانت ”والٹیسر“ ء نبشنگلس گدار انت۔
 والٹیسر فرانسء ہمانبشہ کاراں ہوار انت کہ آہانی نبشہ ہژد ہمی کرن ء سیاسی ء چاگردی
 زندمان وتی حصار ء آؤرتگ انت۔ ”کاندیت“ آئی ء شرتیس ساچشتی مڈیانی تہا ہوار
 انت۔ اے گدار اولی رندء Candide, Ou: l'Optimisme ء سر حال ء
 1959 ء فرنچ زبان ء شنگ بوتگ ء پدادنیاء ایندگہ زباناں رجانک کنگ بوتگ۔
 اے گدار ء بابت ء گوشگ بیت کہ والٹیسر ء سئے روج ء سرجم کتگ۔ اے
 گدار ء تثن (Satire) ء رنگ سسک بازگندگ بیت۔ امیت ء ناامیتی ابید آسریں
 کش ء چیل اے گدار ء بنگپ انت۔

”کاندیت میں والٹیسر فطرت کے دو متضاد پہلوؤں ذاتی رجائیت پسندی اور
 تاریخی قنوطیت پسندی میں مصالحت کروائیکی کوشش کی گئی ہے اس میں
 والٹیسر ہستی کے بارے میں کسی قسم کی وضاحت کو قبول کرنے سے انکار
 کرتا ہے۔ مگر اس کے باوجود اس انکار سے کچھ نہ کچھ کام لینے کا خواہش
 مند بھی ہے۔ کاندید جس صنف میں لکھا گیا وہ کافی حد تک والٹیسر کی ہی
 ایجاد ہے۔ یعنی فلسفیانہ حکایت۔“ (4)

اے گدار حکیم بلوچ ء بلوچی ء رجانک کتگ ء 2001 ء بلوچی اکیڈمی

ء چھاپ کتگ۔

3.2.6: بے چارگ ء بزرگاریں مردم / بے وسیں مہلوک

”بے چارگ ء بزرگاریں مردم“ دوستو فسکی "The Poor Folk" ناول ء

بلوچی رجانک انت۔ اے ناول ء، لہتیں بہر عصا بجا ء بلوچی ء رجانک کتگ۔

”اے ناول ء اولی بہر سہ ماہی دزد گوادر ء دسمبر 2001 تا فروری 2002 ء شمارہ ء

چھاپ بوتگ۔ ایٹی ء دومی بہر ہے سے ماہی تاک ء مارچ تا مئی 2002 ء تاکانی

بزاه بوتگ۔“ (5)

پلئے اے گدار انگت کتابی دزو شتم ء چھاپ ء شنگ نہ بوتگ۔ رند ء ہے

گدار ء را ”بے وسیں مہلوک“ ء نام ء عباس حسن ء رجانک کتگ۔ ایٹی ء اولی بہر

تاکبند ”گدار“ پسنی ء دہمی تاک ء شنگ بوتگ۔

3.2.7: کوریں بوم

”کوریں بوم“ ایران ء مزن نامیں نبشتہ کار صادق ہدایت ء فارسی گدار

’بوف کور“ ء بلوچی رجانک انت۔ اے گدار اولی رند ء 1937 ء ہندوستان ء شنگ

بوتگ۔ اے زمانگ ء صادق ہدایت ہمودا جاہ مند بوتگ ء ایران ء آئی ء نبشتانکانی

سرا بندش جنگ بوتگ:

"The Blind Owl was written during the oppressive latter years of Reza Shah's rule (1925–1941). It was originally published in a limited edition in Bombay, during

Hedayat's two-year-long stay there in 1937, stamped with "Not for sale or publication in Iran." It first appeared in Tehran in 1941 (as a serial in the daily Iran), after Reza Shah's abdication, and had an immediate and forceful effect. It is believed that much of the novel had already been completed by 1930 while Hedayat was still a student in Paris. Being inspired by European ideologies, the author challenges the traditions and as a result, the work is the representation of modern literature in Iran(6)".

اے گدار انگریزی، ترکش، چینی، فرنج، جرمن، جاپانی، ملیالم، پولش، اردو
 ء ہوار دنیا، دگہ بازی زبانوں رجانک کنگ بوتگ۔ اے گدار، لہتیں بہر اولی رند
 منظور بسمل ء چہ اردو ء بلوچی ء رجانک کنگ ات انت۔ ایشی ء اولی بہر سہ ماہی
 ”شپانک“ کیچ ء جون 2002 ء شنگ بوتگ۔

منظور بسمل ء ابید اے گدار مولا بخش ریسی ء تچک ء چہ فارسی زبان ء
 بلوچی ء رجینتنگ کہ سہ ماہی دزد گودار ء قسط واری چھاپ بوتگ انت۔ بلئے اے
 گدار انگت ء کتابی دزو شم ء دیم ء نیاتلگ۔

3.2.8: آجونیء چراغ

”آجونیء چراغ“ اکرام اللہ ء نبشنگیں گدار ”شمع آزادی“ ء بلوچی رجانک انت۔ اے گدار غوث بہار ء ہما و ہد ء رجانک کتگ و ہدے آچھ ء زندان ء بندی بوتگ۔ آئی ء گوشگ انت کہ اے کتاب آئی ء بندگیگے ء دست ء دیست ء وانگ ء پد بلوچی ء رجانک کت:

”ایشی نام من یک کیزی ء دست نبشت ء دیست ”شمع آزادی“ من دل ء تہایشی وانگ ء حُب پاداتک۔ اے یک تاریخی ناو لے ات۔ وانگ ء ساری من ایشی شنگ ء شانگیں تاکان ء نز آؤرت۔ منی نیک بختی ات کہ کتاب سرجم ات بلئے پد اہم منا ایشی نبشتہ کار ء نام ء آئی بابت ء پچی دست نہ کپت البتہ ہے کیزی ء دست نبشت ء پدرات کہ ایشی نام ”شمع آزادی“ انت ء ایشی نبشتہ کار اکرام اللہ نامے مردے۔“ (7)

(اے گدار 2003ء بلوچی اکیڈمی کوئٹہ ء چھاپ ء شنگ کتگ۔)

3.2.9: پلانی ٹوکری

”پلانی ٹوکری“ کرسٹاف وان شمڈ ء گدار The Basket of Flowers ء بلوچی رجانک انت۔ کرسٹاف وان شمڈ جر من عالمے بوتگ ء یہ زہگاں بازیں قصے نبشتہ کتگ۔ اے گدار زہگانی اخلاقی ردوم ء آہاناں گوں یک

جوانیں چاگردے ء آشنا کنائینگ ء واہگ ء نبیگ بوتگ۔ اے جرمنانی دلدوستیں
گداراں چہیکے۔ اے گدار یورپ ء بازیں زبانان رجانک کنگ بوتگ۔

"اے یک نیکراہی ء مردم گری ء ردء اصلاحی گدارے کہ ایشرا مرزا قلیچ بیگ ء
سندھی زبان ء رجینتگ۔ اے گدار سندھی ادبی بورڈ حیدرآباد ء نیمگ ء
1959 ء چھاپ ء شنگ بوتگ۔ عبدالحق خالد ء اے گدار تچک ء چہ سندھی
زبان ء بلوچی ء بدل کرتگ۔" (8)

اے گدار 2007 ء ادبی کمیٹی بلوچ ویلفیئر ایسوسی ایشن کراچی ء نیمگ
ء چھاپ ء شنگ بوتگ۔

3.2.10: بنگ ء مسافری

”بنگ ء مسافری“ افغانستان ء کمیونسٹ راہشون ء گوشتگیں صدر نور محمد
ترکئی ء پشتو گدار ء بلوچی رجانک انت۔ اے گدار اولی رنداں 1962 ء پشتو زبان ء
شنگ بوتگ۔ ترکئی ء اے گدار ء ابیدگہ چار گدار ء آزمانکانی یک دپترے ہم نبشتہ
کتگ۔ ”بنگ ء مسافری“ ء بابت ء گوشتگ بیت ترکئی ء گورکی ء رندگیری کتگ ء
چاگردی جنجال وتی گداراں جاگہ داتگ انت:

The Journey of Bang, an imitation in Pashto of the works of
the Soviet novelist Maxim Gorky (Zurmulwal, personal
communication, May 1993). Though a mediocre piece of
literary work, The Journey of Bang is the first novel of its

kind in Pashto that paints issues in rural society in terms of the Marxist notion of the exploitation of agrarian laborers by land lords, spiritual leaders, and government officials(9).

اے گدار اکادمی ادبیات کابل ء چہ بلوچی ء رجانک کنائینگ۔

”بنگ ء مسافری او گانستان ء آشوبی سروک نور محمد ترکئی ء ناول انت کی ایشی ء بلوچی ترجمہ او گانستان ء ’مرکز زبان ادبیات اکادمی علوم۔ کابل ء کنائینگ۔
 --- اے ناول ء سرار جازکار ء نام نیست“۔ (10)

3.2.11: بنی آدم ء بخت

میخائل شو لوخوف روسی زبان ء مزن نامیں گدار نیسے بوتگ۔ Fate of the Man آئی ء مشہوریں گدار ء کہ 1957 ء شنگ بوتگ۔ ہمے گدار منیر احمد بادی نی ء ماں بلوچی رجانک کتگ۔ ایشی ء 2008 ء بلوچی اکیڈمی کوئٹہ ء چھاپ ء شنگ کتگ۔
 کتابی رنگ ء دیم ء آئیگ ء پیس ماہتا ک ”بلوچی زند“ نوشکی ء قسط واری شنگ بوتگ۔ اردو زبان ء قرۃ العین حیدر ء ”آدمی کا مقدر“ ء نام ء ہمے گدار رجانک کتگ۔

3.2.12: الکیسٹ

اے گدار برازیل ء شاہ نیس پاؤلو کوئلیو ء نبشتہ کتگ۔ اے گدار اولی رندا 1988 ء پرتگیزی زبان ء چھاپ بوتگ ء پدا 1993 ء سال ء انگریزی زبان ء رجانک کتگ بوتگ۔ اے گدار دنیا ء بازیں زبانوں تڑینگ بوتگ ء دنیا ء ”بیسٹ سیلرز“ گدارانی

تہا شمار بیت۔ اردو اے گدار ء بازیں رجانک دیم ء اتلگ چریشاں عمر الغزالی ء ”کیمیا گری“، سید علاؤ الدین ء ”الکیمسٹ“ ء شفق ممتاز ء ”الکیمسٹ“ ہوار انت۔

اے گدار انگت بلوچی ء کتابی رنگ ء دیم ء نیتلگ۔ ایشی ء لہتیں بہر

اے۔ آر۔ داد ء رجینتگ ء ماہتاک بلوچی زند ء نومبر 2006 ء شمارہ ء چھاپ کتگ

انت۔ ایشی ء ابید مہلب بلوچ ء ہم اے گدار بلوچی ء رجانک کتگ کہ آئی ء گیشتریں بہر ماہتاک سنگت کوئٹہ 2008 ء تاکاں شنگ بوتگ انت۔

3.2.13: کلیدر

کلیدر فارسی زبان ء ذراج تریں ناول زانگ بیت۔ اے دہ بُن بندانی تہا

انت۔ اے گدار ء بابت ء گوشتگ بیت کہ محمود دولت آبادی ء پانزدہ سالانی تہا سرجم کتگ:

"Kelidar is the longest Persian novel written to date, and surely one of the finest. The present translation is of parts I and 2 only, which are sufficiently self-contained to make for satisfying reading and which also give a good idea of what the whole is like. (...) Doulatatabadi's style is that of a traditional Persian storyteller, in that he constructs his tale in a linear fashion, speaks through an omniscient narrator, and uses a balanced mixture of narrative and dialogue. One wishes that readers of

English could also experience the pleasures of this novel(11)".

اے گدار دنیا ء بازیر زباناں رجانک کنگ بوتگ۔ واحد بخش بادپاء
 ”کلیدر“ ء سر حال ء اے گدار ء لہنتیں بہر ماں بلوچی زبان ء رجانک کنگ انت۔
 ایثی ء اولی بہر ”ندکار“ ء دومی تاک ء چھاپ بوٹگ ء رنداے تاک ء چند
 بند بوت۔ اے ناول ء بابت ء دگہ سر پدی نیست ء ایث کتابی دزو شم ء انگت ء دیم
 ء نیتنگ۔

3.2.14: ارواح ء موتگ

عمر ریو ایلاء گدار ”A Requiem for a Woman's Soul“ ء
 بلوچی رجانک انت۔ اے ناول ڈاکٹر آصف فرخی ء ”ماتم ایک عورت کا“ ء سر حال ء
 اردو زبان ء رجانک کنگ۔ اے ناول لاطینی امریکہ ء دگہ ار جنٹائن ء سیاسی جاورانی
 پُشدر ء نمبشتہ کنگ بوتگ۔

اے ناول بلوچی زبان ء عبدالصبور بلوچ ء رجانک کنگ ء ستمبر 2011ء
 مہر در انسٹی ٹیوٹ آف ریسرچ اینڈ پبلی کیشن کوٹہ ء چھاپ کنگ۔

3.2.15: مات

اے میکسم گورکی ء گدار ”Mother“ ء بلوچی رجانک انت۔ اے ناول
 دگنیاء بازیر زبانی تہار جانک کنگ بوتگ۔ اے ناول ء بابت ء گوشگ بیت کہ سید

ظہور شاہ ہاشمی ء ایشی ء رجانک کنگ بلتے چھاپ نہ بوتگ۔ سید ء ابید ڈاکٹر شاہ محمد مری ء ہم رجانک کنگ بلتے ہر دو بینانی رجانک کتابی دڑوشم ء دیم ء نیتنگ انت۔ ڈاکٹر فضل خالق اولی مردم انت کہ آئی ء اے ناول کتابی رنگ ء دیم ء آورتگ ء ہائر ایجوکیشن کمیشن اسلام آباد ء 2012 ء چھاپ ء شنگ کنگ۔

3.2.16: درآمد

درآمد فرانس ء مزن نامیں نبشتہ کار البسیر کامیو ء گدار La Stranger ء بلوچی رجانک انت کہ انگریزی ء The Outsider ء The Stranger ء جتا جتائیں ناماں شنگ بوتگ۔ اے گدار 40 ء گیش زبانان رجانک کنگ بوتگ۔ اے گدار اولی رند ء اے۔ آر۔ داد ء بلوچی ء رجانک کنگ ء ایشی ء اولی بہر سہ ماہی دڑد گوار ء سال تاک جون داں ستمبر 2002 ء شنگ بوتگ۔ چد ء پد اے۔ آر۔ داد ء رجانک ء پشت پکتگیں بہر دیم ء نیتنگ انت۔

اے۔ آر۔ داد ء ابید اے گدار شرف شاد ء بیزن صبا ء ہم رجانک کنگ ء ہر دو کانی رجانک کتابی رنگ ء دیم ء اتنگ انت۔ بیزن ء رجانک 2012 ء بلوچی ادبی مجلس مشکت ء نیمگ ء شنگ بوتگ ء شرف شاد ء رجانک کتابی رنگ ء دیم ء آہگ ء پیس ماہ تاک سچکان گوار ء قسط وار چھاپ بوتگ۔

3.2.17: ناحدء جن

”ناحدء جن“ بنگالی زبان ء تاکار ء گدار نمیس شهید اللہ قیصر ء بنگالی گدار
 ’Sarneg Bau‘ ء بلوچی رجانک انت۔ اے گدار آوہد ء رودرا تکی پاکستان ء
 مرچیکیس بنگلہ دیش ء جاورانی پُشدر ء نبشته کنگ بوتگ۔ اے گدار ء شنگ بوتگ ء
 پدھے گدار شهید اللہ قیصر ء پتجار جوڑ بوت۔ اے گدار ء سراتامر ہم جوڑ بوتگ۔
 اے گدار 1962 ء بنگالی زبان ء شنگ بوتگ ء پدا ”ملاح کی بیوی“ ء نام ء
 اردو ء رجانک کنگ بوتگ۔ ڈاکٹر فضل خالق ء چہ اردو زبان ء ایشی ء را ”ناحدء جن“
 ء نام ء بلوچی ء رجانک کنگ ء اے گدار سال 2012 ء بلوچی اکیڈمی کوٹہ ء چھاپ
 ء شنگ کنگ۔

3.2.18: زوال

”زوال“ البئیر کامیو ء گدار The Fall ء بلوچی رجانک انت۔ اے گدار
 اولی رندا 1956 ء فرانسسی زبان ء شنگ بوتگ۔ سالے ء پدا اے گدار انگریزی
 زبان ء رجانک بوتگ۔ انگریزی ء پدا دنیا ء ایندگہ زبانناں ہم اے گدار ء رجانکی درتچ
 بنت ء ایندگہ زبانناں ایشی ء رجانک دیما کابنت۔ اے گدار شرف شاد ء بلوچی ء
 رجانک کنگ۔

”زوال البئیر کامیو ء زند ء چھاپ بوتگیں گڈی گدار انت کہ 1960 ء گاڑی ء
 ویل ء آئی ء بیرانی ء چار سال پیسر چھاپ ء شنگ بوتگ۔ ”زوال“ اولی رند ء

1956ء فرانسسی زبانء ”La Chute“ء نامء چھاپ بوتگ ء Justin O
 Brienء The Fallء نامء انگریزیء رجانک کتگ ء 1957ء چھاپ ء شنگ
 کتگ ء ہے سالء البیئر کامیو ء نوبل داد دیگ بوتگ۔“ (15)

اے گدار 2012ء سچکان پبلی کیشنز گوادر چھاپ ء شنگ کتگ۔

3.2.19: سدھارتہ

”سدھارتہ“ جرمنیء مزن نامیں گدار نبیس ہر من بیسیء گدار Siddhartra
 انت کہ بلوچی ء رجانک کتگ بوتگ۔ اے گدار اولی رند ء 1922ء جرمن زبانء
 شنگ بوتگ ء پید انگریزیء ہوار دنیا ء ایندگہ زبانان رجینگ بوتگ۔ اے گدار ڈاکٹر
 بیزن صباء بلوچی ء رجانک کتگ ء بلوچی اکیڈمی کوئٹہ ء 2014ء چھاپ کتگ۔

3.2.20: حاجی مراد

”حاجی مراد“ روس ء شاہ نویس ٹالسٹائی ء نبشنگیں گدار Hadji Murat
 ء بلوچی رجانک انت۔ اے گدار حفیظ حسن آبادی ء تچک ء چہ روسی زبان ء بلوچی ء
 رجانک کتگ۔ روسی ء تاتاریانی جنگ ء پُشدر ء نبشنگیں اے گدار اولی رند 1912
 ء ٹالسٹائی ء مرگ ء پد شنگ بوتگ ء دنیا ء بازس زبانان رجانک کتگ بوتگ۔ حفیظ
 حسن آبادی ء ابید اے گدارے یک بہرے غوث بخش صابر ء ہم رجانک کتگ:

”اے ناول ء کسانیں بہرے غوث بخش صابر ء بلوچی ء رجینگ کہ ماہتاک زمانہ

کوئٹہ ء دسمبر 1974ء شمارہ ء چھاپ بوتگ۔“ (13)

اے گدار 2014ء بلوچی اکیڈمی کوئٹہ ء چھاپ ء شنگ کنگ۔

3.2.21: کرائس کا گد نبشتہ نہ کنت:

”کرائس کا گد نبشتہ نہ کنت“ فلشن ء مز نایم نبشتہ کار گیر نیل گار شیا مار کیز ء گدار انت۔ اے اولی رند ء 1961 ہسپانوی زبان ء شنگ بوتگ۔ اے گدار مار کیز ء دوستریں گداراں چہ یکے۔ اے گدار ء سراتا مرے ہم جوڑ بوتگ ء ایٹی ء ابید آڈیوورژن ہم است انت۔ اے گدار 1968 ء J.S. Bernstein ء انگریزی ء رجانک کنگ۔ فاروق حسن ء ایٹی ء را اردو ء فدا احمد ء بلوچی ء رجانک کنگ ء 2015 سنگت اکیڈمی آف سائنسز کوئٹہ ء شنگ کنگ۔

3.2.22: پیش گپتیں مرگ ء وہدپتر

”پیش گپتیں مرگ ء وہدپتر“ لاطینی امریکہ ء مز نایم گدار نیس گبر نیل گار شیا مار کیز ء گدار ء بلوچی رجانک انت۔ اے گدار مز نایم رجانکار ء Chronical of a Death Foretold ء Gregory Rabacca ء انگریزی ء رجانک کنگ۔“ (14)

اے گدار دنیا ء 25 زبانوں رجانک کنگ بوتگ۔ اردو ء اے گدار افضال احمد سید ء ”ایک پیش گفتمہ موت کی روداد“ ء نام ء رجانک کنگ۔ بلوچی زبان ء شرف شاد ء ”پیش گپتیں مرگ ء وہدپتر“ ء نام ء رجانک کنگ ء بلوچی اکیڈمی کوئٹہ ء 2015ء چھاپ ء شنگ کنگ۔

3.2.23: دُزءِ کچک

”دُزءِ کچک“ مصرءِ نوبل داد گپتلیں گدار نییس نجیب محفوظءِ عربی گدار
 ”اللس وانقلاب“ ءِ بلوچی رجانک انت کہ شرف شادءِ بلوچی زبان ءِ رجانک کتگ۔
 اے کتاب انگریزیء The Thief and the Dog ءِ نام ءِ اردوءِ ”چور اور
 گتے“ ءِ نام ءِ رجانک کنگ بوتگ۔ اے گدار سنگت اکیڈمی آف سائنسز کوئٹہ ءِ
 2015ء شنگ کتگ۔

3.2.24: کلات

”کلات“ مزن نامیں گدار نییس کافکءِ گدار Das Schloss ءِ رجانک
 انت۔ اے گدار اولی رندء 1926ء جرمن زبان ءِ شنگ بوتگ۔ اے یک
 Dystopian گدارے کہ دنیا ءِ بازیں زباناں رجانک کنگ بوتگ۔ اے گدار اولی
 رندء 1930ء Edwin Muir ءِ انگریزی ءِ رجانک کتگ۔ ڈاکٹر بیزن ءِ اے گدار
 بلوچی زبان ءِ رجانک کتگ ءِ چہ بلوچی اکیڈمی ءِ نیمگ ءِ 2016ء چھاپ ءِ شنگ بوتگ۔

3.2.25: جوہان

”جوہان“ کارلوس فیسُو نیتس ءِ گدار Aura ءِ بلوچی رجانک انت۔ اے
 گدار اولی رندء 1962ء اسپانش زبان ءِ شنگ بوتگ ءِ پدا انگریزی ءِ ایندگہ زباناں
 رجانک کنگ بوتگ۔ اے گدار وتی جادوئی گواچن نیسی بزاں Magic
 Realism ءِ وابناکیں تھیم ءِ جہت ءِ زانگ ءِ پتارگ بیت۔ آصف فروخی ءِ اردوءِ

”ہالہ“ ء نام ء رجانک کتگ ء چہ شہر زاد کراچی ء چھاپ کنائینگ۔ ایٹی ء را اے۔
 آر۔ داد ء پدا بلوچی ء رجانک کتگ۔ کتابی دروشم ء آہگ ء ساری اے گدار سہ ماہی
 شپانک ء جون 2002 تا ک چارمی ء چھاپ بوتگ۔ اے گدار 2016 ء استین شنگکار
 کچج ء چھاپ ء شنگ کتگ۔

3.2.26: ایوان ایلچج ء مرگ

اے روسی زبان ء مز نایم گدار نیس ٹالسٹائی ء گدار ک انت۔ اے
 ناول اولی رند ء 1886 ء روسی زبان ء چھاپ بوتگ ء ٹالسٹائی ء گڈی زمانگ ء ماسٹر
 پیس گو شنگ بیت۔ اے ناول بیزن صباء بلوچی زبان ء رجانک کتگ ء 2016 ء
 سنگت اکیڈمی آف سائنسز ء نیمگ ء شنگ بوتگ۔

3.2.27: زندگی لوٹانی چکاس

”زندگی لوٹانی چکاس“، ڈینٹل ڈیفو ء گدار Robinson Crusoe ء بلوچی
 رجانک انت۔ اے گدار 1709 ء شنگ بوتگ ء ازمی ء تکنیکی حساب ء انگریزی
 زبان ء اولی گدار گو شنگ بیت۔

”اے گدار دگنیاء سمجھیں مز نیس زبانوں رجانک بوتگ ء دنیا ء 100 شر ترس
 گداراں ہوار انت۔ اے گدار ء چہ بازس تامراں ابید کسمانک ء کارٹونی سیریل
 ہم جوڑکنگ بوتگ۔“ (15)

اے گدار جمال بلوچ ء بلوچی زبان ء رجانک کتگ ء بلوچ کلب بحرین ء
نیمگ ء 2016ء چھاپ ء شنگ بوتگ۔

3.2.28: ابابیل

”ابابیل“ مراکشی گدار نبیس لیلی ابو زید ء عربی گدار ”عام الفیل“ ء بلوچی
رجانک انت۔ اے گدار اولی رند ء 1989ء عربی زبان ء شنگ بوتگ۔ اے گدار
Barbara Parmenter ء انگریزی ء رجانک کتگ ء عارفہ سید زہراء اردو ء
تریتنگ ء عمر عثمان ء اردو ء کمک ء ماں بلوچی ء رجانک کتگ۔ اے گدار 2016ء
بلوچی اکیڈمی کوئٹہ ء نیمگ ء چھاپ ء شنگ بوتگ۔

3.2.29: انیمل فارم / گنگد امانی واڑ

Animal Farm انگریزی زبان ء مزن نامیں گدار نبیس جارج
آرویل ء نبشنگیں گدار انت۔ اے گدار اولی رندا 1945ء شنگ بوتگ ء پیدا نیاء
بازیں زبانان رجانک کنگ بوتگ۔ اے Allegorical گدار روس ء 1917ء
آشوب ء پشتدر ء نبیسگ بوتگ۔ اے سوشلزم ء رہبندانی سر ایک تہلیس تڑنے۔
اے گدار ڈاکٹر علی دوست ء انیمل فارم ء سر حال ء بلوچی ء رجانک کتگ ء سنگت
اکیڈمی آف سائنسز ء نیمگ ء 2016ء شنگ کنائیننگ۔ آئی ء ابید صدیق صلاح ء
ایشی ء را ”دلو تانی واڑ“ ء نام ء رجانک کتگ ء چہ فاضل ادبی کاروان مند ء نیمگ ء
2017ء شنگ کتگ۔

3.2.30: زردیں ہور

”زردیں ہور“ اسپانش زبانء گدار نہیں خولیولامازارسء گدار The Yellow Rain ء بلوچی رجانک انت۔ اے گدار اولی رندء 1988 اسپانش زبانء شنگ بوتگ۔ اے گدار مارگریٹ جول کوشاء انگریزی زبانء رجانک کتگ ء چہ انگریزیء اجمل کمالء اردو زبانء ترینتگ۔

اے یک انچیں منتگےء قصہ انت کہ درستیں مردماں یلہ داتگ ایوک ء یک مردے ء آئیء زال پشت کپتگ انت۔ زال وت کشی کنت ء مردگوں وتی کچک ء ایوک بیت۔ اے گدار حفیظ رؤف ء بلوچی زبانء رجانک کتگ ء 2018ء استین شنگار کچ ء نیمگ ء چھاپ ء شنگ کنائنتگ۔

3.2.31: مرادانی بام

”مرادانی بام“ روسء مزن نامیں گدار نہیں ایوان ترگینفء گدار On the Eve ء بلوچی رجانک انت۔ اے گدار اولی رندء 1860ء روسی زبانء شنگ بوتگ ء پد اسی ء پنچ سالوں رند بزاں 1895ء انگریزیء رجانک کنگ بوتگ۔ چد ء پد دنیا ء بازیں زبانوں رجانک کنگ بوتگ۔ اے گدار مسرور شاد ء ”مرادانی بام“ ء نام ء بلوچیء رجانک کتگ ء 2018ء چہ سنگت اکیڈمی آف سائنسز کوئٹہ ء نیمگ ء شنگ بوتگ۔

3.2.32: گنوکی ۽ رودپتر

فدرو دوستو نيسكى ۽ اے گدار اولي رند ۽ 1864 ۽ روسي زبان ۽ شنگ بوتگ۔ اے اصل ۽ وجودي گداراں شمار بيت۔ اے گدار 1972 ۽ انگريزي زبان ۽ رجانک بوتگ ۽ ايشي ۽ سرا 1995 ۽ يک تامرے هم جوڑ بوتگ۔ اردو زبان ۽ اے گدار ”ايک پاگل کي ڈائري“ ۽ سر حال ۽ رجانک بوتگ ۽ ڈاکٲر علي دوست ۽ ايشي ۽ را ”گنوکی ۽ رودپتر“ ۽ سر حال ۽ بلوچي ۽ رجانک کتگ اے گدار 2018 ۽ بلوچي اکیڈمي کوئٹہ ۽ چھاپ ۽ شنگ کتگ۔

3.2.33: مرگ ۽ وشي

”مرگ ۽ وشي“ البسیر کامیو ۽ گدار ”A Happy Death“ ۽ بلوچي رجانک انت۔ اے گدار اولي رند 1971 ۽ ماں فرانسيسي زبان ۽ شنگ بوتگ۔ اے گدار کامیو ۽ 1936-38 ۽ زمانگ ۽ نبشته کتگ بلے شنگے نہ کتگ ۽ آئی ۽ مرگ ۽ ده سال رند اے گدار شنگ بوتگ ۽ سالے ۽ پد ايشي ۽ انگريزي رجانک ديم ۽ اتلگ:

"Camus composed and reworked the novel between 1936 and 1938 but then decided not to publish it. It was eventually published in 1971, over 10 years after the author's death. The English translation by Richard Howard appeared in 1972(16)."

وقتی تھیم، قصہ، جہت، اے گدار آئی، نام گپتیس گدار "درآمد" آگوں
بازنریکی کنت۔ اے گدار عبداللہ شوباز، بلوچی، رجانک کتگ۔

3.2.34: تنگوں ڈگار / گنجیس دیار

The Good Earth امریکہ، نامداریں گدار نیس بانک، پرل ایس
بک، گدار، بلوچی رجانک انت۔ 1938ء پرل ایس بک رانوبل داد دیگ
بوتگ۔ اے ناول اردو، انور کمال پاشاء، "سوہنی دھرتی"، نام، رجانک کتگ۔ اے
گدار، لہتیس بہر حسن جانان بادینی، بلوچی، تھینگ۔ ایشی اولی بہر ماہتاک بلوچی
زند نومبر 2006ء تا کاں چھاپ بوتگ۔ حسن جانان بادینی، ابید عبدالعلیم امبر،
اے گدار "گنجیس دیار"، نام، رجانک کتگ، 2019ء، استین شنکار کیچ، نیمگ،
شنگ بوتگ۔

3.2.35: جنگل بک

"جنگل بک" انگریزی زبان، شاہ نویس رڈیارد کپلنگ، گدار The
Jungle Book، بلوچی رجانک انت۔ اے گدار بازیں زبانوں رجانک بوتگ،
ایشی، سراتا، ہم جوڑ کنگ بوتگ۔ اے گدار عبداللہ دشتی، بلوچی، رجانک کتگ
2019ء، بلوچی اکیڈمی، کوئٹہ چھاپ، شنگ کتگ۔

3.2.36: سستگیاں کانگڈو

”سستگیاں کانگڈو“ افغانستان ۽ نامداریں گدار نیس خالد حسینی ۽ گدار
 The Kite Runner ۽ بلوچی رجانک انت۔ اے گدار اولی رندا 2003 ۽ شنگ
 بوتگ۔ اے گدار ۽ سراتامر ہم جوڑ بوتگ۔ اے گدار فدا احمد ۽ بلوچی ۽ رجانک
 کتگ۔ ایشی ۽ اولی بہر تاکبند گدار پسنی ۽ دہمی تاک ۽ شنگ بوتگ۔

3.2.37: بابا سبحان ۽ قصہ

”بابا سبحان ۽ قصہ“ ایران ۽ نامداریں گدار نیس محمود دولت آبادی ۽
 گدار ”آوسنہ ۽ سبحان“ ۽ بلوچی رجانک انت۔ اے گدار اولی رندا 1968 ۽ فارسی
 زبان ۽ شنگ بوتگ۔ اے گدار محمد امیری ۽ بلوچی ۽ رجانک کتگ ۽ 2019 ۽ چہ
 ربیدان شنگ کار تہران ۽ نیمگ ۽ چھاپ ۽ شنگ بوتگ۔

3.2.38: شازدہ احتجاب

”شازدہ احتجاب“ فارسی زبان ۽ نامداریں قصہ نویس ہوشنگ گلشیری ۽ گدار
 ”شہزادہ احتجاب“ ۽ بلوچی رجانک انت۔ اے گدار اولی رندا 1968 ۽ شنگ بوتگ۔
 ایشی ۽ رانج James Buchan ۽ The Prince ۽ نام ۽ انگریزی ۽ رجانک کتگ ۽ اے
 گدار ۽ سراتامر ۽ ہم جوڑ بوتگ۔ اے کتاب محمد امیری ۽ بلوچی ۽ رجانک
 کتگ۔ ایشی ۽ اولی بہر تاکبند چنگ ۽ میست ۽ گمی تاک ۽ 2019 ۽ شنگ بوتگ۔

3.2.39: گو کے کہ حرے بوت

”گو کے کہ حرے بوت“ ڈاکٹر علی محمد نوروزی ء فارسی گدار ”گاوی کہ خر شد“ ء بلوچی رجانک انت۔ اے گدار اولی رند ء 2009 ء شنگ بوتگ۔ اے گدار طارق حسین ہوت ء بلوچی ء رجانک کنگ ء 2019 ء چہ ر بیدان شنگار تہران ء نیمگ ء شنگ بوتگ۔

3.2.40: ریدگیں سانکل

”ریدگیں سانکل“ لیکس ہیملی ء گدار Roots: The Saga of an American Family ء بلوچی رجانک انت۔ اے گدار اشرف افضل ء بلوچی ء رجانک کنگ ء بلوچی اکیڈمی کوئٹہ ء گوشتگیں سال (2020) ء چھاپ کنگ۔ اے گدار امریکی لبرزانک ء پُر ارزشتی نیں گداراں ہوار انت۔ ریدگیں سانکل یک انچیں مردے ء کتہ انت کہ آئی ء کہول چہ افریقہ ء غلامی ء بڑگی ہند ء در کیت ء امریکہ ء جہہ منند بیت۔ بازیں سالاں پداے مرد روت ء وتی روتگاں در گجیت ء وتی بتکی ہنکین ء حالاتانی باروانوشتہ کنت۔

3.2.41: مَر وارِد

”مَر وارِد“ ناولٹ The Pearl ء بلوچی رجانک انت کہ ڈاکٹر علی دوست ء کنگ۔ اے ناول جان اسٹین بک ء 1947 ء انگریزی ء نوشتہ کنگ۔ ایسی ء تا مَر

ہم جوڑ کنگ بوتگ۔ مُروارد گد اُرک 2020ء بلوچی اکیڈمی کوئٹہ ء چھاپ ء شنگ ء کتگ۔ ڈاکٹر علی دوست ”مُروارد“ ء باروانوشتہ کنت کہ؛

”مُروارد یک انچیں کہولے ء قصہ انت کہ آہان ء یک مُرواردے دست کپیت ء اے مُرواردے دست ء کپگ ء رند آچونیں چکاس ء جنجالانی دیمپان بنت، اے گد اُرک ہے اڑ ء جنجالانی قصہ ء دیما کاریت“۔ 17

3.2.42: کس گبرے پہ گاری ء نسیلیت

اے ناولٹ جو زپاٹن پینے ء نبشنگیں Stealing the hills ء بلوچی رجانک انت کہ جمال بلوچ ء کتگ۔ اے قصہ دو انچیں گوہارانی انت کہ آوتی ڈیہہ ء دمگانی پہازگ ء جہد کن انت ء چہ در ء آوکیں سرمایہ دار ء زوراکانی دیما اوشت انت۔ اے گد اُرک 2020ء بلوچی اکیڈمی ء چھاپ ء شنگ کتگ۔

3.2.43: 1984

1984 جارج آرویل ء نامداریں ناول انت کہ ڈاکٹر بیزن صبا ء بلوچی ء رجانک کتگ۔ اے ناول 1949ء چھاپ بوتگ ء پدارند تر 65ء گیش زبانناں ایشی ء رارجانک کتگ بوتگ۔

اے ناول ء اہم ترین نکتہ ایش انت کہ ایشی ء 1948ء نبشتہ کتگ بوتگ بلے نام 1984ء نام دیگ بوتگ ء ہے سال ء حالات ء واقعاتانی باروانت کہ جارج آرویل ء 1948ء نوشتہ کتگ انت۔

جارج آرویل ء اے گدار ڈائسٹوپیائی فارم (قالب) ء نیشہ کنگ بوتگ بزاں
ایک انجینس حاکیت ء باروانت کہ آئی ء بنیاد ظلم ء زوراکئی ء سر اقامت انت۔ ڈاکٹر
بیزن صباء اے رجائکی کتاب بلوچی اکیڈمی ء 2020 ء چھاپ ء شنگ کتگ۔

3.3: بلوچی گدار ء دری زبانان رجائک:

چہ ایندگہ زبانان بلوچی ء گدار ء رجائک ء محکمیں روایتے است انت۔ اے
روایت ء منت ء انگریزی، روسی، فرانسیسی، اردو ء عربی زبانانی گچینس گدار بلوچی ء
رجائک کنگ بوتگ انت بلتے دومی نیمگ ء بلوچی ء سک کم گدار انت کہ دری زبانان
رجائک کنگ بوتگ انت۔ تنی وهدی ایوک ء پنج (۵) گدار دیم ء اتلگ کہ چہ بلوچی
ء دری زبانان رجائک کنگ بوتگ انت ہماوانی بابت ء جہل ء سر پدی دیگ بوتگ۔

3.3.1: نازک

نازک بلوچی زبان ء مزن نامیں نندکار سید ہاشمی ء نبشتگیں گدار انت۔ اے
بلوچی ء اولی گدار انت کہ اولی رند ء 1976 شنگ بوتگ۔ اے گدار ہے نام ء غوث
بخش صابر ء اردو زبان ء رجائک کتگ کہ 1995 ء چہ اکادمی ادبیات اسلام آباد ء نیمگ ء
شنگ بوتگ۔ پداہے نام ء عبد الواحد برہانی ء فارسی زبان ء رجائک کتگ۔

3.3.2: گندم کی روٹی

”گندم کی روٹی“ افغانستان ء جہہ مندریں بلوچ کو اس عبدالستار پر دلی ء نبشتگین گدار ”سوب“ ء اردو رجانک انت۔ اے گدار ڈاکٹر شاہ محمد مری ء اردو ء رجانک کتگ ء 2003 ء سنگت اکیڈمی آف سائنسز ء نیمرگ ء چھاپ کنائنتگ۔

3.3.3: چاند کو ڈھلنے دو

”چاند کو ڈھلنے دو“ منیر بادینی ء ناولٹ ”بلے کہ ماہ بکپیت“ ء اردو رجانک انت۔ اے ناولٹ کے۔ بی فراق ء اردو ء رجانک کتگ ء 2010 ء شنگ بو تگ۔

3.3.4: مہر و ہمراہی

”مہر و ہمراہی“ غنی پرواز ء گدار ”مہر ء ہمراہی“ ء اردو رجانک انت۔ اے گدار سعید ساحل ء اردو ء رجانک کتگ ء 2013 ء جمشید پبلیکیشنز کچ ء شنگ کتگ۔

3.3.5: شال کی مہکتی فضاؤں میں

”شال کی مہکتی فضاؤں میں“ منیر بادینی ء گدار ”شال ء گلیں بازار“ ء اردو رجانک انت۔ اے گدار قاسم بلوچ ء اردو ء رجانک کتگ ء نیو کالج پبلشر کوئٹہ ء چھاپ ء شنگ کتگ۔

A Craving for Love: 3.3.6

A Craving for Love غنی پروازء گدار ”مہرء ہوشام“ ء انگریزی

رجانک انت۔ اے گدار امجد مجیر ء انگریزی ء رجانک کتگ ء 2012ء جمشید پہلی
کیشنز کیچ ء نیمگ ء شنگ بوتگ۔

3.4: شنگ نہ بوتگیں گدار:

بلوچی ء چہ دگہ زباناں رجانک بوتگیں لہتیں انچیں گدار انت کہ رجانک

و بوتگ انت بلئے انگت ء چھاپ ء شنگ نہ بوتگ انت۔ چریشاں لہتینانی باروا جہل ء
سرپدی دیگ بوتگ۔

The Fire is Whispering: 3.4.1

The Fire is Whispering غنی پروازء گدار ”آس ہوت کنان

انت“ ء انگریزی رجانک انت۔ ایشی ء را صدیق بلوچ ء رجانک کتگ۔ بلئے اے
گدار انگت ء کتابی رنگ ء دیم ء نیاتلگ۔

Love and Companionship: 3.4.2

Love and Companionship غنی پروازء گدار ”مہرء ہمراہی“ ء

انگریزی رجانک انت۔ اے گدار ہم صدیق بلوچ ء رجانک کتگ ء تنی و ہدی کتابی
رنگ ء چھاپ نہ بوتگ۔

سر شون:

1- بلوچ، ڈاکٹر عبدالصبور، بلوچی قصہ لبرزانک (پٹ و پول و نگدی) کوئٹہ، بلوچی

اکیڈمی، 2009، تاکدیم 281

2- بلوچ، رحیم مہر، بلوچی و قصہ لبرزانک و رجانک، پی ایچ ڈی مقالہ، (شنگ نبو تگلیں)

تاکدیم 271

3- بلوچ، ڈاکٹر عبدالصبور، بلوچی قصہ لبرزانک (پٹ و پول و نگدی) کوئٹہ، بلوچی

اکیڈمی، 2009، تاکدیم 287

4- کاندید، <https://ur.m.wikipedia.org/wiki/>

5- بلوچ، ڈاکٹر عبدالصبور، بلوچی قصہ لبرزانک (پٹ و پول و نگدی) کوئٹہ، بلوچی

اکیڈمی، 2009، تاکدیم 288

6- https://en.wikipedia.org/wiki/The_Blind_Owl

7- بلوچ، ڈاکٹر عبدالصبور، بلوچی قصہ لبرزانک (پٹ و پول و نگدی) کوئٹہ، بلوچی

اکیڈمی، 2009، تاکدیم 285

8- ہمیش، تاکدیم 289

9- publishing.cdlib.orgTarakai Noor Muhammad-1917-

10- بلوچ، ڈاکٹر عبدالصبور، بلوچی قصی لبزانک (پٹ و پول ۽ نگدی) کونٹہ، بلوچی

اکیڈمی، 2009، تاکدیم 84-283

William L. Hanaway, World Literature Today-11

12- شاد، شرف، زوال، البیسر کامیو، گوادر، سچکان پبلی کیشن، 2016، تاکدیم 5

13- بلوچ، ڈاکٹر عبدالصبور، بلوچی قصی لبزانک (پٹ و پول ۽ نگدی) کونٹہ، بلوچی

اکیڈمی، 2009، تاکدیم 282

14- شاد، شرف، پیش گپتیس مرگ ۽ وهدپتر، کونٹہ، بلوچی اکیڈمی، 2015، تاکدیم

7-8

15- بلوچ، جمال، زندگی لوٹانی چکاس، بحرین، بلوچ کلب، 2017، تاکدیم 8

16- https://en.wikipedia.org/wiki/A_Happy_Death

17- دوست، ڈاکٹر علی، مُر وارد، کونٹہ، بلوچی اکیڈمی، 2020، تاکدیم 4

چارمی در

بلوچی ءر جانک بوتگئیں گچینئیں گدارانی وانشت

4.1 : درآمد (The Stranger)

”درآمد“ کامیوے گدار ”La Etranger“ ءر بلوچی رجانک انت۔ اے گدار اولی رندء 1942 ء فرنج زبان ء شنگ بوتگ۔ درآمد بیستمی کرن ء شرترین گدارانی تہا ہوار انت ء داں انوں چل (40) ء گیش زبانان رجانک کنگ بوتگ۔ اے زبانان انگریزی، جرمن اسپانش، ترکش، عربی ء اردو ء ابید دگہ بازیں ہوار انت۔ اے کتاب ء شنگ بوتگ ء 60 سالان پداے گدار بلوچی زبان ءر جانک بوتگ ء سال 2012 ء گڈی روچاں اے گدار ءر جانک دیم ء اتلگ۔

ڈاکٹر بیزن صبا ءر جانک بلوچ ادبی مجلس (بام) ء نیمگ ء شنگ بوتگ ء شرف شاد ءر جانک بلوچی اکیڈمی کوئٹہ ء چھاپ کتگ۔ اے دوئیں رجانکاراں پیسر

اے آرداء در آمدء، لہنتیں بہر رجانک کتگ کہ اولی رندء سہ ماہی دزد گوادرء جون
تاد سمبر 2002ء تاک ء شنگ بوتگ انت بلتے چدء دیم اے آرداء رجانک ء
پشنگتگیں بہر دیم ء نیا تلگ انت۔

کتابی دزو شم ء پیسر شرف شادء رجانک ماہتا ک سچکان گوادرء قسط واری
شنگ بوتگ ء پدا بلوچستان اکیڈمی تربت ء تاکبند آدینک ء وجودیت تاک ء جون
2010ء شنگ بوتگ ء پدا بلوچی اکیڈمی کوئٹہ ء نیمگ ء کتابی دزو شم ء چھاپ
بوتگ۔

بیزن ء رجانک کتابی رنگ ء دیم ء آہگ ء پیسر تاک یا ماہتا کاں شنگ نہ
بوتگ۔ ڈاکٹر بیزن ء چہ انگریزی زبان ء بلوچی ء تریتنگ ء شرف شادء چہ اردو ء
انگریزی ہر دوئیں Text آں کمک زرتگ۔

اے اولی رند نہ انت کہ کامیو ء گدار یکیں زبان ء یکے ء چہ گیش مردماں
رجانک کتگ 1942ء اولی رند ء کہ اے گدار فرنج زبان ء شنگ بیت تہ زوت
کلاسیک ء درجہ ء سر بیت ء چار سالان رند بزاں 1946ء اے گدار ء اولی انگریزی
دزو شم دیم ء کئیت ء پدا آؤ کیں سالانی تھا انگریزی رجانکارانی یک لڑے دیم ء
کیت۔ Wikipedia ء دا تلگیں بن شون ء ردء La Etranger جہل ء دا تلگیں
مردماں چہ فرنج زبان ء انگریزی ء رجانک کتگ:

Year	Translator	Book
1946	Stuart Gilbert	The Stranger
1946	Ayred A Knof	The Stranger

1982	Josef Laredo	The Outsider
1989	Methew Ward	The Stranger
2012	Sandra Smith	The Outsider

اے قصہ تہنا انگریزیء نہ انت، اردوء ہم اے گدار چہ یکے ء گیش

مردماں رجانک کتگ انچو کہ انگریزیء اے گدار دو نام بزاں The
 Stranger ء The Outsider ء ناماں رجانک کنگ بوتگ ہمے رنگ ء اردو ء
 ”اجنبی“ ء ”بیگانہ“ ء نام ء رجانک کنگ بوتگ۔ فلشن ہاؤس لاہور ء نیمگ ء شنگ
 بوتگیں رجانک ہمے گدار ء دگہ یک رجانکے کہ فاخر حسین ء کتگ۔

”ہمے ناول فاخر حسین ء چہ فرانسیسی ء تچک ء ”بیگانہ“ ء نام ء اردو ء
 رحینتگ“ (1)

پہ بلوچی ء Outsider ء Stranger ء ہاترا ”درآمد“ ء لبز ہر دکاں گوں

نزیک انت پمشکا سے نیں رجانکاراں ”درآمد“ ء لبز پہ سر حال ء گچین کتگ۔

”درآمد“ ء تہا کامیو ء ہستانکی ء بے معنائی & Existentialism

Absurdity ء فلسفہ ء جوانیں رنگے ء درانگازی کتگ۔ اے مرسو Mersulat

نامیں مردے ء قصہ انت کہ وتارا چہ چاگردی گر ء بنداں آجو کنگ لوٹیت۔

چاگردی چست ء ایراں گوں آئی ء ہیج وڑیں حب ء واہگ نیست۔ آئی ء مات بیران

بوتگ ء آماں ء سر دن ء بے بز مش ء نشتگ۔ تڑمپے ارس چہ آئی ء چماں در نئیت،

آئی ء راجست کنگ بیت کہ آوتی مات ء گڈی دیدار ء بہ کنت یلئے آئی ء پسو ”اناں“

”مات مرچی بیران بیتگ ات یابیت کنت زی۔ پکائی ء گشت نہ کنناں، چہ کماش
گس ء کہ ہما تارا تگ ات آئی ء نبشتہ چوش ات: تئی مات ء دنیا سفر کتگ۔
جنازہ۔۔۔ باندا انت۔۔۔ غماں شریدا ریں، بیت کنت اے کار ء جند زیکیں
روح ء بیتگ۔“ (4)

بیزن وتی کتاب ء اے رداں اے پیمن بیان کنت:

”مات مرچی مُرت۔ یا بگندے زی۔ پکائی ء گشت نہ کنناں چہ پیریں مردمانی چار ء
نگہداشت ء کار گس ء ٹیلی گرامے اتک ”تئی مات بیران بوتگ۔ مارا بزن انت۔
باندا جنازہ انت“ ٹیلی گرام ء تھا جبر نہ گشتنگ ات بگندے مات ذی بیران
بوتگ۔“ (5)

ہے رداں اے آرداد ء ناسر جمیں رجانک ء بچارات:

”ماس بیران بوتگ۔ مرچی یا ذی زانگ نہ بیت زمیانی گس ء چہ اے تار سر بوتگ
”ماس ء سفر کتگ باندا قبر ء کسارت بیت، دردوار“ چریشی ء ہچ زانگ نہ بیت بلکیں
ذی مرتگ۔“ (6)

اے سینیں دروراں وہدے ماگوں انگریزی ء دیم پہ دیم کنناں تہ مارا
سینیں رجانکارانی Approach ء تھا فرق گندگ ء کئیت۔ شرف شاد ء وتی
رجانک ء Semantic order بر جاہ دارگ ء جہد کتگ ء چہ وتی نیمگ ء ہچ وڑیں
گیشی نیا ورتگ۔ لبز پہ کچ ء کیل ایر کتگ انت۔ دومی نیمگ ء بیزن ء معناء رسانک ء

جہد کتگ۔ ٹیلی گرام ء لبز شرف ء گوراہما انت کہ انگریزی ء ڈلگین لبز اں گوں
 نبشتہ انت۔ آہانی بلوچی ء شرف ء ہیچ وڑیں گیشی نیاؤرتگ بلتے بیزن ء ادا لبز اں چه
 گیش Sense زرتگ۔ DEEP SYMPATHY ء واستہ بیزن ء ”مارا بٹن
 انت“ رجانک کتگ ء شرف ء ”گمانی شریدار“ ء داد ء ”دردوار“ ء لبز آورتگ
 انت۔ اگاں ہورت چارگ بہ بیت تہ Symapthy بٹن ء چه گیش ’گماں
 شریداری‘ ء گوں نزیک انت۔

ٹیلی گرام ء پہ مرک ء Passed away لبز آرگ بوتگ کہ
 Euphemism ء شرف ء ہم وتی رجانک ء ”دنیا ء سفر کتگ“ ء لبز آورتگ کہ
 Euphemism ء۔ بیزن ء ”بیران بوتگ“ ء لبز آورتگ کہ انگریزی ء No
 More ء گوں گیشتر نزیک انت۔ اے آر داد ء ایوک ء ”سفر کنگ“ ء
 Euphemism آورتگ۔

شرف شاد ء HOME ء واستہ ”گماش گس“ ء گالبند تراشتگ بلتے بیزن ء
 گالبند سازگ ء لبز پریٹنگ ء آئی ء معنا بزاں ”پیریں مردمانی چار ء نگہداشت ء
 کارگس“ زرتگ۔ اے آر داد ء ہم HOME ء Interpret کتگ ء ”زیمپانی
 گس“ آورتگ۔

رجانک ء گالبندانی رجانک کنگ یک جیڑہے۔ باز رندا انگریزی یا اردو
 گالبند کہ بلوچی ء تزینگ بنت آہانی معنا چٹ بدل بنت۔ گالبند ساچی ء رد ء اے
 گپ المی ء گیر آرگی انت کہ گالبند ایوک ء یک در آمدیں لبزے ء ناں، بلکیں یک
 زبانی ء لسانی میراث ء یک بہرے وتی زبان ء آرگ ء نام انت۔ شرف شاد ء

بیزنء رجانانی تھا اے گپ پد رانت کہ شرفء گالبندهء راگوں گالبندهء مٹارینگ
ء پلہ مرزی کتگء دومی نیمگء ڈاکٹر بیزنء گالبندهء بدلء معناءء ابلاغء سراگیشتر
دلگوش داتگ۔

ہے قصہء دیمتری ٹکرء بچار:

“With the two O'clock bus I should get there well before
nightfall then I can spend the night there, keeping the usual
vigil beside the body, and would be here by tomorrow
evening. I have fixed up with my employer for two day's
leave, obviously under the circumstances he couldn't refuse,
still I had an idea he looked annoyed and, I said, without
thinking "sorry sir, but it is not my fault you know.(7)”

اے۔ آر۔ داداے ردانء اے رنگء بلوچیء رجانک کنت:

”من دونجء بسء گوں سوار بہ باں تہ بیگاہء سراں سرجمیں شپء میتگء
سروناں ننداں باندا بیگاہء پداکایاں دوروچء رخصتی کپتگ ظاہر انت چوشیں
وہدء اتاں چوں کنت بلے کہ وش نہ ات من گشت چریشیء منی میارچی
انت؟“ (8)

ہے ردانی رجانکء شرف شاداے رنگء کنت:

”اگاں من دونجء بسء سوار بہ بتیناں شپ کپگء باز پیسراودا سرا بوتگ اتاں۔
رسمء دودانی ردء شپ حد امرزیء سروںء گوازینگ اتء باندا تیں بیگاہء وا تر

ہم بیت کتگ ات۔ من ہما مردء گورا کارء اتاں چہ آئیء دوروچء موکل لوٹ
 ات پد ریں گپ ات اے وڑیں جاوراں آئیء اتاں کت نہ کت بلے مناں انچو سما
 بیت گشنے آئیء منی موکل لوٹگ سک تورات ابید چہ فکرء بہارء گشت ”منء
 اپسوزانت بلے توزانے منء بچ میار نیست۔“ (9)

ہے رداناں بیزن بلوچء گوں اے لبزراں بلوچیء گوناپ داتگ:

”اے پیمء مرچی نیمروچء بسء سر بگراں گڑا بیگاہء سر بیت کناں شپء ماتء
 میتء پانگی انت۔ باندا کلء کسارت کنگء رندواتر اتک کناں۔ من چہ وتی
 کارجاہء کماشء موکل گپت منا انچو سما بوت کہ آچہ منی روگء وش نہ ات بلے
 آئیء مناجواب دات نہ کت پدا من وت سراگشت ”واجہ! پہل کن تو سر پدے
 کہ منی میار نہ انت۔“ (10)

برزء داتگیں سینیں درورانی تہا فرقء دگری ءے است۔ Semantic
 order ء ابید زمانگ (Tense) ء جتائی ہم گندگ بیت۔ اے آرداءء کرار جانکء
 Sense زورگ بوتگ ء وتی لبز دیمء آرگ بوتگ انت ء Source language
 بزاں انگریزیء لبزء ردانی نیمگء دگوشی نیست۔ بیزن ء وتی ر جانک SL ء گوں
 سک نزیک کتگ ء ہے جہد کتگ کہ Source ء Target Languages's
 نیامء چوشیں دوری ءے پیدا ک مہ بیت کہ معنائی رسانک ء جیڑہ دیمء بیت۔

شرفء ر جانک ء زمانگ (Tense) ء مز نیں جتائی ءے است انت۔ اے
 بہرء وانگ ء پد ہے گمان بیت کہ مر سو وتی مات ء قبرء کسارت ء گون نہ کپتگ ء

نوں حیاں کنگ ء انت کہ من دونج ء اگاں در بیاتکیناں تہ بیگاہ ء سر بوت کنگ ات۔
شرف ء رجانک ء بنداتی رد ء انگریزی ء رجانک بہ کنناں تہ اے رنگ بیت:

“Had I boarded/ taken the two, o clock bus, I would have reached there well before the nightfall and would have kept the vigil beside the body”.

وہدے انگریزی ء دروراں مادیم پہ دیم بہ کنناں تہ معناء حساب ء باز تپاوت
کنیت۔ بازیں جاگہاں دونیں رجانکائی انچیں دگری است کہ معنابدل بنت یاٹارگٹ
لینگوتج ء معناء آرنگ ء Convey نہ بیت کہ Source Language ء است انت
پہ درور بچارات:

“Near him, looking constrained, almost bashful, was old Mr. Perez, my mother's special friend”(11)

بیزن صباء اے رد اے رنگ ء رجانک کنگ:

”آئی ء بروبری ء منی مات ء گچینی دوست پیر مرد تھا مس پیریز ٹیگی اوشٹوک
ات۔“ (12)

شرف شاد ء کر اے ردانی رجانک اے رنگ ء انت:

”آئی ء کش ء منی مات ء نزیکیں دوست پیرے پشل پشل ء ذکر تگ ات۔“ (13)

دگہ یک درورے انگریزی ء اے رنگ ء انت:

" Beside the hearse stood a quaintly dressed little man(14)"

بیزن بلوچ اے اے رد اے رنگ اے بلوچی اے تریننگ کہ:

”مردگ گاڑی اے کراوش پوشاکیں پٹکیں مردے اوشتوک ات۔“ (15)

شرف شاد اے رجانک اے رنگ اے انت:

”گاڑی اے کش اے پٹکیں مردے اوشتوک ات۔ آئی اے جتائیں دروشم اے گد گورا

ات۔“ (16)

بازیں جاگہاں شرف اے زبان اے راگوں گالریچاں سمبہیننگ اے رجانکی
زبان اے راگیشتر تاثیر دیگ اے جہد کتگ۔ بیزن کہ گیشتر معنائی رسانک اے نیمگ اے
دلگوش دنت، باز جاگہاں رجانک اے semantic structure اے رابرجاہ دارگ اے
جہدے کتگ:

"It was an effort waking up that Sunday. Marie had to jog
my shoulders and shout my name(17)"

شرف شاد اے ہمے رد اے را اے رنگ اے بلوچی اے تریننگ:

”یک شنبہ اے مہلہ ماری اے الگردوکت پہ ٹوہینگ اے کوپگ ژامبلینت گدا منی چم پیچ

بوت ات۔“ (18)

ہمے ردانی رجانک اے بیزن بلوچ اے رنگ اے کنت:

”یکشعبے ء سہب ء منا چہ واب ء بُست نہ بوت مہری ء منا پہ زورے چہ واب ء
پادکت۔“ (19)

ایشاں چہ ابید دگہ بازیں جاگہ ء رجانکانی نیام ء لبزنی تپاوت گندگ بیت
دگہ یک درورے بچارات:

"The sky was already blaze of light and the air stoking up
rapidly my back. I felt the first waves of heat lapping my
back(20)"

اے رداں بیزن بلوچ اے رنگ ء رجانک کنت:

”گرم ات گٹھے آزمان بُن ات گوات آئر گنتر دمگات۔“ (21)

بلئے شرف شاد ء گورالیشی رجانک اے رنگ ء انت:

”آسمان چہ رُژن ء روک ات گوات گٹھے ترون ء آس ء ششتنگ ات گرماگ ء
روح سرین ء پچگ ء انت۔“ (22)

درآمد ء بازیں گالبند است انت کہ آچہ بلوچ دودمان ء جتا انت ء ہر دو

رجانکاراں اے گالبند وتی وتی وڑ ء معنا کتگ انت ء باز جاگہاں چہ Literal
Meaning ء نوکیں گالبند سازی تگ۔

پہ درور چیزے لبز بچارات:

Vigil

شب آگہی

Home	کماش گس
Hearse	مردگ گاڑی
warden	سزپانک
Mortuary	مردگ جاہ

”درآمد“ میسٹی کرن ۽ شاہکاریں گداراں ہوار انت۔ ایشی ۽ رجانک ۽ بلوچی فلشن ۽ جوانیں گیشی ۽ اتلگ۔ بیزن ۽ شرف ۽ رجانکائی تہا اسلوب، ڈکشن ۽ نقطہ نظر ۽ حساب ۽ مارا Diversity ۽ گندگ ۽ کئیت۔ البت لہنتیں دروراں ابید دوئیں رجانکاراں جوانیں وڑے ۽ اے جہد کتگ کہ سورس لینگو تچ ۽ ٹارگٹ لینگو تچ ۽ نیام ۽ بچ وڑیں دوری ۽ دگری ۽ ئے مئیت انت ۽ معناء رسانک بہ بیت۔

4.2: سدہارتہ (Sidhartha)

”سدہارتہ“ ہر من میسے ۽ نبشتگیں گدار انت کہ 1922ء ماں جرمن زبان ۽ شنگ بوتگ۔ C.Kohn ۽ ماں انگریزی ۽ رجانک کتگ، دنیا ۽ دگہ بازیں زبانناں ہم ایشی ۽ رجانک کنگ بوتگ۔ بلوچی ۽ ڈاکٹر بیزن ۽ 2014ء اے گدار رجانک کتگ۔ ڈاکٹر بیزن صبا بلوچی ۽ ہمانبشتہ کاراں ہوار انت کہ رجانک ۽ ارزشت ۽ سرپد انت ۽ رجانک ۽ کمک ۽ بلوچی فلشن ۽ راگوں دنیا ۽ Master Piece آل آشنا کنائینگ ۽ جہد ۽ انت۔ آئی ۽ ایندگہ رجانکائی تہا البر کامیو ۽ ”درآمد“، ٹالسٹائی ۽ ”ایوان ایلچ ۽ مرگ“ ۽ کافکا ۽ ”قلات“ ہوار انت۔ ”سدہارتہ“ یک بے تاہیریں

ورنائےء مارشت ء حیلانی قصہ انت کہ ایمنی ءوشی ء زند ء پشت جنت ء نروان ء راہ ء
مسافر بیت۔ اصل ء اے گدار ء وسیلہ ء نبشتکار ء وتی ستک دیم ء آورتگ انت:

"I have occasionally made a confession of my belief in essays, but one, a little more than ten years ago, attempted to set forth my belief in a book. This book is called Siddhartha(23)".

سدہارتہ ء کارست ء بازیں تک ء پہنات انت۔ یک نیمگے آوتی پت ء پیر کی
ر بیت ء حاکمی ء یلہ دنت ء جنگل ء گیا بانان ء سربنگ بیت۔ دومی نیمگ ء وتی و ہد ء
status que ء پروشیت ء، اتھارٹی ء نہ مٹیت ء گوں ابرم ء نزکی کنت۔ مادی
دنیا ء دلپروش ء بے تاہیر بیت ء راستی ء تاہیر گرگ ء شوہاز ء وتی زند ء مقصد جوڑ
کنت۔

ہے منزل ء شوہازی ء رنگراہانی مسافر بیت، گرم ء جل ء شن ء گژن اوپار کنت۔
چوناہا اے گدار یک زہگے ء چہ وتی پت ء پیر کی جہان ء یک نوکیں جہانے
ء سفر نامگ انت۔

سدہارتہ بیستمی کرن ء بنداتی سالان بزاں 1920 ء نبشتہ کنگ بوتگ۔
اے زمانگ ء یورپ ء چاگردی زند بے تاہیری سک محکم انت۔ اولی میاں استمانی
جنگ بنی آدم ء چہ دری زند ء باز دلپروش ء بے تاہیر کنت۔ آوجودی عذاب ء کرب
ء آماج بیت۔ چاگردی پُرشنت ء پُروش ہمک مردم ء شخصیت ء ایر کپیت ء ایک
انچیں راہے درگیجگ ء جہد کنت کہ آئی ء بے تاہیری ء ہلاس بہ کنت۔

ہے نیام ء یک مذہبی آشوبے ہم چست بیت ء مردم مذہب ء باہوٹ
 بنت ء وتی تہی شکست ء سوب ء مذہب ء نیمگ ء روانت دانکہ آہانی بے تاہیری
 ہلا س بہ بیت۔ اے گدار ء کارست ہیچ چوشین گپے نہ جنت کہ چرائی ء پدربہ بیت
 کہ آچہ وتی چاگردی زند ء دلپروش انت بلئے آئی ء چست ء ایروت اے گپ ء پدربہ
 کن انت کہ آچہ تہا بے تاہیر انت۔

اے گدار ڈاکٹر بیزن ء چہ انگریزی ء بلوچی زبان ء رجانک کتگ۔ بیزن
 چوشکہ بندر ء وت قصہ کارے ء رجانک نویسی ء سفر ء پیسر آئی ء آزمانک نبشتہ کتگ ء
 فلشن ء تب ء ملیاں جوانی ء سرپد انت ہمیشا آئی ء رجانکانی زبان وانا ک انت۔

اے گدار ء آئی ء Order ء رادارگ ء بدل ء قصہ ء sense ء تب زرنگ
 ء رجانک کتگ۔ گدار ء اولی بہر The Son of the Brahmin 'بزہمن ء ہیچ'
 انگریزی ء چوش بندات بیت:

"In the shade of the house, in the sun shine of the riverbank near the boats, in the shade of the sal-wood forest, in the shade of the fig tree is where Siddhartha grew up, the handsome son of the Brahman, the young falcon, together with his friend Govinda, son of a Brahman(24)."

اے رِد ڈاکٹر بیزن ء اے وڑ ء بلوچی ء رجانک کتگ انت:

”برہمن ۽ پنج سدھارتہ وتی ہمبل گووند ۽ پچی ۽ زند ۽ وش ۽ بزمشناکیں ساعمتاں
 رُست ۽ ورنابوتگ۔ آئی ۽ ورنائی ۽ پر مجازیں عمر ماڑی ۽ ساہگ، دریا ۽ لمب ۽
 قطاریں یکداریں ندرگ انجیر ۽ کسر ۽ درچکانی و شیں ساہگ ۽ گوست۔“ (25)

اگاں اے دوئیں بنداتی رداں دیم پہ دیم کناں تہ اے گپ Clear بیت
 کہ رجانکار ۽ دیم ۽ ایوک ۽ ٹارگٹ لینگو تچ نہ بوتگ بلکیں آ Source ۽ Target
 زبانانی تب ۽ میلاں سرپد بوتگ۔ پمیشا آئی ۽ رجانک کنگ ۽ وہد ۽ سورس لینگو تچ ۽
 ردانی structure: بزاں order of words نہ چاریتگ بلکیں Target
 Language ۽ تب ۽ حساب ۽ لہز انچیں رنگ ۽ آؤرتگ انت کہ ہر ہماگپ کہ
 Source Language ۽ تہا انت Target Language ۽ تہا انچیں رنگ ۽
 اتلگ انت کہ بچ چیز ۽ کمی ۽ احساس نہ بیت۔ دومی نیمگ ۽ ہے گدار مزنا میں
 رجانکار ڈاکٹر آصف فروخی ۽ اردو ۽ رجانک کتگ ۽ آئی ۽ اے بنداتی رداں رنگ ۽
 رجانک کتگ انت:

”مکان کے سائے میں، دریا کے کنارے کشتیوں کے پاس دھوپ میں پیر اور
 انجیر کے درختوں کی چھاؤں میں خوب رو برہمن زادہ سدھارتہ اپنے دوست گووند
 کے ساتھ جوان ہوا۔“ (26)

بلوچی ۽ اردو ہر دو گوں ہند آریائی زبانان سیادی دارانت ۽ بازیں جاگہاں
 آہانی تب دپ ورائنت بلتے اے ردانی تہا آصف فروخی ۽ گوں اصل ۽ گیشتر نزیک
 بوتگ ۽ جہد کتگ ۽ لہزانی ’آڈر‘ ہما وڑا برجاہ داشتگ کہ انگریزی ۽ انت۔ دومی

نیمگ ء بیزن ء قصہ ء Sense زرنگ ء لبزاناں وتی تب ء آؤرتگ۔ دیمتری ردچو
اے وڑانت:

"The sun on the riverbank tanned his light shoulders by the bank of the river when bathing, performing sacred ablutions, the sacred offerings. In the mango grove shade poured into his black eyes, when playing as a boy, when his mother sang, when the sacred offerings were made, when his father the scholar taught him, when the wise men talked. For a long time Sidharta had been partaking in the discussion of the wise men, practising debate with Govinda(27)".

اے رداناں ڈاکٹر بیزن اے رنگ ء بلوچی ء رجانک کنت:

’کور ء سبز آپ ء جان ء شودگ ء امب ء درچکانی چیر ء لئیب ء گوازیں اے عمر
چہ کسانى ء بے سمانیاں تہ پہمگ ء قاصد بوت۔ سدہارتہ ء گیشتر و ہدوتی پت ء کرا
عالمانی دیوان ء گوست آئی ء وتی مات ء وشیں نازینک یات ات انت۔ آئی ء پت
یک مذہبی سروک ء زانکارے ات ہر و ہد ء مذہبی گپ ء تران ء عبادتاں مشکول
ات۔ ہے وڑا سدہارتہ ء سنگت گووند ہم آئی ء تب ء میل ء رد ء گوں آئی ء گپان
ء مذہبی رسم ء عبادتاں ہوار بوت۔“ (28)

وہدے اے رداں وانوک گوں انگریزی ءدیم پہ دیم کنت تہ ابلکہ بیت ء
جیڑیت کہ بازیں چیزے کہ انگریزی ءاست انت آڈاکٹر بیزن ءوتی رجانک ءہوار
نہ کر تگ انت۔

The sun on the river bank tanned his light shoulders.

اے رد بیزن ءنہ زرتگ ایوک ءbathed زرتگ ءکنور ءسبز آپ ءڈروشم ء
وتی رجانک ءآؤرتگ۔ انگریزی text ءجان شودگ ءابید sacred ablution بزاں
دز نماز گرگ ءذکر ہم است انت کہ بیزن ءرجانک ءگندگ نہ بیت۔

ہے رنگ ءwhen her mother sang ءبدل رجانکار ء”آئی ءوتی
مات ءسوت یات انت “کتگ بلئے اصل ءمعنا اے رنگ ءنہ انت اصل ء”مات ء
سوت ءجنگ ءگپ انت“، ادا Focus مات انت بلئے رجانک ءتہا چک انت کہ
آئی ءسوت یات ات انت ہے وڑا:

"In the mango grove shade poured into his black
eyes when playing as a boy."

اے رد ءرجانک بیزن ءرجانک ءنیست انت۔ ایوک ء”امب ءدرچکانی
چیر ءلئیب ءگوازیں “دیگ بوتگ کہ اصل ءچہ دور انت ءکارست ءچمانی تہا ساہگ
ءگوزگ ءگپ نیست۔ اے ساہگ آئی ءباندات ءبے تاہیریں زند ءشبین انت کہ
رجانکار ءسرگوزکتگ۔ اے ردانی رجانک ڈاکٹر آصف فرخی ءاے رنگ ءکتگ:

”پوتر اشان پر، بھینٹ چڑھاتے ہوئے اور دریا میں نہاتے ہوئے اس کے دبلے گندھوں کو سورج نے سنولا دیا۔ جب وہ آم کے باغ میں کھیلتا، جب اسکی ماں گاتی، وہ اپنے باپ سے سبق پڑھتایا گیانیوں کے ساتھ ہوتا تو اسکی آنکھوں میں سائے سے گذرتے۔ کم عمری میں ہی سدھارتھ عالموں سے مباحثے کرتا اور گووند کے ساتھ دھیان اور غور و فکر کا ریاض کرتا۔“ (29)

آصف فرخی ء و تی رجانک گوں اصل ء نزیك كنگ ء جہد كنگ ء چہ و تی نیمگ ء کمی یا گیشی نہ نیا ورتنگ، بلکیں ہماگپ کہ اصل ء است انت ہماہان ء اردو ء قالب ء آ ورتنگ۔ دومی نیمگ ء ڈاکٹر بیزن ء و تی رجانک ء بازیں چیزے گیش كنگ ء بازیں گپے چہ و تی نیمگ ء پر ہم كنگ۔ ہمیشا باز جاگہاں رجانک گوں Paraphrase نزیك بیت۔

رجانک ء واسطہ الی انت کہ Source Language ء Text ء Target Language ء تہا ایرگیجگ بہ بیت ء اے گپ کہ باز جاگہ ء معناء ء ابلاغ ء رجانکار کم ء گیش کنت، آگیشی یا کمی کہ معناء سر اثر دور بہ دنت تہ آ رجانک نزور بیت۔

ڈاکٹر بیزن ء زبان سادہ ء آئی تہا روانی است۔ وانگ ء و ہد ء رجانک ء گمان نہ بیت بلئے چہ و تی نیمگ ء کم ء گیش كنگ آئی ء رجانکافی مستریں نزوری انت۔ آئی ء زبان ء اسلوب آئی ء رجانکاری ء مستریں سپت انت۔ پہ درور جہل ء رد ء بچار ات:

Om is the bow; the arrow is the soul Brahman is the arrow's target one should strike it without warring(30)"

بیزن ایشی اے را اے پیم ر جانک کتگ:

اوم کمانگ۔۔۔ ارواح تیر برہماء نشانگ بجن ئے بے کمار۔۔۔۔۔“ (31)

اے ر جانک اے SL اے TL اے متن اے نیام اے باز جاگہاں دگری است۔ ر جانکار

بازیں چیزانی ر جانک کنگ اے الہی سرپد نہ بیت ہمے پیم اے دگہ درورے بچارات:

"But, he Sidhartha was not a source of joy to himself, he found no delight in himself. Walking the rosy paths of the fig garden, sitting in the bluish shade of the grove of conteplation, washing his limbs daily meditation grone, watery his limbs is his daily baths in the bath of repentance, sacrificing in the dim shade of mango forest, his gesture of perfect decency, everyone's love and joy, he still lacked all joy in his heart(32)".

بیزن ایشی اے را اے پیم ر جانک کنت:

”بلے سدہارتہ۔ بحت اے بچار کہ آچہ وت اوش نہ ات، اے چاگرد اے کہ پہ آئی اے
 بیجی اے کمی نہ ات، بے آرام اے بے تاہیر ات، انچش کہ آبدی جاہ ات۔ آئی اے
 انجیر اے باغ اے و شیں ساہگ، گلاب اے پلانی و شہوہاں تاہیر نیاتک۔ آئی اے شپ اے روج
 اے عبادت اے تاہیر نہ رست۔ سہب اے بیگاہ اے پاکیں آپ اے دست اے پادانی شودگ و ش
 نہ بوت۔ امبانی ساہگ اے بے تاہیر ات انچش کہ آئی اے واب ناتوام ات۔ آپہ
 دگراں و ش اے ات بلتے پہ وت یک نمے اے اس اے وڑا سچک اے ات۔“ (33)

ہے ردء اردوء بچار کہ چے رنگ ء انت:

”مگر خود سدہار تھ خوش نہ تھا۔ انجیر کے باغ کے گلاب کی روشوں پہ ٹہلتے ہوئے
بیج کے نیلگوں سائے میں گیان میں مصروف ہو کر روزانہ اشان میں اپنے ہاتھ پیر
دھوتے ہوئے، آم کے پیڑوں کے سائے میں پورے وقار کے ساتھ چڑھاوا
چڑھاتے ہوئے وہ سب کا محبوب تھا سب کی خوشی تھا مگر اس کے اپنے دل میں
کوئی خوشی نہ تھی۔“ (34)

برزء اے سینیں دروشماں و ہدے دیم پہ دیم کناں تہ اے گپ پدر بیت
کہ بیزن ء چہ انگریزی ء بازیں Details ء skip کتگ ء بازیں جاگہاں گیشی ہم
آؤرتگ۔ انچو کہ ”بلے سدہار تہ ء بخت ء بچار“ ء درور ناں انگریزی ء گندگ بیت
ناں اردوء بلئے بیزن ء ہو ارتگ انت۔ ہمے وڑا ”اے چاگرد ء کہ پہ آئی ء پھی ء کمی
نہ ات آ بے تاہیر ات“ اے رد ہم اردوء انگریزی ء گندگ نہ بیت۔ ہمے وڑا
”انچش کہ آ بندی جاہ ء ات“ ہم گیشیں ردے کہ رجانکار ء چہ وتی نیمگ ء آؤرتگ۔
بیزن ء رجانک ء سر Interpretation ء paraphrase رجانک گیشتر محکم
ء توانا انت۔ رجانک ء واستہ ہژدری انت کہ رجانکار چہ وتی نیمگ ء ہیج وڑیں Extra
انفارمیشن میاریت ء اصل مواد ء گپانی تہا کمی میاریت چہ جائیکہ Redundancy بہ
بیت دگہ درورے بچار کہ بیزن ء اے پیم رجانک کتگ:

”من نیز گارے نیاں کہ نوکری کنناں۔۔۔۔ من وتی زند ء بہر گوں فقیراں

گوازیٹنگ۔“ (35)

انگریزیء اے ردائے پیم انت:

"No," said, sidhartha, "I have not become destitute and have never been destitute. You should know that I am coming from the Samanas, with whom I have lived for a long time(36)"

انگریزی رجانک ء سدھارتہ وتی است (حال) ء گوست ہر دوئیں زمانگانہ
گپ ء جنگ ء انت بلتے بیزن ء رجانک ء ایوک ء است ء پوزیشن آڈرتگ ”من نیز
گارنیاں“ بلتے سدھارتہ اے گوشگ ء انت کہ نامن انوں نیزگارے ء آل ء نہ پیش
ء بوتگاں کہ ”نو کرمی بہ کنناں“، اے ٹکرا انگریزی ء گندگ نہ بیت بلے اے رداں
چہ پیسری ردانی تہا است انت۔ وہدے سدھارتہ گوں بیپاری ء دست ء ڈروہ بیت تہ
بیپاری آئی ء راگوشیت:

"I have been told, the merchant began "that you were a Brahman, a learned man Might you have become destitute, Brahman, so that you seek to serve?"(37)

اے ردانی رجانک ء بیزن گوں اے لبزناں کنت:

توبر ہمن زادگے ء۔۔۔ نو کرمی ء چے کنتے؟ (38)

اے یک پورئیں پیرا گرانے کہ رجانکار ء ایوک ء ہشت لبزانی تہا
رجانک کتگ۔ رجانک ء لبزانی حساب ء رد ء بند ء اینچو فرق نہ کنت ء رجانک ء تاثر ء

سرا ہنچو اثر مند نہ بیت بلئے اگاں یک پیرا گرافے ایوک ء نیم ردے ء آسر کنگ
بیت تہ آر جانکے نہ بیت بلکیں Precise ءے گوشگ بیت۔

وتی رجانک ء ڈاکٹر بیزن ء۔ "من اش کتگ کہ تو برہمن زادے ء داناء

شیواریں، بلئے تو زاناں بدیں روچانی آماچ ء کہ میپاری ء کرانو کری کنگ ءے"؟

رجانک ء و ہداں رجانک ء راکمو باز اے آزاتی است کہ اگاں انچیں ردے کہ آئی ء

گمان بیت اگاں رجانک کنگ بہ بیت تہ رجانک ء تاثر / روانی ء واستہ Redundant

بیت تہ آہانی درکنگ ء گنجائش بوت کنت بلئے اگاں آہانی تہا انچیں گپ است کہ

آہانی آرگ المی انت تہ باند انت آرگ بہ بنت۔ بلئے ڈاکٹر بیزن ء اے نیمگ ء کم

دلگوش داتگ۔

گدار ء گڈی پیرا گراف ء بچار کہ چے رنگ انت ء بیزن ء چوں رجانک

کتگ:

"Deeply, Gowinda bowed; tears of where he knew
nothing of, ran down his old face(39)" ...

بلوچی رجانک: "گوند جہل تر بوت، آئی ء چمانی ارس پٹان بوت انت۔" (40)

اردور جانک: "گوند جھک گیا۔ آنسو جو نہ رک سکے اس کے بوڑھے چہرے پہ ٹپکنے

لگے۔" (41)

گندگ ء اے سینیں درورانی تہا حاصیں دگری ءے نیست بلئے بیزن ء وتی

رجانک ء Old ء رجانک نہ زرتگ ء ایوک ء دیم ء جند آؤرتگ۔ چونائی ء اگاں

Old یا 'پیرین' ء لہزء مان بوٹگ Text ء سرا حاصیں اثرے نہ بیت بلے مستریں

گپ ایش انت کہ وہدے گدار بندات بیت گووندیک کسان سالیں بچکے ۽ دزو شتم ۽
 کثیت ۽ آسمر ۽ آپیر ۽ کماش بیت۔ ارسانی پیریں دیم ۽ سراسپ گرگ کارست ۽
 زمان ۽ بدلی ۽ سہرا کنت بلتے بلوچی رجانک ۽ اے چیز گندگ نہ بیت چو کہ اردو ۽
 است انت۔

باز جاگہ ۽ رجانک ۽ رد (Sentence) گیش بنت ۽ باز جاگہ ۽ کم بنت ۽
 قصہ ۽ تھیم ۽ سراسر کیت۔ رجانکار ۽ اے چیز ۽ خیال دارگی انت کہ کجا Addition
 انت ۽ کجا Deletion۔ رجانک ۽ یک ردے ۽ باز جاگہ ۽ یک لبزے ۽ وتی جتائیں
 بستار ۽ ارزشتہ بیت۔ لبزانی سر ۽ چیر کنگ یا لبزانی یلہ دیگ تھیم ۽ سراسر دور دنت ۽
 معنہ ۽ سانک آرنگ ۽ نہ بیت۔

چونائی ۽ بیزن ۽ چہ متن ۽ گیشتر وتی جہد رجانک ۽ زبان ۽ سراسر کتگ ۽
 رجانک ۽ راگیشتر سلہ ۽ روان کتگ ۽ ہمہ جہد ۽ کوشش ۽ نیام ۽ آئی ۽ Text
 نیمگ ۽ کم دلگوش داتگ۔

4.3: ارواہ موتک

”ارواہ موتک“ عمر ریو ابیلا ۽ گدار "A Requiem for a
 Woman's Soul" ۽ بلوچی دزو شتم انت کہ ڈاکٹر آصف فرخی ۽ ”ماتم ایک
 عورت کا“ ۽ سر حال ۽ اردو زبان ۽ رجانک کتگ ۽ ڈاکٹر عبدالصبور ۽ اردو ۽ کمک ۽
 بلوچی ۽ رجانک کتگ ۽ ستمبر 2011 ۽ مہر درانسٹی ٹیوٹ آف ریسرچ اینڈ پبلی کیشن
 کوئٹہ ۽ نیمگ ۽ شنگ کنائینگ۔

اے گدار لاطینی امریکہ ء دگ ار جنٹائن ء سیاسی جاورانی پُشدر ء سازگ
 بوٹگ۔ فوجی حکومت ء ظلم ء زور ء بنی آدم ء بنیادی حقانی لگتمالی ء وتی سیاسی پلہ مرزی
 نہ کنوکانی چست کنگ ء بیگواہ کنگ ء اندوہ ء درانگازیت۔

اے سکیں دردناکیں گدارے ء اے گدار ء ہمک لبز ء ردوانوک ء را
 دل پردکنت۔ اے گدار ء، لہتیں انچیں جاگہ کائنت کہ وانوک ء دل نہ گوشت
 دیمترابرو۔ ظلم ء زور، اذیت، ڈکھ ء اندوہ وتی نہ وشیں دژوشم ء اے گدار ء پیش
 دارگ بوٹگ۔

”اس کتاب کا دائرہ عمل لاطینی امریکہ کا ار جنٹائن ہے، جہاں حکومت کی تبدیلی
 نے ایسی فوجی آمریت کو فروغ دیا کہ جس نے ملک پر شکنجے جیسی گرفت کو مضبوط
 کرنے کیلئے ہزاروں افراد غائب کروادیا۔ غائب ہو جانے والے ان بے نشان اور
 بے آسرا لوگوں کی پوری روداد کیسے معلوم ہو سکتی ہے؟ لیکن اس طویل اور
 اندوہ ناک داستان کے جو اجزاء سامنے آئے ہیں، وہ قید و بند ظلم اور اذیت اور
 تشدد کے نئے نئے طریقے سہتے سہتے موت کی تفصیلات بتاتے ہیں۔ یہ ناول بھی
 ایسی ہی مہارت کی حیثیت رکھتا ہے۔“ (41)

ار جنٹائن ء راجدپتر ء اے زوال The Dirty War ء نام ء زانگ بیت۔
 فوجی سرکار ء سروکی ء گوں جوڑ بوٹگیں Anti Communist Alliance ء
 کارندہاں ہر کسی سر اشک ات۔ ہما مردمانی کہ آئی ء نزیکی گوں کمیونسٹ لیکہ ء ات،
 آچست کنگ ء بیگواہ کنگ بوت انت۔ آہانی تہا گیشتر نودر بر، نبشتہ کار، از مکار ء

تاکار ہوارات انت۔

اے Dirty War ء زمانگ ء کم ء گیش سی ہزار 30000 مردم گار ء

بیگواہ کنگ بوتگ۔ اے گدار اردو ء گوں اے لبز اں بگج بیت:

”صبح سات بجے کی عبادت کے دوران میں نے اسے دیکھا۔ وہ گرجا کی نشستوں کی

آخری قطار میں اکیلی بیٹھی تھی گتے کا بڑا سا ڈبہ سینے سے لگائے ہوئے جس سے

اس کا آدھا چہرہ چھپ رہا تھا۔“ (42)

اے رداں عبد الصبور بلوچ اے رنگ ء بلوچی ء رجانک کنت:

”سہب ء ہیت نج ء عبادت ء ساعت ء من آرادیت۔ آگر جاء مندوکانی گڈی

سزپ ء ایوک ء نشتگ ات۔ گتاء مزین کارٹونے آرابگل ء ات ء چہ ایشی آئی

دیم نیم ء درآت۔“ (43)

بنداتی رداں گدار ء کسانیں عکسے پیشدارگ بوتگ ء چرچ ء عکس کشی کنگ

بوتگ ء هماندارگ کہ SL بزاں اردو ء سازگ بوتگ۔ مارا گندگ ء کیت ء وہدے ما

آئی ء TL بزاں گوں بلوچی ء دیم پہ دیم کناں تہ مارا ہچ وڑیں دگری ء تپاوتے گندگ

ء نیت۔ رجانکار ء بازیں اردو لبز اناں بلوچی ء مٹ نہ کنگ ء آہانی جندوتی رجانک ء

ہماوڑا آوڑتگ انت کہ اردو ء است انت چوش کہ گرجا، نج، گتاء، کارٹون ء گرجا

ابید ایندگہ درستیں لبز بلوچی ء زبان ء Loan word ء دروشم ء روان گپتگ انت

پہمیشار جانک ۽ وانگ ۽ مارا چشیش ناهمواری گندگ ۽ نئیت ۽ قصہ ۽ تاثیر ۽ سراہچ وڑیس
اثرے ہم نئیت۔

ر جانک ۽ وانگ ۽ پدر جانک ۽ بابت ۽ ر جانکار ۽ از می لیکہ ہم گندگ بیت۔
ڈاکٹر عبدالصبور ۽ گورا 'سورس' ۽ 'ٹارگٹ' لینگوج ۽ نیام ۽ حاصیس دگری ۽
گندگ ۽ نئیت ۽ آئی ۽ گیشتریس جاگہاں سورس لینگوتج ۽ Semantic
Structure ہم بر جاہ داشتگ۔

”تم کون ہو میں نے پوچھا۔ اس نے کوئی جواب نہیں دیا۔ میں کس طرح تمہاری
مدد کر سکتا ہوں؟ وہ آہستہ آہستہ میری طرف بڑھتی رہی، اس کی نظریں صرف
میرے ہونٹوں پر مرکوز رہیں۔“ (44)

اے رداں گوں بلوچی دروراں دیم پہ دیم کناں تہ مارا ہچ وڑیس دگری
۽ گندگ ۽ نئیت:

”تو کئے ات؟ من جست کت۔ آئی ۽ پسونہ دات ”من چے پیم ۽ تئی کمک ۽ کت
کنیں؟“ آ آستک آستک ۽ پہ من پیدا ک ات۔ آئی ۽ چم منی لنشاں سک ات
انت۔“ (45)

دیتری درور اے رنگ ۽ انت:

”کاغذ کے ان ٹکڑوں پر کچھ لکھا ہوا ہے فادر، اس نے کہا ”لکھا ہوا ہے“؟ ”جی ہاں ”فادر“؟ میں نے کاغذوں کی ایک گڈی کھولی۔“ تم واپس چلی جاؤ۔ میں نے اس سے کہا۔“ (46)

اے اردو ردانی بلوچی رجانک اے رنگ ء انت:

”کاگدانی اے ٹکرانی سراچیزے نبشتہ انت “فادر“ آئی ء درائنت ”بشتہ انت “؟ ”جی ہو فادر“۔ من کاگدانی یک بندلے پچ کت۔ ”توبرو“ من آرا گشت۔“ (47)

چہ برزء داتگلیں ردانی دیم پہ دیم کنگ ء پد اے گپ پدر بیت کہ ڈاکٹر عبدالصبور رجانک ء سمینٹک ء ردء بندر جاہ دار دارگ ء منوگر انت ء آئی ء چہ وتی نیمگ ء ہیج وڑیں لبزی گیشی نیاؤرتگ دال Originality ء سراثرمہ کپیت۔ رجانک یک زبانه ء موادانی دومی زبان ء برگ ء عمل انت ء مواد ایوک ء لس نکان نہ بنت بلکیں گم ء وشى، دورى ء نزكى ء مارشت ہم ہوار بنت ء اے رنگیں مارشت کہ گوں دل ء جوزگ ء لہڑاں بندوک بنت۔ آہانی یک زبانه ء چہ دومی زبان ء برگ گران تریں کارے بیت۔

باز رندء چہ SL ء زُر نگلیں مارشت TL ء سر نہ بنت ء رجانک ء عمل ء نیام ء گار بنت ء باز رندا سرنگ بنت یا آرنگلیں تاثرے ودی کت نہ کنت کہ اصل زبان ء انت۔ ”ارواہ ء موتک“ گیشتر درد ء اندوہ ء بازیں تہر ء دروشماں درانگازیت۔ ڈاکٹر عبدالصبور ء رجانک کنگ ء وهدء اے حیال شری ء گور بوتگ کہ ایوک ء

کارستی Description بلوچی ء ایر گینگلی نہ انت بلکیں آئی ء درد ء اندوہ ء مارشت بلوچی زبان ء رجینگی انت، پمیشار جانک ء وهد ء بے تاہیری ء ہما جمبر کہ اردو ء وانگ ء وهد ء وانوک ء سراسا ہیل بنت۔ آبلوچی رج جانک ء ہم پد راسیں رنگے ء گندگ بنت۔

”تین مرتبہ لیفٹنٹ نے سلاح کو گرم کیا۔ لو نزا بے ہوش ہو گئی قیدی بے حس و حرکت ہو گیا مجھے اندازہ ہوا کہ اس کی انٹریوں کے اندر چوہا دم گٹھنے سے مر گیا۔ دہشت کے احساس نے مجھے بے ہوشی کے عالم میں دھکیل دیا“ (48)

اے ردانی بلوچی ء سیل کن ات:

”سہ رندا لیفٹنٹ ء سیخ ء را گرم کنائنت۔ لو نزا بے سدھ بوت بندی ء صدرگ ء چہ یک رگے ء نہ جت۔ مناگماں بوت کہ آئی روتکانی تہا مشک ء دم بند بوتگ ء مڑتگ۔ بیم ء مارشت ء منی ہم دم بند بوتگ ء ات۔“ (49)

ڈاکٹر عبدالصبور ء باز رندا ء اردو متن ء سلہیں (غیر محاورہ) لبز ء رداناں با محاورہ رج جانک کتگ ء بلوچی ء رج جانک ء راگیشتریں روانی آؤرتگ۔

”قیدی بے ہوش ہوا۔“ (50)

اے سلہیں ردر جانکار ء گالر پچی زبان ء اے رنگ ء کتگ:

”بندی ء صدرگ ء چہ یک رگے ء نہ جت۔“ (51)

بے ہوش بونگ تھکیں لبرے دومی نیمگ ء صد رگ ء یکے ء جنگ
گالریچے، اے وڑیں درور گدار ء بازیں جاگہاں مارا گندگ ء کیت کہ اصل ء
رجانک ء Semantic Structure ء دگری کار انت بلئے معناء رجانک ء جو ان
تریں رنگے دینت۔

اے گدار چو کہ رجانکار ء تچک ء چہ اردو ء رجانک کتگ پمیشا بازیں گالبند
انچیں است کہ اردو ء لبر انت بلے بلوچی ء رواج گپتگ انت۔ آہانی وانگ ء وہد ء
مردم ء نا آشنائی ء گمان نہ بیت بلئے دومی نیمگ ء لہتیں انچیں اردو لبر ء گالبند است
انت کہ اگاں آ اردو ء بدل ء بلوچی ء بوتین انت تہ رجانک گیشتر پُر معنابونگ ات:

”میں پورا زور لگا کر اپنے آپ کو چھڑاتا ہوں اور جھیل کی طرف بھاگ جاتا ہوں
لیکن جھیل غائب ہو جاتی ہے“ (52)

جھیل ء واستہ بلوچی ء گورم ء نامگال است انت بلئے رجانکار ء جھیل ء جند بلوچی
text ء جاگہ داتگ:

”من وتی سبھیں زوراں ہوار گیجیں ء چھڑائینیں ء جھیل ء نیمگ ء تچان ء رویں
بلے جھیل گار بیت“۔ (53)

رجانک یک نیمگے یک زبانی ء نکاناں دومی زبان ء بارت ء دونو آشنائیں
زبانانی نیام ء نوکیں سیادی ٹہنیت ء دومی نیمگ ء ٹارگٹ لینگو تچ ء نوکیں گالبندانی
گیشی ءے کاریت۔ SL ء ہما گالبند کہ آہانی ہمد پیں گالبند کہ TL ء نیست انت آہانی

واستہ نوکیں گالبنڈ جوڑ کنگ بیت ء اے عمل زبان ء لبز امبارء گیشی کاریت۔ اے
گدار ء بازیں انچیں گالبنڈ است انت کہ آہانی واستہ رجانکار ء جوانیں رنگ ء نوکیں
لبز ء گالبنڈ سازگ ء رجانکار سو بین بوتگ، لہتیں گالبنڈ اے رنگ ء آنت۔

بلوچی گالبنڈ	اردو لبز
روچ نبشت	روزنامچہ
کاربنائی	کاروائی
وہد ٹگلنگی بورچی	کام چلاؤ سا باورچی
وش آسریں	طربیہ
ردراہی	کج روی
وت واہی	خود غرض
چمانی تری مری کنگ	آنکھوں کا چندھیاجانا
گزر دار	ضرورت مند
وش گمان	رومانوی
جار کاگد	دستاویز
درمان جاہ	ڈسپنسری
بلدی	مہارت

ارواح ء موتک گوں اصل ء سسک نزیک انت ء اے گدار ء اذیت ء اندوہ
ہمارنگ ء کہ اردو ء است انت بلوچی رجانک ء ہم دست کپ انت۔ پردی ء ہما تاثر
کہ اردو ء وانگ ء دل ء چست بنت بلوچی رجانک ء ہم وانوک ء مان پتا ئیت۔

4.4: مات (Mother)

انگریزی میکسیموویچ پشکوف کہ فکشن ۽ جہان ۽ میکسیم گورکی ۽ نام ۽ زنانگ بیت، نوزد ہی کرن ۽ مزن نامیں فکشن نویسانی سزپ ۽ اولی انت۔ آروسی لبزانگ ۽ سوشلسٹ ریئلزم Socialist Realism ۽ بنڈ ایر کنوک انت۔ گورکی ۽ رانچ رند ۽ پہ لبزانگ ۽ نوبل داد ۽ ناینگ بوتگ بلئے آئی ۽ رالے داد دیگ نہ بوتگ۔ (54)

گورکی ۽ کسمانک، گدار ۽ آزمانک ہر سینئیں پڑاں وتی ند چکاسیتنگ۔ آئی ۽ قضی مڈیاں The Lower Depth، Twenty Six Man and a Girl، Children of the Sun ۽ دگہ بازینے ہوار بلئے آئی ۽ مستریں پجار آئی ۽ گدار ”مات“ انت۔

”مات“ گورکی ۽ 1906 ۽ نبشتہ کتگ ۽ اولی رند ۽ اے گدار انگریزی زبان ۽ شنگ بوتگ ۽ پدا 1907 ۽ روسی زبان ۽ (Matb) ۽ نام ۽ نبشتہ کتگ ۽ چھاپ کنائینگ۔ (55)

اے گدار آئی ۽ 1906 ۽ وتی امریکہ ۽ تر ۽ تاب ۽ روچاں نبشتہ کتگ ۽ اے گدار ۽ نیسگ ۽ مول ۽ مراد سیاسی بوتگ انت۔

"The Political agenda behind the novel was clear. In 1905, after the defeat of russian first revolution, Gorky tried to raise the spirit of the proletarian movement by inveying the political agenda among the readers through

his work. He was trying to raise spirit among the revolutionaries to battle the defeatist(56:)."

اے گدار دنیا، بازیں زبانوں رجانک کنگ بوتگ ء ایشی ء سر اتا مر ہم جوڑ
کنگ بوتگ۔ جرمن زبان ء مزن نامیں گدار نبیس بر تھو بریخت ء گدار "Die
(The Mother) Mutter" ء بابت ء گوشگ بیت کہ گورکی ء گدار ء پشتدر ء
زورگ ء نیسیگ بوتگ۔

بلوچی ء مزن نامیں رجانکار ڈاکٹر فضل خالق ء اے گدار "مات" ء سر حال
ء رجانک کنگ ء شعبہ بلوچی، جامعہ بلوچستان ء 2012 ء کتابی رنگ ء دیم ء آورتگ۔
ایشی ء ابید گوشگ بیت ظہور شاہ ہاشمی ء ڈاکٹر شاہ محمد مری ء ہم اے گدار رجانک
کنگ بلئے آہانی رجانک انگت کتابی دزوشم ء دیم ء نیاتلگ انت۔

ڈاکٹر فضل خالق ء اے گدار چہ اردو ء بلوچی ء ترینگ۔ رجانک ء دوران ء
آئی ء ہے جہد کنگ کہ رجانک ء تاثر تیوگیں گدار ء بر جاہ بہ مانیت ء آئی ء چہ اسل
(ارود) تھیم ء تاثر ء ہیچ وڑ ء دور ء گستاہ بیت۔

گدار گوں اے رداں بندات بیت:

"کارخانے کی سیٹی روز مزدوروں کی بستی کے اوپر کی جیکٹ اور کثیف فضا میں تھر
تھراتی ہوئی چیخنی اور اس بلاوے کی تعمیل میں اداس اور بیزار انسان، توانائی بخش
نیند سے قبل از وقت بیدار ہو کر اپنے چھوٹے چھوٹے ٹیالے مکانوں سے خوفزدہ
کیڑے مکوڑوں کی طرح نکل پڑتے وہ سرد تاریک فضا میں کچی سڑک پر اس
کارخانے کی اونچی پتھریلی کوٹھریوں کی طرف چل کھڑے ہوئے جو ایک سرد

مہر اور خشک خود اعتمادی کے ساتھ ان کا انتظار کرتا رہتا تھا اور جو اپنی درجنوں
چوٹھی، روغنی آنکھوں سے سڑک کو روشن کرتا تھا“ (57)

برزء داتگیں اے ردانی بلوچی درورء سیل کن ات:

”کار جاہء سیٹ ہر روج پوریا گرانی مجیں میتگ ء نہر دان ات ء لوٹگ ء پدء ملورء
مونجائیں بنی آدم چہ ذکت بخشیں واب ء وهدء پیش آگاہ بوہان ء وتی کسان
کسانیں لوگاں ترس زر تگیں کرمانی وڑء در اتگ ات انت۔ آسارت ء تہاریں
دراں کچائیں دگ ء سراکار جاہء برزیں سنگ ء جاگہ ء بانانی نیمگ ء شتگ ات انت
کہ آیک سرد مہرء حشکلیں بیسے ء گوں پر آہاں و داریک ات کہ آوتی بازیں چار
کنڈی ء روگنی چماں گوں دگ ء روژنا کتگ ات“۔ (58)

اگاں برزء داتگیں اردو ء بلوچی text دیم پہ دیم کنگ بہ بنت تہ مارا بلوچی
دزو شم ء ہچ وڑیں دگری گندگ ء نئیت۔

اردو text یک complexed structure ء انت ء آئی ء وانگ ء
وهدء وانوک یک گرانی ء ماریت۔ اے رداناں بلوچی ء تزینگ ء وهدء ڈاکٹر فضل
خالق ء لبزانی complexity بر جاہ داشتگ ء چہ وتی نیمگ ء ہچ رنگیں کمی ء گیشی نہ
کتگ دانکہ رجانک ء ہواریں تاثر حراب مہ بیت۔

ڈاکٹر فضل خالق ء اے گدار ء رجانک ء لبزی رجانک (word to
word) ء تکنیک گیشتر کار مرز کتگ ء لبزانی ردء بند ہم ہمارنگ ء ایر کتگ کہ اردو ء

است انت۔ شعر بہ بیت یارم ڈاکٹر فضل خالق گیشتر لبزی رجانکاری ء نیمگ ء مز نہیں
حُب ء واپگے داریت ء ہے واہگ ”مات“ ء ہمک تاکدم ء سر اگندگ ء کیت:

”اتوار کے دن نوجوان رات کو دیر سے گھر آتے۔ کپڑے پھٹے ہوتے، سر سے
پاؤں تک خاک دھول میں اٹے اور کیچڑ میں بھرے ہوئے، آنکھیں سوجی ہوئی،
ناک سے خون بہتا ہوا۔ کبھی وہ معاندانہ انداز میں شیخی بگھارتے آتے کہ
دوستوں کو کیسا مز اچکھایا ہے اور کبھی اپنی توہین پر آزرده برہم یاروتے ہوئے
آتے تھے۔“ (59)

اے رِ داناں ڈاکٹر فضل خالق ء اے رنگ ء بلوچی ء بدل کتگ:

”یک شنبے ء روچاں ورنالوگاں دیر ء اتک انت۔ آہانی گدچاک ء درتگ، سر ء دیم
چہ دنز ء بارچ ء رب ء بارچم گوات گپتگ، پونز ء حون پٹان۔ برے آحرابیں پیسے
وتی جند ء گلابان ء اتک انت کہ سنگتاں چوں چوں کتگ ء برے آوتی کم شرپی ء
سرادل تیرکا۔ زہر ء گریوان“ (60)

برز ء داتگلیں رِ داں پدر بیت کہ لبزی رجانک ء وهد ء ہتہنار جانکار ء اردو
Text ء راہما رنگ ء بلوچی ء ایر گیتنگ کہ SL ء بوتگ بلکیں آئی ء SL ء
Semantic Structure ہم ہمارنگ ء برجاہ داشتگ ء چہ وتی نیمگ ء Text ء را
reproduce کنگ ء جہد نہ کتگ ء اے گپ وانوک ء سرایلہ داتگ کہ رجانک ء
وانگ ء وهد ء اگاں آہور کی ءے ماریت تہ آوت ہور کی ء راپر بہ کنت۔

اے گدار گور کی ۽ ندارگ سازی ۽ جزئیات نگاری ۽ جو انہیں دزوشے ۽
ہے سپت مارڈاکٹر فضل خالق ۽ رجانک ۽ سہرائیں رنگے ۽ گندگ ۽ کیت ۽ بازیں
جاگہاں آئی ۽ زبان شعریت ۽ گوں انچو سر ریچ بیت کہ وانوک معناء شوہازگ ۽
گیش آئی ۽ لبزانی سحر ۽ بندیک بیت۔

”روح آہان ۽ امبازاں زورگ ۽ درتگ ات ظاہر ۽ اگاں چہ درانہ ات بلے آئی
وتی گلابی شہمانی پیاییں بانزل تیوگیں آسمان ۽ شاننگ ات انت ۽ چڈانی سر اشپ
نمب بہار ۽ تلسیس وشیاں گوں ہزارے رنگ ۽ درپشگ ۽ ات۔ مرگ پاد اتگ
ات انت ۽ وتی دلبریں سوتاں گوں سہب ۽ رازیمیل بکشاگ ۽ ات انت۔ مزن
مزنیں گراگ وتی مزنیں بانزلاں ٹاپینان کوار کوار کنان ات انت ۽ چہ بازپسند ۽
وقابے ۽ توار ہم است ات۔ دور ۽ ذرا جیں گلزمین ۽ نوک آستگیں روح ۽ وش
اتک ۽ واستاشپ ۽ ریان ۽ چہ درسیں کوہاں مان بریتگ ات۔“ (61)

چونائی ۽ اے گدار ڈاکٹر فضل خالق ۽ لبزنی رجانک کاری ۽ تکنیک ۽ کمک
۽ سرجم کتگ بلے بازیں جاگہاں آئی ۽ گالر پیچی زبان ہم کار مرز کتگ کہ چریشی ۽ آئی
۽ رجانک ۽ زیبائی ۽ بر جستگی گیشتر بوتگ:

”بہت سے فوجی دوڑ پڑے۔“ (61)

اردو ۽ حساب ۽ اے یک غیر محاورہ ردے بلئے رجانکار ۽ ایشی ۽ راکر پیچی

دزوشم داتگ:

”بازیں فوجیاں دو درکت“۔ (62)

ہے وڑا اردو ۽ زرد پڑنا محاورہ ۽ اے محاورہ رجانکار ۽ محاورہ ۽ گوں بدل

کتگ:

”وہ زرد پڑ گیا“۔ (63)

بلوچی گالرتیچ چو اے رنگ ۽ انت:

”آر رنگ ۽ یلہ دات“۔ (64)

دیتری درور اے رنگ ۽ انت:

”دن کار خانے نے نگل لیا“۔ (65)

”روچ کار جاہ ۽ پلک ات“۔ (66)

انچو کہ پیسرا گوشنگ بوتگ اے گدار رجانکار ۽ چہ اردو ۽ بلوچی زبان ۽

تثیننگ، اردو زبان ۽ اثر آئی ۽ رجانکی زبان ۽ سرا باز جاگہ ۽ گندگ بیت ۽ بازیں اردو

۽ انگریزی لبز کہ آہانی رواج گتلیں بلوچی است انت بلئے رجانکار ۽ آہانی نیمگ ۽

دلگوش نہ داتگ ۽ آہانی اردو وتی رجانک ۽ بہر جوڑ کتگ انت۔

چریشاں لہتیں چو اے وڑا انت:

بلوچی

اردو

شر / ارزی

مقدمہ

آمیدگس	عدالت
گل	پارٹی
باوست	بحث
ساڑی	حاضر
شنتہ	سوٹ کیس

رجانک زبان ۽ لبرامبار ۽ هر وهد ۽ گیشی کاریت ایشی ۽ مستریں سوب ایش
 انت که رجانک ۽ عمل ۽ مردم انچیں لبر ۽ گالبنداں گوں دُچار کپیت که آ TL تها
 نیست انت ۽ پر آهاں باز رند ۽ رجانکار نوکیں لبر ۽ گالبند سازنت که چریشی ۽ زبان ۽
 لبر می ۽ گیشی کیت بلئے ڈاکٹر فضل خالق ۽ نوکیں گالبند اژدیگ ۽ بدل ۽ اردو لبر
 همارنگ ۽ بلوچی ۽ آؤرتگ انت چوشکه ”عجائب گهر“، ”راهبه“، ”عدل ۽ انصاف“،
 ”غیر معمولی“۔

هواری ۽ ”مات“ ۽ رجانک یک جوانیں دزوشم ۽ بلوچی گدار ۽ رجانک ۽
 پڑ ۽ یک جوانیں گیشی ۽۔ اے گدار ۽ رجانک اے گپ ۽ شریں وڑے ۽ پدر کنت
 که بلوچی زبان ۽ اے سنج ۽ بود است انت که آ دنیا ۽ مزین زبانی ساچشتاں گوں
 آهانی جزئیاتاں جاگه به دنت۔

4.5: کرنل ۽ کس کا گد نبشتہ نہ کنت

”کرنل ۽ کس کا گد نبشتہ نہ کنت“ فکشن ۽ مزین نایمیں ندکار گبر نیل گارشیا مار کیز ۽ گدار انت۔ اے اولی رند ۱۹۶۱ اسپانش (ہسپانوی) زبان ۽ شنگ بوتگ۔ اے گدار مار کیز ۽ دوستریں گداراں چہ یکے ۽ آئی ۽ گو شنگ انت:

من ”تہنائی ۽ کرنے“ "One Hundred Years of Solitude" ہے
 واستہ نبشتہ کتگ کہ مردم ”کرنلا کس کا گد نبشتہ نہ کنت“ ۽ بہ وان انت۔ اے
 گدار مار کیز ۽ ڈکھ کولمبیاء ”ہزاروچی جنگ“ "Thousand Day war" ۽
 پشدر ۽ نبشتہ کنگ بوتگ۔ اے ہزاروچی جنگ ۱۷ اکتوبر ۱۸۹۹ ۽ بندات بیت
 ۽ ۲۱ نومبر ۱۹۰۲ بزاں سے سال یک ماہ ۽ چار روج ۽ پد ہلاس بیت۔“ (67)

مار کیز وتی سرگوست "Living to Tell the Tale" نبشتہ کنت:

The novel was inspired by his grandfather who was also a colonel and he never recieved his pension he was promised(68).”

اے گدار یک ریٹائرڈ کرنل ۽ قصہ انت کہ ہزاروچی جنگ ۽ پد ٹکیگیں
 جاورانی آماج بیت ۽ آئی ۽ پنشن بند بیت ۽ پنشن ۽ ودار ۽ ہمک آدینگ ۽ روج ۽ ٹپال
 گس ۽ روت کہ بہ گندے آئی ۽ پنشن ۽ پچ بوٹگ ۽ حال کیت بلئے ہمہ ودار ۽ امیت ۽
 ۱۵ سال گوزیت بلئے بچ نہ بیت۔ کرنل ۽ یکیں بچک ہمہ خانہ جنگی ۽ دیناں روت۔

واریء روچاں آکم کم ءوتی لوگ ءدرستیں چیزاں بہا کنت بلئے کروس ءبہانہ کنت کہ آئی ءچک ءنشانی انت بلئے آخر ءباقی آچہ کروس ءہم سرگوزیت۔

اے گدار ءسراتا مرہم جوڑ بوتگ ءایشی ءابید ’آڈیورژن‘ ہم است انت۔ اے گدار 1968 ءJ.S. Bernstein ءانگریزی ءرجانک کنگ۔ فاروق حسن ءایشی ءرار دو ءتزیٹنگ ءفدا احمد ءبلوچی ءرجانک کنگ کہ 2015 سنگت اکیڈمی آف سائنز کوئٹہ ءایشی ءراچھاپ ءشنگ کنگ۔

مارکیز ءگیشتریں گداراں یک پُراسراریں دنیائے گندگ ءکنیت بلئے کرنل ءکس کا گدنبشتہ نہ کنت آئی ءچہ ایندگہ گداراں وتی تب ءمیل ءدرشاندا ب ءحساب ءجتائیں رنگ ءدروشمے داریت۔

اے گدار ءمارشت ہمروچی نیں زندمان ءدورے گندگ بیت۔ گژن، واری، نادرہی، ودار، امیت ءمرگ درست انچیں جاو انت کہ ماراوتی ہر روچی نیں زندمان ءگندگ ءکاینٹ پمیشا قصبے ءوانگ ءوہد ءوانوک مارکیز ءاسلوب ءسحر ءانچو گرفتار بیت ءگدار ءایر کپان بیت کہ آئی ءگمان نہ بیت کہ ایک گدارے وانگ ءانت۔ (69) اگاں اے گدار ءکارستانی نام لاطینی مہ بوتین انت تہ اے گدار ماراوتی زند ءیک قصبے مالوم بوتگ ات۔ اے گدار چہ انگریزی ءاردو ءپداچہ اردو ءبلوچی ءرجانک کنگ بوتگ۔ اردو ءرجانک ءدلگوش کن ات کہ رجانکار ءچہ حساب ءنبشتگ:

”کافی کا ڈھکن اٹھانے پر کرنل کو پتا چلا کہ ڈبے میں صرف ایک چمچ بھر کافی باقی ہے۔ اس نے کیتلی کو چولہے سے اتارا اور اس میں سے آدھا پانی مٹی کے فرش پر گرادیا۔ پھر وہ چاقولے کر ڈبے کی دیواروں پر لگی ہوئی کافی کھونچنے لگا، کافی کے ساتھ رنگ بھی اتر کر کیتلی میں گرنے لگا۔“ (70)

فدا احمد اے ردا ناں اے پیمء رجانک کر تگ کہ:

”کافی اے ڈبی تیج کنگا پد کر نلا زانت کہ ڈبی تو کا یک چمچی مئے کافی پشت کپتگ۔ آہنا چہدانی چہ آس اے سرایر گیتک آپانی نیم بناریتک۔ پدا چانکوے زرت وڈبی اے تو کی نیمگا لچ اتگیں کافیانی ککر گا لگ ات۔ کافیانی پچیگا زنگ اوں لڈات اے چہ دانئے تو کار چان بوت انت۔“ (71)

برزء دا تگیں سینیں دروراں مارا ہیچ رنگیں پرک اے تپاوت گندگ اے نئیت۔ ایشی اے یک سو بے قصہ اے گوں گوا چنی زندء نزیک بو نگ انت اے دومی اے ٹکرانی تھا یک کارستے اے یک عملے پیشدارگ بو نگ اے انت۔ اے عمل اے ڈراہیں چیز مئے ہمروچی نہیں زندء بہر انت چوش کہ کافی، آس، چہدانی، کافیانی ڈبی اے ککرگ اے درست مئے ہمروچی نہیں زندء گوں بندوک انت۔

بر جستگی مار کیزء در شاندا ب اے یک جو انیں سپتے اے گدار اے بر جستگی مارا ہرچ تاک اے سرا گندگ اے کئیت اے بر جستگی اے تاثر ہر سینیں زباناں سہر انت۔

”مجھے یقین ہے کہ الوارد تمہیں اس کے چالیس پیسو تو ہاتھ کے ہاتھ دے گا۔“ عورت بولی ”یاد ہے اس نے ہم سے سلائی مشین کتنی جلدی میں خریدی تھی۔“

الوارد وہ درزی تھا جس کی دکان میں آگستن سلانی کا کام کرتا تھا۔ ”کل صبح اس سے بات کروں گا۔“ کرنل نے حامی بھر لی کل صبح کا کیا مطلب؟ اسے ابھی اس کے پاس لے جاؤ اسے اس کے کاؤنٹر پر رکھو اور کہو: الوارو، میں یہ گھڑی تمہارے ہاتھ بیچنا چاہتا ہوں۔ وہ فوراً سمجھ جائے گا۔ (72)

ہے برجستگی مارفدا احمدء گوراسہر انیں رنگےء گندگء کنیت:

”من دلجم اوں کہ الوارونہ چشیت نہ کلّیت ایشیء واستا ترچل پیسو دنت“ زالا گشت۔“ ترانگائے آنہاگد دوچی دمانا بہازرتگات۔“ الوارو دہا درزیء نام ات کہ آگیشتنا آنہی دکانا درزی گری کتگ ات۔ سہبی گپے جنیں گوں کرنلادل ڈڈ کت۔ سہبی چیا؟ اٹوں زورے برو آنہیء دستابدئے اوگشے: ”الوارو من اے گڑیالا تئی کر اہانگ لوٹیں، آگپاسر پد بیت۔“ (73)

اے رنگیں برجستگی اے گدارء بلوچی رجانکء گندگ بیت۔ ہمے سوب انت کہ گدارء وانگء وانوک گوں قصہء ریچء روانیء دیمء روانء گدارء ایر کپان بیت۔

”سرجمیں گدارء رجانکء فدا احمدء درشاندا بء حاصیں حیا لداری کنانء ہمے جہدء کوششت کتگ کہ SLء بیان بوتگیں درشانء گوٹشگ وڑ ہمارنگء دابء TLء بیاریت اے ردء آمز نیں بدیء سو بین گندگء کیت۔“ (74)

ردانک ۽ رجانک گيشتر سادہ ۽ سلہيس زبان ۽ کہ بيت گڑا آئی ۽ رسانک ۽
 جيڙہ کم تر بنت ۽ گالر پڇي زبان ۽ گيشتر زيبائي کاريٽ۔ ردانک ۽ تها گالر پڇي ۽ کار مرزي
 زبان ۽ سرانبنشته کار ۽ گرفت ۽ محلمي ۽ پدر کنت۔ فدا احمد ۽ اے گدار ۽ را تحکيں زبان
 ۽ رجانک کنگ ۽ بدل ۽ گالر پڇي زبان (مهاوراني زبان) ۽ رجانک کنگ ۽ گدار ۽
 مجموعي تاثر ۽ جوانين اثر ۽ دور داتگ۔ چيز ۽ درور گول اردو رداں هوارد يگ
 بو تگ دانک ۽ گپ گيشتر پدر به بيت:

”وہ بے مقصد ادھر ادھر گھومتا رہا“ (75)

”آآنچو پھ ديم ترات ۽ دڪے وال کت“۔ (76)

”وہ نيند سے کوسوں دور تھا“ (77)

”آئی ۽ چماں و اب حرام ات“ (78)

”میں تمہارے کام میں مغل تو نہیں ہو رہا ہوں“۔ (79)

”من شے روز گار ابر گانہ اول“ (80)

”شام تک ہم دولت میں لوٹیں لگا رہے ہوں گے۔“ (81)

”دانکہ بريگاہ ۽ مئے کراز ر کوت بيت“ (82)

”اپنی زبان قابو میں نہیں رکھو گے تو تمہارے ساتھ یہی ہوگا“ (83)

”وتی دپ ۽ واگاں نہ دارے گول تو آنچو بيت“۔ (84)

”ان کا کہنا ہے کہ اس معاملے میں بے صبری سے کام نہیں چلے گا۔“ (85)

”اشتاپیں کاراں پاد پلاراں مان اڑنت۔“ (86)

”مجھے یقین ہے الوارو تمہیں اس کے چالیس پیسے تو ہاتھ کے ہاتھ دے دے

گا۔“ (87)

”من دلجموں کہ الوارونہ ایشی ءے واستا ترا چل پیسودنت۔“ (88)

”تم نے اپنی گھڑی گدھوں سے ملا رکھی ہے۔“ (89)

”تئی سرگوں مٹاں کپتنگ۔“ (90)

گالریچی زبان ءے امید فدا احمد ءے اے گدار ءے ہماذگریں بلوچی گالوار کارمرز

کتنگ انت کہ آہانی سراڈنی زبانوں وتی اثر دور نہ داتنگ بزاں ہماپہک ءے پلگاریں گالوار

کہ مئے ہمروچی زندمان ءے کارمرز بنت۔

”خدا تمہیں غارت کرے کرنل۔“ (91)

کرنل ترا خدا بہ جنت۔“ (92)

"باہر بیٹھے کرنل کو اپنا جسم بے مصرف لگا اس نے اپنے پاؤں اٹھا کر اسٹول میں لگی سلاخ پر رکھ دیئے"۔ (93)

"کرنل ڈنانشنگ ات چار اتے ہشکیں ننگ ءناہ ءے گڈگ کنگ، آنہی ءوتی پاد چست کت و سٹول ءے کشا جتگیں سیماں مان اڑینت" (94)

"اے گپادعا و پسا پارے نہ لوٹیت"۔ (95)

"گالی دینے کی کیا ضرورت ہے"۔ (96)

"تئی توکا بے و شر ءے ہیچ سنج نیست"۔ (97)

اے رنگیں درور اے رجانک ءسک باز انت۔ فدا احمد ء گالر تیج ء بتلاں
گوں سر رتچیں زبان ء رجانک ء راگیشتر روانی ء وانا کی داتگ۔

رجانک ء مستریں جیڑہ زبان ء درگت ء دیم ء کیت ء زبان ء رسانک جیڑہ ء
پیدا ک کنت۔ شعر بہ بیت یاردانک اگاں رسانک شریں وڑے ء مہ بیت تہ رجانک
کامیاب گوشگ نہ بیت۔ اے گدار ء رسانک ء اگاں جیڑہ است گڈا آ راہ بند ء
سوب ء دیم ء کیت کہ شنک کاروتی تب ء راہ بندے بلتے زبان ء درگت ء قصہ ء رسانک
ء ہیچ وڑیں اڑاند گندگ ء نہ بیت:

”ساچشتی رجانک ء رسانک ء مز نہیں جیڑہ ہے معناء رسانک ء ودی بیت پرچیکہ
چوشیں ساچشتانی درشان ء ایوک ء لس ء سادگیں زبان ء وتی گپ کنگ نہ بیت
بلکیں کسہ جتائیں کارستانی تب ء ہیل نفسیات ء رد ء زبان ردوم زیریت۔۔۔۔ فدا
احمد ء اے گپ ء شری ء سر ارا حیا لداری کنگ کہ سورس لینگو تیج ء بیان بوتگیں

ٹیکسٹ ۽ معنائ بزانت سرجم ۽ برجمیں رنگے ۽ ٹارگٹ لینگوٹیج ۽ آرگ بہ
بیت۔ (98)

”کرنل ۽ کس کا گدنبشتہ نہ کنت“ رجانکاری ۽ جو انیس درورے۔ رجانک ۽
تہار جانکار ۽ نہ تہنا سورس لینگوٹیج ۽ رسانک ۽ حیال داشتگ بلکیں کارستانی زبان ۽
گالوار ۽ آہانی نفسیات ۽ سر ۽ پڑہارنگ ۽ کہ سورس لینگوٹیج ۽ بوتگ آئی ۽ راہارنگ ۽
ٹارگٹ لینگوٹیج ۽ برجہ داشتگ۔ ایشی ۽ ابید رجانکار ۽ گالریچاں گوں سرریچیں
زبان ۽ کارمرزی ۽ چہ اے گپ شریں وڑے ۽ پد رکتگ کہ آاردو ۽ بلوچی ۽ گالریچی
تک ۽ پہناتاں شریں وڑے ۽ اگاں ناں اے گدار ۽ رجانک ۽ لوٹ ۽ گزرائی حد ۽
داں سرپدانت۔ سرجمیں رنگے ۽ ”کرنل ۽ کس کا گدنبشتہ نہ کنت“ بلوچی فکشن ۽
بہرے ۽ کنگ ۽ رجانکار ۽ سوین بوتگ۔

انجوش کہ ماہرزا گوشت کہ رسم الخط ۽ رہند ۽ اڑاندانی سبب ۽ گدار واناک
نہ انت ۽ مردم ۽ را انچومانگیشینیت کہ گدار ۽ وانگ ۽ روانی (Flow) ۽ رامتاثر کنت،
پہمیشا اے نزوری ”کرنل ۽ کس کا گدنبشتہ نہ کنت“ ریڈرشپ (وانوک) پیداک
کنگ ۽ راہ ۽ اڑاندے بیت کنت۔ بلے اگاں رجانکی لوٹ ۽ گزراں بہ چارے تہ اے
گداریک پڑارزشتی میں جہدے ۽ پہ بلوچی لبزانک ۽ نپے ۽ سبب انت۔

سرشون

1- بلوچ، ڈاکٹر عبدالصبور، بلوچی قصی لبزانک (پٹ ۽ پول ۽ نگدکاری)، کونٺ، بلوچی اکیڈمی، 2009، تاکدیم، 287

2- شفیق، آصف، آدینک، وجودیت تاک، تاکدیم، 177

3- The Stranger, Tr. Stuart Gilbert, New York, Vintage Books, 1942, p.4

4- شاد، شرف، در آمد، هوار، آدینک، وجودیت تاک، تاکدیم، 192

5- صبا، ڈاکٹر بیزن، در آمد، مسقط، بلوچی ادبی مجلس، 2012، تاکدیم، 10

6- داد، اے۔ آر، در آمد، دزد، جون تاد سمبر، 2002، تاکدیم، 403

7- The Stranger, Tr. Stuart Gilbert, New York, Vintage Books, 1942, p.4

8- داد، اے۔ آر، در آمد، درد، جون تاد سمبر، 2002، تاکدیم، 403

9- شاد، شرف، در آمد، هوار، آدینک، وجودیت تاک، تاکدیم، 192

10- صبا، ڈاکٹر بیزن، در آمد، مسقط، بلوچی ادبی مجلس، 2012، تاکدیم، 10

11- The Stranger, Tr. Stuart Gilbert, New York, Vintage

12- صبا، ڈاکٹر بیزن، درآمد، مسقط، بلوچی ادبی مجلس، 2012، تاکدیم، 21

13- شاد، شرف، درآمد، ہوار، آدینک، وجودیت تاک، تاکدیم، 201

The Stranger, Tr. Stuart Gilbert, New York, Vintage - 14

Books, 1942, pp, 10

15- صبا، ڈاکٹر بیزن، درآمد، مسقط، بلوچی ادبی مجلس، 2012، تاکدیم، 21

16- شاد، شرف، درآمد، ہوار، آدینک، وجودیت تاک، تاکدیم، 201

The Stranger, Tr. Stuart Gilbert, New York, Vintage - 17

Books, 1942, pp, 32

18- شاد، شرف، درآمد، ہوار، آدینک، وجودیت تاک، تاکدیم، 227

19- صبا، ڈاکٹر بیزن، درآمد، مسقط، بلوچی ادبی مجلس، 2012، تاکدیم، 50

The Stranger, Tr. Stuart Gilbert, New York, Vintage - 20

Books, 1942, p, 10

21- صبا، ڈاکٹر بیزن، درآمد، مسقط، بلوچی ادبی مجلس، 2012، تاکدیم، 22

22- شاد، شرف، درآمد، ہوار، آدینک، وجودیت تاک، تاکدیم، 201

Sidhartha, Scribd Edition, 2013, p.x-23

Sidhartha, Scribd Edition, 2013, p.x-24

25- بلوچ، ڈاکٹر بیزن، سدہارتہ، کونٹہ، بلوچی اکیڈمی، 2014، تاکدیم، 10

26- فرخی، ڈاکٹر آصف، سدہارتہ، لاہور، فکشن ہاوس، تاکدیم، 5

Sidhartha, Scribd Edition, 2013, p, 3-27

- 28- بلوچ، ڈاکٹر بیزن، سدھارتہ، کوئٹہ، بلوچی اکیڈمی، 2014، تاکدیم، 10
 29- فرخی، ڈاکٹر آصف، سدھارتہ، لاہور، فلشن ہاوس، تاکدیم، 5

Sidhartha, Scribd Edition, 2013, p. 7-30

- 31- بلوچ، ڈاکٹر بیزن، سدھارتہ، کوئٹہ، بلوچی اکیڈمی، 2014، تاکدیم، 14

Sidhartha, Scribd Edition, 2013, p, 7-32

- 33- بلوچ، ڈاکٹر بیزن، سدھارتہ، کوئٹہ، بلوچی اکیڈمی، 2014، تاکدیم، 11

- 34- فرخی، ڈاکٹر آصف، سدھارتہ، لاہور، فلشن ہاوس، تاکدیم، 6

- 35- بلوچ، ڈاکٹر بیزن، سدھارتہ، کوئٹہ، بلوچی اکیڈمی، 2014، تاکدیم، 10

Sidhartha, Scribd Edition, 2013, p, 71-36

Sidhartha, Scribd Edition, 2013, p, 72-37

- 38- بلوچ، ڈاکٹر بیزن، سدھارتہ، کوئٹہ، بلوچی اکیڈمی، 2014، تاکدیم، 37

Sidhartha, Scribd Edition, 2013, p, 116-39

- 40- بلوچ، ڈاکٹر بیزن، سدھارتہ، کوئٹہ، بلوچی اکیڈمی، 2014، تاکدیم، 101

- 41- فرخی، ڈاکٹر آصف، سدھارتہ، لاہور، فلشن ہاوس، تاکدیم، 102

- 42- فرخی، ڈاکٹر آصف، ماتم ایک عورت کا، ہوار علمی فلشن، کراچی، سٹی بک

پوائنٹ، تاکدیم، 178

- 43- فرخی، ڈاکٹر آصف، ماتم ایک عورت کا، ہوار علمی فلشن، کراچی، سٹی بک

پوائنٹ، تاکدیم، 179

- 44- بلوچ، ڈاکٹر عبدالصبور، ارواہ ء موتک، کوئٹہ، مہر درانسٹیٹیوٹ آف ریسرچ
پبلی کیشن، تاکدیم، 6
- 45- فرخی، ڈاکٹر آصف، ماتم ایک عورت کا، ہوار علمی فکشن، کراچی، سٹی بک
پوائنٹ، تاکدیم، 179
- 46- بلوچ، ڈاکٹر عبدالصبور، ارواہ ء موتک، کوئٹہ، مہر درانسٹیٹیوٹ آف ریسرچ
پبلی کیشن، تاکدیم، 7
- 47- فرخی، ڈاکٹر آصف، ماتم ایک عورت کا، ہوار علمی فکشن، کراچی، سٹی بک
پوائنٹ، تاکدیم، 222
- 48- بلوچ، ڈاکٹر عبدالصبور، ارواہ ء موتک، کوئٹہ، مہر درانسٹیٹیوٹ آف ریسرچ
پبلی کیشن، تاکدیم، 9
- 49- فرخی، ڈاکٹر آصف، ماتم ایک عورت کا، ہوار علمی فکشن، کراچی، سٹی بک
پوائنٹ، تاکدیم، 222
- 50- بلوچ، ڈاکٹر عبدالصبور، ارواہ ء موتک، کوئٹہ، مہر درانسٹیٹیوٹ آف ریسرچ
پبلی کیشن، تاکدیم، 51
- 51- فرخی، ڈاکٹر آصف، ماتم ایک عورت کا، ہوار علمی فکشن، کراچی، سٹی بک
پوائنٹ، تاکدیم، 222
- 52- بلوچ، ڈاکٹر عبدالصبور، ارواہ ء موتک، کوئٹہ، مہر درانسٹیٹیوٹ آف ریسرچ
پبلی کیشن، تاکدیم، 51

53- فرخی، ڈاکٹر آصف، ماتم ایک عورت کا، ہوار علمی فکشن، کراچی، سٹی بک پوائنٹ، تاکدیم، 229

54- بلوچ، ڈاکٹر عبدالصبور، ارواہ ء موتک، کوئٹہ، مہر درانسٹیٹیوٹ آف ریسرچ پیلی کیشن، تاکدیم، 104

<https://en.wikipedia.org/wiki/Mother>-55

56 پدا ہمیش

57- نام ندارد، ماں ہوار تین عظیم کتابیں، لاہور، فکشن ہاؤس، 2015، تاکدیم، 11

58- خالق، ڈاکٹر فضل، مات، کوئٹہ، شعبہ بلوچی، 2012، تاکدیم، 6

59- نام ندارد، ماں ہوار تین عظیم کتابیں، لاہور، فکشن ہاؤس، 2015، تاکدیم، 13

60- خالق، ڈاکٹر فضل، مات، کوئٹہ، شعبہ بلوچی، 2012، تاکدیم، 6

61- خالق، ڈاکٹر فضل، مات، کوئٹہ، شعبہ بلوچی، 2012، تاکدیم، 329

62- نام ندارد، ماں ہوار تین عظیم کتابیں، لاہور، فکشن ہاؤس، 2015، تاکدیم، 329

63- خالق، ڈاکٹر فضل، مات، کوئٹہ، شعبہ بلوچی، 2012، تاکدیم، 67

64- نام ندارد، ماں ہوار تین عظیم کتابیں، لاہور، فکشن ہاؤس، 2015، تاکدیم، 67

65- خالق، ڈاکٹر فضل، مات، کوئٹہ، شعبہ بلوچی، 2012، تاکدیم،

66- نام ندارد، ماں ہوار تین عظیم کتابیں، لاہور، فکشن ہاؤس، 2015،
تاکدیم، 11

67- خالق، ڈاکٹر فضل، مات، کوئٹہ، شعبہ بلوچی، 2012، تاکدیم، 4

No One Writes to the Colonel, pdf version-69

70- کرنل کو کوئی خط نہیں لکھتا۔ مشمولہ، گابریئل گارشیا مارکیز منتخب تحریریں،
ص 262

71- احمد، فدا، کرنلاکس کاگد نبشتہ نہ کنت، سنگت اکیڈمی آف سائنسز کوئٹہ،
تاکدیم 5

72- احمد، فدا، کرنلاکس کاگد نبشتہ نہ کنت، سنگت اکیڈمی آف سائنسز کوئٹہ،
تاکدیم 292

73- احمد، فدا، کرنلاکس کاگد نبشتہ نہ کنت، سنگت اکیڈمی آف سائنسز کوئٹہ،
تاکدیم، 39

74- مہر، رحیم، تاکبند گدار پسنی، تاک (11)، تاکدیم 45-46

75- کرنل کو کوئی خط نہیں لکھتا۔ مشمولہ، گابریئل گارشیا مارکیز منتخب
تحریریں، ص 292

76- احمد، فدا، کرنلاکس کاگد نبشتہ نہ کنت، سنگت اکیڈمی آف سائنسز
کوئٹہ، تاکدیم 39

77- کرنل کو کوئی خط نہیں لکھتا۔ مشمولہ، گابریئل گارشیا مارکیز منتخب تحریریں،
ص 323

78- احمد، فدا، کرنلاکس کاگد نبشته نہ کنت، سنگت اکیڈمی آف سائنسز کوئٹہ،

تاکدیم، 74

79- احمد، فدا، کرنلاکس کاگد نبشته نہ کنت، سنگت اکیڈمی آف سائنسز کوئٹہ،

تاکدیم ندارد

80- احمد، فدا، کرنلاکس کاگد نبشته نہ کنت، سنگت اکیڈمی آف سائنسز کوئٹہ،

تاکدیم، ندارد

81- کرنل کو کوئی خط نہیں لکھتا۔ مشمولہ، گابریئل گارشیا مارکیز منتخب تحریریں، ص

291

82- احمد، فدا، کرنلاکس کاگد نبشته نہ کنت، سنگت اکیڈمی آف سائنسز کوئٹہ،

تاکدیم، 38

آسری تران

رجانک پہ زبان ء لبزانک ء دبیروئی ء مزنین ارزشتے داریت۔ رجانک ء کمک ء دونو آشنائیں زبان نہ تہنا گوں یکے دومی ء نزدیک بنت بلکیں یکے دومی ء لبزانکی، سیاسی، چاگردی ء زانشی مڈیاں آشنا بنت۔ اے شاہگانیں دنیا ء بنی آدم ء نیام ء مستریں جیڑہ ء جنجال زبانی دگری ء درآمدی نیگ انت۔ زبانی ہے دگری ء سبب ء زبان یک دومی ء نزدیک ء اتک نہ کن انت۔ رجانک ہے درآمدی ء را آشنائی ء بدل کنت ء آشنائی نوکیں سفرے بگج کنت۔

رجانک ء عمل ساچشتانی رسانک ء پڑاہ ء شاہگان کنت ء یک ساعتے ء چہ لسانی ء زمینی بندشاں آزات کنت۔ اگاں رجانک مہ بوتیں تہ ارسطو ء افلاطون ء زانشی مڈی ایوک ء یونانی زانشی مڈی بوتگ ات انت۔ ہے وڑا اگاں رجانک مہ بوتیں تہ گارشیما ریز، اوکتاپوپاز، فراز کافکا، البرٹ کامیو، فروغ فرخداد ء تیمیں ساچشتکارانی ساچشت آہانی جند ء چاگرد ء ڈن درنیاتلگ انت ء وہد ء دنز ء مجانی تہاگار ء بیگوآہ بوتگ ات انت۔

دنیا ء اے دگہ زبانی وڑا بلوچی زبان ء رجانک ء مھکمیں روایتے است
 انت۔ اے روایت ء بندات نوزدہمی کرن ء ہما وہدء بیت کہ عیسائی مشنری پہ
 عیسائیت ء تبلیغ ء بائبل ء بلوچی ء براہوئی ء رجانک کن انت۔ ایشی ء خلاف ء مولانا
 فاضل درخانی ء حضور بخش جتوئی مکتبہ درخانی ء بن حشت ء ایر کن انت ء قرآن مجید ء
 ایندگہ اسلامی زانشی مڈیاں چہ عربی ء فارسی زبانوں ماں بلوچی ء براہوئی ء رجانک کن
 انت۔ ”مکتبہ درخانی“ بلوچی زبان ء رجانک ء اولی مکتبہ زانگ بیت۔ اے مکتبہ ء
 چیر دستی ء شنگ بوتگیں کھیں رجانک مذہبی بوتگ انت ء اے رجانکائی مستریں مول ء
 مراد عیسائیت ء ہار ء دیم دارگ بوتگ دانکہ بلوچانی اسلامی پبچار پولنگ مہ بیت۔

1950 ء زمانگ ء وہدے نوکیں ردانک ء ابید لبزانگی تاکاری ء سفر
 بندات بیت۔ آزمانک، کسمانک ء گدار ء ابید رجانکاری ء بنید ہم ہمے زمانگ ء ایر
 کنگ بیت۔ وہدے 1952 ء ع ص امیری میکسم گورکی ء آزمانک ”پشومانیں جنیں
 آدم“ ء بلوچی ء رجانک کنت۔ چہر بلوچی لبزانک ء قصہ لبزانک ء رجانک کاری ء
 ذرا جیں سفر بندات بیت۔ ہمے زمانگ ء فلشن ء جہان ء مزنیں نام چیخوف، موپساں،
 آسکر وانلڈ، اوہنری ء سمرسٹ گونگیں آزمانکاری آزمانک رجانک کنگ بنت ء
 بلوچی لبزانک میان اُستمانی لبزانک ء تب ء میلاں آشنا کنائینگ بیت۔

بلوچی لبزانک ء فلشن ء رجانک ء روایت میزان میزان ء دیم ء جنزان
 بیت ء 1970 ء بلوچی اکیڈمی کونٹہ ء نیمگ ء حکیم بلوچ ء رد ء بند داتگیں کتاب
 ”گچین آزمانک“ شنگ بیت۔ اے رد ء بندی کتاب بلوچی رجانک بوتگیں آزمانکائی
 اولی کتاب انت۔

1970ء بگرداں اٹوں بازیں رجانکی دپتر شنگ بوتگ کہ بلوچی ء آزمانک ء رجانک ء روایت ء محکمى ء شوندارى ء کن انت۔ اے کتابانی تہا، ملگزار، سچکان، روسی آزمانک، دمیگ، مارکیز ء آزمانک، زعفران ء پل ء دگہ بازیں کتابے ہوار انت۔

گدار ء رجانکی روایت چہ آزمانک ء باز رند دیم ء کسیت۔ دلگوش کرزیں گپ ایش انت و ہدے گدار ء رجانکاری بندات بیت اے و ہد ء بلوچی ء طبع زادیں گدار ء جند نیست۔ بلوچی ء اولی گدار ”نازک“ 1976ء شنگ بیت ء دومی نیمگ ء بلوچی ء رجانک بوتگیں اولی گدار ارنسٹ، ہمینگوے ء The Old Man and the Sea انت کہ 1967ء غوث بخش صابر ء ”پیر مرد ء زر“ ء نام ء رجانک کتگ۔

اے گدار ہفتگی تاک ”نوکیں دور“ ء قسط واری شنگ بوتگ۔ داں 2000ء بلوچی گدار ء سفر کنٹ گام انت۔ 1967ء بگرداں 2000ء ایوک ء ہژدہ (18) گدار رجانک بیت۔ ایشانی تہا بازیں ءے ناسرجم ء کتابی رنگ ء دیم ء نیا تلگیں گدار ہوار انت۔ اے گدارانی تہا ”خلیل جبران ء ”آشوپ“، امرتا پریم ء ”سادگیں تاک“ ہوار انت۔

2000ء پد بلوچی گدار ء رجانک ء سفر ء تیزی ءے کیت ء دنیا ء مز نایمیں گدار نبیسانی گدار بلوچی ء رجانک کنگ بنت۔ اے گدارانی تہا، ہمینگوے ء ”پیر مرد ء ساوڑ“، مارکیز ء ”کرنلاکس کا گد نبشتہ نہ کنت“ ء ”پیش گپتیں مرگ ء و ہد دپتر“، کامیو ء ”درآمد“ ء ”زوال“، ہرمن ہسے ء ”سد ہارتہ“، آرویل ء ”ہینیمیل فارم“، کافکا ء ”قلات“ دستوفیسکی ء ”گنو کے ء رودپتر“ ء جارج آرویل ء 1984ء ہوار انت۔

بلوچی ء قصہ لبزانک ء رجانک ء روایت ء را محکم کنگ ء دیم ء برگ ء
 بلوچی اکیڈمی کوئٹہ ء مزین کر دے پیلو کنگ۔ 1952ء بگر داں انوں آزمائکانی
 بیست ء سے (23) گچین شنگ بوتگ چریشاں ده (10) بلوچی اکیڈمی کوئٹہ ء شنگ
 کنگ انت۔ ہے وڑا داں اے وهد ء چل ء دو (42) گدار بلوچی ء رجانک کنگ
 بوتگ۔ ایشانی تھاسی ء سے (33) کتابی رنگ ء دیم ء اتلگ کہ ایشانی تہا 13 بلوچی
 اکیڈمی کوئٹہ ء شنگ کنگ، بلوچی اکیڈمی ء اے کردستا کرزیت۔

بلوچی ء گدار ء رجانک ء پنجاہ سال سرجم انت۔ اے نیم کرن ء تہا بلوچی
 لبزانک ء دنیا ء مزین نامیں گدار نبیسانی نامداریں گدار وتی دامن ء جاگہ داتگ
 انت۔ اے رجانک ناں تہنا بلوچی ء گدار ء رجانک ء روایت ء محکم ء شوندری ء کن
 انت بلکیں ہے رجانکانی سوب ء بلوچی قصہ لبزانک میاں استمانی فکشن ء تب ء
 میلاں گوں جوانی ء آشنا بوتگ۔

کتابیات

اردو کتب:

آصف فرخی / عمر ریو ایبلا، ماتم ایک عورت کا، پاکستان ایسوسی ایشن فار مینٹل ہیلتھ

کراچی، 1995

آصف فرخی / ہر من میسے، سدہارتہ، فلشن ہاؤس لاہور، 2013

افضل مراد، انجیر کے پھول (مترجم) شہر زاد کراچی، 2005

احمد خان، ظہور، تین عظیم کتابیں، فلشن ہاؤس لاہور، 2015

الطاف فاطمہ / جان اسٹین بک، موتی، نیشنل بک فاؤنڈیشن اسلام آباد، 1998

اورنگزیب بلوچ، اندیکھا خواب، رُژن لبز انکی چاگرد کراچی، 2020

پروفیسر، زینت ثناء، ڈاکٹر، بلوچی ادب میں تنقید نگاری، بلوچی اکیڈمی کوئٹہ، 2007

رابعہ سرفراز، ڈاکٹر، ترجمہ فن اور اہمیت، ہائیر ایجوکیشن کمیشن اسلام آباد، 2011

راہی، اعجاز، اردو زبان میں ترجمے کے مسائل، مقتدرہ قومی زبان اسلام آباد، 1986

- سعید ساحل، مہر و ہمراہی (مترجم) جمشید پبلی کیشنز کچی 2013
- سید سجاد ظہیر / وائٹسٹر، کانڈید، بک ہوم لاہور، 2004
- سید علاء الدین / نجیب محفوظ، چوراہے، سٹی بک پوائنٹ کراچی، 2009
- سیسی، نعمانہ، طاہر ڈاکٹر، بلوچستان میں ابلان عامہ (آغاز و ارتقاء) مقتدرہ قومی زبان پاکستان، 2006
- شرف شاد، صدیوں لمبی رات (مترجم) سچکان پبلیکیشنز گوادر 2015
- شاہد حمید / ارنسٹ ہیمینگوئے، بوڑھا اور سمندر، القا پبلیکیشنز، 2015
- ظہور احمد خان / لیونٹا لسانی، حاجی مراد، فکشن ہاؤس لاہور، 1996
- عبدالسلام، ڈاکٹر، فن ناول نگاری، اردو اکیڈمی سندھ، 1999
- عطا شاد، (کلیات عطا شاد) اب جب نیند ورق الٹے گی، فیصل بکس کوئٹہ، 2012
- غنی پرواز، تھوڑا سا پانی (مرتب) بلوچستان اکیڈمی تربت، 2002
- غنی پرواز، جنگل (مرتب) بلوچستان جمشید پبلیکیشنز تربت، 2016
- غور، عبدالرحمن، نغمہ کوہسار، بلوچی اکیڈمی، کوئٹہ، 1968
- فاروقی، محمد ابو بکر، تراجم کے مباحث، سٹی بک پوائنٹ کراچی، 2016
- فراق، کے بی، چاند کو ڈھلنے دو (مترجم)، 2010
- قاسم بلوچ، شال کی مہکتی فضاؤں میں (مترجم)، نیو کالج پبلی کیشنز کوئٹہ
- قمر رئیس، ڈاکٹر، ترجمہ کے فن اور روایت، سٹی بک پوائنٹ کراچی، 2016
- قریشی، نثار احمد، ترجمہ، روایت اور فن مقتدرہ قومی زبان اسلام آباد، 1985
- کمال، اجمل، پبلی بارش، سٹی پریس کراچی، 1993

کمال، اجمل، منتخب تحریریں، سٹی پریس، کراچی، 1993

گچکی، ڈاکٹر نعمت اللہ، امید وجود، بلوچہ لوزانک کونٹہ، 2012

گیان چند، ڈاکٹر، تحقیق کافن، مقتدرہ قومی زبان اسلام آباد، 1994

مرزا، حامد بیگ، مغرب سے نثری تراجم، مقتدرہ قومی زبان، اسلام آباد، 1988

مری، ڈاکٹر شاہ محمد، بلوچ نے مجھے دھکا دیا (مرتب)، سنگت اکیڈمی آف سائنسز

کونٹہ، 2006

مری، ڈاکٹر شاہ محمد، گندم کی روٹی (مترجم)، سنگت اکیڈمی آف سائنسز کونٹہ،

یعقوب، قاسم، عالمی فلکشن (منتخب تراجم) سٹی بک پوائنٹ کراچی، 2015

بلوچی کتاب:

- احمد، بشیر، شپ چراگ (ردء بند)، کوئٹہ، بلوچی اکیڈمی، 1966
- احمد، فدا، کرناکس کا گدنبشته نہ کنت (رجانک)، کوئٹہ، سنگت اکیڈمی آف سائنسز، 2015
- امبر، عبدالحلیم، دری ندرگ، کراچی، علم و ادب پبلشر، 2018
- امبر، عبدالحلیم، گنجیں دیار، کچھ، اسٹین شنگکار، 2019
- امیری، محمد، بابا سبحان ء قصہ (رجانک)، تہران، ربیدان شنگجہ، 2019
- آبادی، حفیظ حسن، حفیظ، حاجی مراد (رجانک)، کوئٹہ، بلوچی اکیڈمی، 2014
- بادینی، منیر احمد، بنی آدم ء بخت (رجانک)، کوئٹہ، بلوچی اکیڈمی، 2008
- بلوچ، جمال، زندگی لوٹانی چکاس (رجانک)، بحرین، بلوچ کلب، 2017
- بلوچ، حکیم، گچین ردانک (ردء بند)، کوئٹہ، بلوچی اکیڈمی، 1970
- بلوچ، حمزہ، زانش ماں و شبوہاں (رجانک)، کوئٹہ، بلوچی اکیڈمی، 2015
- بلوچ، ڈاکٹر بیزن، ایون ایلچ مرگ، کوئٹہ، سنگت اکیڈمی آف سائنسز، 2016
- بلوچ، ڈاکٹر بیزن، درآمد، مشکت، بلوچ ادبی مجلس، 2012

- بلوچ، ڈاکٹر بیزن، سچکان، کوئٹہ، بلوچی اکیڈمی، 2004
- بلوچ، ڈاکٹر بیزن، سدھارتہ، کوئٹہ، بلوچی اکیڈمی، 2014
- بلوچ، ڈاکٹر بیزن، قلات، کوئٹہ، بلوچی اکیڈمی، 2016
- بلوچ، مجاہد، زردیر انت (ردء بند)، کراچی، سید ہاشمی ریفرنس کتابجاہ، 2017
- بلوچی، حکیم، کاندیت (رجانک)، کوئٹہ، بلوچی اکیڈمی، 2007
- جان، نعیم پیر، دبیگ (رجانک)، کوئٹہ، بلوچی اکیڈمی، 2019
- خالق، ڈاکٹر فضل، مات (رجانک)، اسلام آباد، ہائیر ایجوکیشن کمیشن پاکستان، 2012
- خالق، ڈاکٹر فضل، میڈیا (رجانک)، کوئٹہ، بلوچی اکیڈمی، 2000
- خالق، ڈاکٹر فضل، ناہداء جن (رجانک)، کوئٹہ، بلوچی اکیڈمی، 2012
- خالق، عبدالخالق، پلانی ٹوکری (رجانک)، ادبی کمیٹی بلوچ ویلفیئر ایسوسی ایشن، 2007
- داد، اے۔ آر، جوہان (رجانک)، کچھ، استین شنگکار، 2016
- داد، اے۔ آر، دو سستگس استار (ردء بند)، ساچ پبلشر 2012
- داد، اے۔ آر، لہزنکی گالبند، تربت، بلوچستان اکیڈمی، 2012
- دشتی، عبداللہ، جنگل بک (رجانک)، کوئٹہ، بلوچی اکیڈمی، 2019
- دوست، ڈاکٹر علی، نیمیل فارم (رجانک)، کوئٹہ، سنگت اکیڈمی آف سائنسز، 2016
- دوست، ڈاکٹر علی، گنو کے، رودپتر (رجانک)، کوئٹہ، بلوچی اکیڈمی، 2018
- رؤف، حفیظ، زردیس ہوور (رجانک)، کچھ، استین شنگکار، 2018
- شاد، شرف، وارڈ نمبر شش (رجانک)، سنگت اکیڈمی آف سائنسز، کوئٹہ، 2016
- شاد، شرف، پیش گپتیں مرگ، وهدپتر (رجانک)، کوئٹہ، بلوچی اکیڈمی، 2015

- شاد، شرف، درآمد (رجانک)، کوئٹہ، بلوچی اکیڈمی، 2012
- شاد، شرف، دُزءِ کچک (رجانک)، کوئٹہ، سنگت اکیڈمی آف سائنسز، 2015
- شاد، شرف، زوال (رجانک)، گوادر، سچکان پبلی کیشنز، 2012
- شاد، شرف، مارکیز آف آزمائش (رجانک)، گوادر، اکیڈمی آف بلوچیا، 2018
- شاد، شرف، بندگیءِ پوشاک (رجانک)، کوئٹہ، بلوچی اکیڈمی، 2015
- شاد، عطا / سلام، عین، درین (رجانک)، کوئٹہ، بلوچی اکیڈمی، 2001
- شاد، مسرور، مرادانی بام (رجانک)، کوئٹہ، سنگت اکیڈمی آف سائنسز، 2018
- صابر، غوث بخش، سادگیں تاک (رجانک)، کوئٹہ، بلوچی اکیڈمی، 1996
- صابر، غوث بخش، شد یکیں سنگ (رجانک)، کوئٹہ، بلوچی اکیڈمی، 1996
- صابر، غوث بخش، صدق (رجانک)، کوئٹہ، بلوچی اکیڈمی، ندارد
- صابر، غوث بخش، ملگزار (رجانک)، کوئٹہ، بلوچی اکیڈمی، 1976
- صابر، غوث بخش، نازک (رجانک)، اسلام آباد اکادمی ادبیات، 1992
- صلاح، صدیق، گنگدانی وژ (رجانک)، منڈ، پازل لبز انکی کاروان، 2017
- عالم، ارشاد، زعفرانءِ پل (ردءِ بند)، گوادر، سید ہاشمی گل، 2015
- عثمان، عمر، ابابیل (رجانک)، کوئٹہ، بلوچی اکیڈمی، 2016
- عمر، ہیبتان، کسمانکءِ بلوچی کسمانک، کوئٹہ، بلوچی اکیڈمی، 2019
- قادر، ذاکر، میاں استمانی آزمائش (ردءِ بند)، کوئٹہ، بلوچی اکیڈمی، 2019
- کلمتی، عزیز، سندھی آزمائش (رجانک)، کوئٹہ، بلوچی اکیڈمی، 2015
- مہر، رحیم، روسی آزمائش (ردءِ بند)، پتنگور، عزت اکیڈمی، 2019

English Books:

Ahmed Saeed & Khan Mansoor Sarwar, Trek to Pakistan,
Emporium Lahore

Baig, Mohammad, the Prize, Quetta, Balochi Academy 1996

Baloch, Fazal, God and the Blind Man (Tr), Turbat, Balochistan
Academy of Science and Research, 2020

Baloch, Fazal, Why Does the Moon Look So Beautiful? (Tr),
Gwadar, Institute of Balocia, 2020

Bojair, Amjad, A Craving for Love, (Trns.), kech Jamshed
Publisher, 2012

Camus, Albert, The Outsider, pdf Version

Gichki, Naimatullah, Shooting Star, (Trns.) Isalambad, Pakistan
Academy of Letters, 2003

Gorky, Maxim, The Mother, Scribd Edition 2015

Hemingway, Earnest, Old Man and the Sea, Scribd Edition
2013

Hesse, Hermann, Sidhartha, Scribd Edition 2013

Marquez, Gaberial Garcia, No One Writes to Colonel, Pdf
Version

ماہتاک ۽ تاکنڈ

تاکنڈا ستین کچھ

تاکنڈا زم کولواہ

تاکنڈا گدار پسنی

سہ ماہی چنگ ناصر آباد

سہ ماہی درد گوادار

سہ ماہی شپانک

ماہتاک اولس، اسلام آباد

ماہتاک بلوچی کوٹہ

ماہتاک سجکان گوادار

لبز بلد / انسائیکلو پیڈیا

- بلوچی لبز بلد، جان محمد دشتی، بلوچی اکیڈمی کوئٹہ، 2015
- سید گنج، سید ہاشمی، سید ہاشمی اکیڈمی گوادر، 2000
- لبز انکی گالبنڈ، اے آرداد، بلوچستان اکیڈمی تربت 2012
- فرہنگِ آصفیہ، سید احمد دہلوی (جلد اول) مکتبہ سہیل لاہور، 1908
- قومی انگریزی لغت، ڈاکٹر جمیل جالبی، مقتدرہ قومی زبان اسلام آباد 2002
- Meriam Webster Dictionary (Online)